

ชีวิตในสังคมเกดโนโลยี

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต)

มูลนิธิพุทธธรรม^{๖๙}
สพุทกานะ ธรรมทางานะ ชินาติ
การให้ธรรมเป็นทาน ขณะการให้ทั้งปวง

ชีวิตในสังคมเกดโนโลยี

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต)

ISBN 974-7890-93-3

พิมพ์ครั้งที่ ๔ - มิถุนายน ๒๕๘๐

- มูลนิธิพุทธธรรม	๕,๔๕๐ เล่ม
- ผู้มีจิตศรัทธาราพิมพ์เจกเป็นธรรมทาน	๓,๕๐๐ เล่ม
- คุณยังยุทธ์-คุณชุมิมา ฉนະบุรฉ	๑,๐๐๐ เล่ม
- คุณวิบูลย์-คุณบุญชู อิงคากุล	๕๐๐ เล่ม
- คุณวิศิษฐ์ เศษะกาญจน	๑๐๐ เล่ม
- คุณหมออพาริพย์ เชาวรีย์วงศ์	๑๐๐ เล่ม
- คุณเอื้ออารีย์-คุณชาติชาย คุ้มทรัพย์	๕๐ เล่ม
- อ.ปัชราล-คุณนางสาว บุญปัน	๕๐ เล่ม
- ครอบครัวจันทรลักษณ์	๕๐ เล่ม

สำนักพิมพ์ : มูลนิธิพุทธธรรม ๙๗/๑๗๙ ถนนเทศบาลลังเคราะห์
แขวงลาดยาว เขตดุรุสงร กรุงเทพฯ ๑๐๕๐๐
โทร. ๕๕๙-๙๐๑๒, ๕๕๙-๖๗๗๙ โทรสาร ๕๕๕-๕๗๗๙

จัดจำหน่าย : บริษัท เคล็ดไทย จำกัด โทร. ๒๒๕-๙๕๗๖-๕๐

โรงพิมพ์ : บริษัท สหธรรมิก จำกัด ๔๔/๔-๕ ซอยจรัญสนิทวงศ์ ๑๒
ถนนจรัญสนิทวงศ์ แขวงท่าพระ เขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพฯ
โทร. ๔๗๒-๓๐๘๙, ๕๖๔-๐๕๗๔-๕, ๐๑-๕๒๓-๕๕๙๕

ມູລນີຟິພຸກຮອຮມ
ແຂ/ໜບໜ ຄັນທະບາລສົງເຄຣະໜ້າ
ພະຈຸດຍາວ ເຊດຖຸຈັກ ກທມ. ១០៥០

២៩ ລົງຫາຄມ ២៤៣៧

ເຮືອ ຂອອນຢາດພິມພໍທັນສີ
ກរາບນັສກາ ທ່ານເຈົ້າຄຸນພະຮຽມປີມູກ ທີ່ເຄາພອຍ່າງອິ່ງ

ເນື່ອງດ້ວຍ ມູລນີຟິພຸກຮອຮມໄດ້ເລີ່ມທີ່ນີ້ຄຸນດ້ວຍມີໄດ້ໃນພລງານຂອງພຣະ
ເຊີພຣະຄູມທ່ານເຈົ້າຄຸນອາຈາຍ ຈຶ່ງມີຄວາມປະສົງຄີທີ່ຈະຮັບຮັມພລງານທັງທຸມທີ່ເຄຍມີ
ກາຣພິມພໍໄວ້ ໃນ ໂອກາສຕ່າງໆ ແລະຈັດພິມພໍຕອໄປ ເພື່ອເປັນກາຣເພຍແຫວ່ພຣະລັກຮອມຂອງ
ພຣະລັກສາລັມພຸກຮອຈ້າໃນວັງກວ້າງ ໂດຍຈະແປ່ງທັນສີອັດກລ່າວເປັນສອງລ່ວນ ລ່ວນທີ່ຈະໄດ້
ຈັດສົງຍັງສັກບັນດ່າງໆ ເຊັ່ນ ໂຮງເຮັຍ ໂດສມຸດ ແລະຫ່ວ່ຍຮາຊກາຣ ເປັນດັ່ນ ອັກສ່ວນທີ່ຈະ
ໄດ້ວາງຈໍາທ່ານຍໍ ຮ້ານຂາຍທັນສີອ່າວ້າໄປ

ດັ່ນນັ້ນ ກະຮົມໃນນາມຂອງມູລນີຟິພຸກຮອຮມ ຈຶ່ງກຽບຂອງອາກສຈາກທ່ານເຈົ້າຄຸນອາຈາຍ
ເພື່ອຈະໄດ້ດໍາເນີນກາຣຈັດພິມພໍທັນສີອັດກລ່າວຕ້ອໄປ

ດ້ວຍຄວາມເຄາພອຍ່າງສູງ

ອິນເຊີບ ແລະ

(ນາຍຍິງຍຸທົ່ງ ອະນະປະ)
ປະຮານມູລນີຟິພຸກຮອຮມ

วัดญาณเวศกวัน
จังหวัดนครปฐม

๓๐ สิงหาคม ๒๕๓๗

เรื่อง ขออนุญาตพิมพ์หนังสือ

เจริญพร ประธานมูลนิธิพุทธธรรม

อ้างถึง หนังสือของมูลนิธิพุทธธรรม ลงวันที่ ๒๔ สิงหาคม ๒๕๓๗

ตามหนังสือที่อ้างถึงทางมูลนิธิพุทธธรรมได้แจ้งความประสงค์ที่จะรวบรวมผลงานของอาتمภาพ ทั้งที่เคยพิมพ์มา ก่อนแล้วและจะพิมพ์ต่อไป มาจัดพิมพ์ขึ้นให้ครบห้าหมุด ดังความแจ้งแล้วนั้น อาتمภาพเห็นว่าเป็นความดีที่ดี ทั้งในแง่ที่เป็นการประมวลผลงานห้าหมุดให้มาร่วมอยู่ด้วยกันเป็นที่เดียว ในกระจักรบรรจาย และในแง่ที่เป็นแหล่งกลาง ซึ่งจะอำนวยความสะดวกให้ผู้อ่าน การเกิดความมั่นใจว่าจะหาหนังสือได้ครบถ้วน จึงขออนุโมทนาบุคคลเจตนาของมูลนิธิพุทธธรรมไว้ ณ ที่นี้

อย่างไรก็ตี เนื่องจากอาتمภาพ ถือเป็นหลักที่ได้ปฏิบัติตตลอดมาว่า หนังสือของอาتمภาพ ผู้ใดจะพิมพ์เผยแพร่ก็ได้ โดยไม่มีค่าลิขสิทธิ์ใดๆ ทั้งสิ้น (แต่ก็ควรบอกกล่าวให้ทราบ และทำโดยสุจริต) ... จึงขอให้ปฏิบัติ (ตามหลัก ๓ ประการที่ได้แจ้งให้ทราบแล้ว)

ขอให้ความดีร้อนเป็นกุศล และบุญจริยาของมูลนิธิพุทธธรรม ในการจารโลงพระพุทธศาสนา จงสัมฤทธิ์ผล เพื่อความดีงามแห่งพระลัทธธรรม และความแห่งข่ายแท้จริงนี้สุขของประชาชน อย่างกว้างขวางยิ่งยืน ตลอดกาลนาน

ขอเจริญพร
๙๘๘๘๗/๑
(พระธรรมปีฎก)

สารบัญ

ชีวิตในสังคมเทคโนโลยี

สัญญาณเตือนภัยจากเทคโนโลยี	๕
เทคโนโลยี: ผู้นำความหวังอันอัศจรรย์	๑๑
ความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ของวิทยาศาสตร์	๑๗
เทคโนโลยีกลายเป็นภัย เมื่อคนไม่มีคุณภาพ	๒๖
เทคโนโลยีรุดไกล การพัฒนาคนจะทันหรือไม่	๓๕
เทคโนโลยี จะเอามาสร้างความก้าวหน้า หรือเอามาช้าเติมความด้อยพัฒนา	๔๔
เทคโนโลยี เพื่อวัฒนาหรือเพื่อหยาด	๕๙
เทคโนโลยี เครื่องมือพิชิตธรรมชาติ	๖๗
จะอยู่กับใคร: กับคนและธรรมชาติ หรือกับเทคโนโลยี	๖๙
พิชิตธรรมชาติ หรือผิดธรรมชาติ	๘๒
การพัฒนาคน เพื่อให้เทคโนโลยีเป็นคุณ	๙๑
มองเทคโนโลยีให้พอดีกับความจริง	๑๐๒
จุดบรรจบของพุทธธรรมกับวิทยาการและเทคโนโลยี	๑๐๙
ถ้อยแคลง มูลนิธิพุทธธรรม	๑๑๕
ผลงานหนังสือธรรม มูลนิธิพุทธธรรม	๑๑๗

นำเรื่อง

ท่านสหธรรมิกทั้งหลาย

ขอเจริญพร ประทานกลุ่มปฏิบัติการเผยแพร่พุทธธรรม ท่านผู้ทรงคุณวุฒิ และท่านลูกชุนผู้สนใจฝ่ายธรรมทุกท่าน

อatomภาพขอน้อมโนทนาด้วย ในกรณีที่คณะผู้จัดงานครั้งนี้ได้จัด กิจกรรมต่างๆ ในทางธรรมเข้า โดยป্রารภวันครบรอบอายุ ๘๗ ปี ของ พระเดชพระคุณท่านเจ้าคุณพระธรรมโภคอาจารย์ หรือที่รู้จักกันทั่วไปว่า ท่านพุทธทาสภิกขุ การปราโมกไกสเซ็นนี่ แล้วจัดกิจกรรมที่เป็นการ ศึกษาและเผยแพร่พระพุทธศาสนาเข้า นับว่าเป็นการทำสิ่งที่เป็นบุญเป็น ภุคล ซึ่งคงจะทำให้ท่านเจ้าคุณพระธรรมโภคอาจารย์พอใจหรือยอมรับได้ เพราะการเผยแพร่พุทธธรรมเพื่อประโยชน์สุขของประชาชนนั้นเป็นงานที่ ท่านเองกระทำอยู่ และส่งเสริมอยู่แล้ว และนับว่าเป็นการปฏิบัติในสิ่งที่ เรียกว่าปฏิบัติบุชา คือ การบูชาด้วยการปฏิบัติ

ปรากฏการณ์ในงานสัปดาห์พุทธธรรมพุทธศาสนา kobprachum ในวันจันทร์ที่ ๒๘ พฤษภาคม ๒๕๓๑ (สำนักพิมพ์มูลนิธิโภมลักษ์มอง จัดพิมพ์ครั้งแรก เดือน พฤษภาคม ๒๕๓๒; ล่าสุดกำลังลงพิมพ์ต่อเนื่องมาในวารสาร MTEC ของศูนย์ เทคโนโลยีโลหะและวัสดุแห่งชาติ สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ ถึงฉบับ มกราคม-มีนาคม ๒๕๔๐)

ในวันนี้ หัวข้อป้าภูกตาได้ตั้งไว้ว่า “พุทธธรรมกับชีวิตในสังคมเทคโนโลยี” แต่ผู้พูดเองมานึกว่า พูดไปก็อาจจะไม่เข้ากับชื่อหัวข้อของเรื่องนี้ ก็เลยนึกว่าจะเปลี่ยนชื่อเลิญใหม่ โดยอาจจะเปลี่ยนเป็นว่า เทคโนโลยีกับชีวิต สังคมและพุทธธรรม คือแทนที่จะเอาพุทธธรรมไว้หน้า ก็เอาเทคโนโลยีมาไว้หน้า เอาพุทธธรรมไปไว้หลัง ทั้งนี้ เรื่องที่พูดจะเข้ากับหัวข้อไหนได้ดีกว่า ก็อยู่ที่ว่าเนื้อหาสาระจะเป็นอย่างไร

ชีวิตในสังคมเทคโนโลยี

ยุคสมัยนี้เราพูดได้ในแบบนี้ว่าเป็นยุคของเทคโนโลยี ความจริงนั้นยุคนี้มีชื่อเรียกันหลายอย่าง จะเรียกอย่างไรก็แล้วแต่จะเน้นให้อะไรเป็นลิสต์ที่แสดงถึงความเจริญที่สำคัญของยุค แต่ไม่ว่าจะเรียกเป็นยุคอาชญากรรมก็ได้ เป็นยุคอาชญากรรมก็ได้ หรือจะเป็นยุคที่กำลังมีคัพที่ขึ้นมาใหม่ว่า yucon ฟอร์เมชั่น คือ ยุคข่าวสารข้อมูลก็ได้ สิ่งที่เป็นเครื่องแสดงถึงความเจริญในด้านต่างๆ เหล่านั้นทั้งหมดก็คือเทคโนโลยีนั่นเอง เพราะฉะนั้น คำว่า ยุคเทคโนโลยี จึงเป็นคำหนึ่งที่ใช้ได้และครอบคลุมความหมายที่ต้องการ

เป็นอันว่า สิ่งที่แสดงถึงความเจริญ หรือเครื่องหมายแห่งความเจริญของโลกหรือของมนุษย์ ก็คือเทคโนโลยี เมื่อเทคโนโลยี มีความสำคัญ เป็นเจ้าของบทบาทที่ทำให้โลกมีความเจริญอย่างนี้ เราก็ควรจะให้ความสนใจเป็นพิเศษ ในฐานะเป็นลิสต์ที่มีอิทธิพล ซึ่งอาจจะเรียกว่า ครอบคลุมความนิยมอยู่ หรือพูดในทางสุภาพหน่อย ก็ว่า เป็นเครื่องส่งเสริมชีวิตและสังคมของมนุษย์ ที่นี่ การที่จะพูดถึง

เทคโนโลยีก็ทำได้หลายແໜ່ງหลายประการ แต่จะพูดທັງໄປໃຫ້ ครอบคลุมທຸກແໜ່ງ ก็คงໄມ້ໄດ້ ຕອນແຮກນີ້ຈຶ່ງຄິດວ່າ ຈະຍົກເຂາເຮືອງຮາວ ເຫດຖານທີ່ໂດ່ງດັ່ງໃນທາງເທດໂນໂລຢີ້ຂຶ້ນມາພູດເສີຍກ່ອນ

ສະບຸການເຕືອນກັບຈາກເທດໂນໂລຢີ

ເຫດຖານທີ່ໃຫຍ່ທີ່ດັ່ງມາກຣ ນີ້ໄປຕອນນີ້ກົຍ້ງໄມ້ເຫັນ ມີອໍໄຣທີ່ໃຫຍ່ກ່າວ່າເຫດຖານທີ່ເມື່ອສອງປຶມາແລ້ວ ໃນ พ.ສ. ๒๕๖๗ ຕອນ ປລາຍເດືອນມ່າຊາຍນ ໄດ້ເກີດຂ່າວໃຫຍ່ຂຶ້ນມາຂ່າວໜຶ່ງ ຄືອເຮືອງໂຮງໝາ ພັລັງນິວເຄລີຍົກທີ່ເຊື່ອຣິນິບິລ (Chernobyl) ໃນໂຊເວີຍຕັຮສະເໜີຢີໄດ້ເກີດ ຮະເບີດຂຶ້ນ ເຊື່ອຣິນິບິລນີ້ເປັນຕຳບລົດທີ່ອຟູກໄກລ້ມື່ອງເຄີຍຟ (Kiev) ອ່າງຈາກ ກຽມມອສໂຄວົງປະມາດ ๖๐๐ ກິໂລເມຕີ ເມື່ອເກີດຮະເບີດຂຶ້ນແລ້ວ ກົມ ກັມມັນຕາພຽງສື່ແຜ່ກະຈາຍອົກໄປທັງໃນປະເທດສະຫພາພໂຮເວີຍຕອງ ແລະ ມີກະແສລມພັດພາໄປທາງຢູໂປຕະວັນອອກ ໄປຢັ້ງສແກນດີເນວີຍ ແລະ ຕ່ອໄປຈຸນກະທັ້ງຄືຢູໂປຕະວັນຕົກ ຜູ້ຄົນກົດຕື່ນເຕັ້ນຕົກໃຈກັນມາກ ໂດຍເພາະຄົນທີ່ຮູ້ເຮືອງດີວ່າກັມມັນຕາພຽງສື່ສົມວັນຕາຮາຍແດ້ໃຫ້ເພີ່ມໄຮ ກົດຈະມີຄວາມຫວັນວິຕົກມາກເປັນພິເຕະ ແລະ ຄົນໃນປະເທດພັດນາແລ້ວ ທັ້ງໜ່າຍແລ້ວນັ້ນກົດເປັນຄົນທີ່ມີການຄຶກໝາດ ເມື່ອມີເຫດຖານທີ່ຍ່າງນີ້ຂຶ້ນ ຈຶ່ງໄດ້ຕື່ນເຕັ້ນຕົກໃຈກັນເປັນຍ່າງຍິ່ງ ເພົ່າເຮີຍກັນວ່າເປັນອຸປະຕິເຫດ ນິວເຄລີຍົກທີ່ຮ້າຍແຮງທີ່ສຸດໃນໂລກ

ຕອຍຫັ້ງໄປກ່ອນໜ້ານັ້ນປີເດືອຍ ຮອງຜູ້ອໍານວຍກາຮັດຕັບ

พลังงานนิวเคลียร์ที่โซเวียต ได้เขียนลงพิมพ์ในหนังสือโซเวียตไลฟ์ (Soviet Life) ว่า ก่อนลึ่นคตรวจสอบหน้า พลังงานหั้งหมอดที่ให้ไว้ในโลก ๒ ใน ๓ ส่วน จะมาจากการนิวเคลียร์ และเขาก็บอกว่า ใน สหภาพโซเวียตได้ดำเนินการศึกษาเรื่องพลังงานนิวเคลียร์น้อยกว่า ที่ลุปปูร์โปร่งแล้ว ได้พิสูจน์อย่างบริบูรณ์ล้วนเชิงว่า โรงงานพลัง นิวเคลียร์ไม่มีอะไรกระทบหรือมีผลเสียต่อสุขภาพของประชากร เชapultอย่างนี้ก่อนหน้าเกิดอุบัติเหตุปีเดียว

ใกล้กว่านั้นเข้ามาอีก ก่อนจะเกิดอุบัติเหตุครั้งใหญ่เพียง เดือนเดียว คือเมื่อวันที่ ๑๙ มีนาคม ๒๕๖๗ รัฐมนตรีพลังงานของ สหราชอาณาจารอังกฤษได้บอกว่า พลังงานนิวเคลียร์เป็นพลังงานที่ ปลอดภัยที่สุดเท่าที่มนุษย์รู้จัก

นี่ขนาดผู้รู้ ซึ่งมีความรู้เรื่องเทคโนโลยีได้มากกว่ากันอย่างนี้ ยังยันถึงกับว่าเป็นสิ่งที่ปลอดภัยไร้โทษ แต่เมื่อเกิดเหตุนี้ขึ้นมาแล้ว คำพูด ทำที อาการกริยา ก็เปลี่ยนไป

หัวหน้านักวิทยาศาสตร์โซเวียตที่เกิดเหตุ ได้พูดว่า “ไม่มีใคร ในโลก ได้เคยเผชิญกับอุบัติเหตุชนิดนี้มาก่อนเลย หนังสือพิมพ์ ปราฟดา (Pravda) ซึ่งเป็นหนังสือพิมพ์ของโซเวียต วันที่ ๙ พฤษภาคม ๒๕๖๗ ได้ลงพิมพ์ข้อความว่า อารยธรรมสมัยใหม่ซ่างเสียงต่อภัย ทางเทคโนโลยีเสียเหลือเกิน ถ้อยคำนี้ทำให้นึกถึงคำพูดของเซอร์ จอร์จ พอร์เตอร์ (Sir George Porter) ซึ่งเป็นผู้หนึ่งที่ได้รับรางวัล

โนเบลทางวิทยาศาสตร์สาขาเคมี (พ.ศ. ๒๕๑๐) ท่านผู้นี้ได้บอกรวมๆ มนุษย์ยังไม่เติบโตเพียงพอที่จะได้รับมอบความไว้วางใจให้มีเครื่องปฏิกรณ์นิวเคลียร์ อันนี้แสดงว่า ทัศนะเกี่ยวกับเรื่องพลังนิวเคลียร์ ซึ่งเป็นความจริงทางเทคโนโลยีที่สำคัญนี้ ยังมีความขัดแย้งกันอยู่ ในหมู่ผู้ที่มีความรู้เรื่องนี้

ที่นี่ เมื่อเกิดเหตุขึ้นมาแล้ว ทางการโซเวียตก็ต้องรับจัดการ อพยพ ผู้คนออกจากบริเวณโดยรอบในรัศมี ๑๐ กิโลเมตร จำนวน ๔๙,๐๐๐ คน (หนังสือ *Funk & Wagnalls New Encyclopedia 1986*, vol. 19, p. 256 ว่า เคลื่อนย้ายคนออกจากบริเวณในรัศมี ๑,๖๐๐ กิโลเมตร จำนวนประมาณ ๑๓๕,๐๐๐ คน) ก้มมันตภาพรังสีได้พุ่ง ขึ้นไปสูงราว ๕๐๐ เมตร ชั้ลมกีพัดพาไป ก้มมันตภาพรังสีก็ตกลง มา กับฟันบัง พร้อมไปตามสายลมบัง ครอบคลุมระยะทาง ๑,๕๕๐ กิโลเมตร ช่วยโปรป์ในเส้นทางนั้นหาดผวากันมาก ถึงกับต้องให้เด็กเก็บตัวอยู่ในบ้าน กลัวว่าออกไปจะถูกก้มมันตภาพรังสี ชาวบ้านไม่กล้าซื้อผ้าผลไม้ ไม่กล้าดื่มน้ำ ไม่กล้าลงไประวยน้ำ แม้แต่เลือด้า ก็ต้องระวางไม่ให้ผุนจับ ประเทศสมาชิกประชาคมยูโรป ได้สั่งห้าม การนำเข้าสินค้าและผลไม้ หรือผลิตภัณฑ์น้ำ เนื้อ และสัตว์ จากยูโรปตัววันออกซึ่งรวมทั้งโซเวียตด้วย

คนตายในที่เกิดอุบัติเหตุเพียง ๒ คนเท่านั้น แต่เข้าโรงพยาบาลตอนนั้น ๗๗ คน ต่อมาตายเพิ่มเป็น ๙ และค่อยๆ ตาย

ต่อมาเป็น ๒๓ แล้วก็เลย ๓๐ และความน่ากลัวก็ยังแฟงอยู่ต่อไปว่า คนจำนวนหลายแสนคนที่ได้รับรังสีจะประสบผลร้ายระยะยาว ในทางที่เป็นพิษภัยต่อสุขภาพพานามัยต่อไป เป็นเรื่องที่ยังไม่สิ้นสุด เหตุการณ์นี้ลื้นสุดไปแล้ว แต่ว่าที่เกิดขึ้นหาได้สิ้นสุดตามไปไม่

อุบัติเหตุครั้งนี้ เป็นเหตุการณ์สำคัญที่ทำให้ความหวังจาก การใช้พลังงานนิวเคลียร์แบบสิ้นหายไปเลย เขาเรียกันว่าเป็น การจบสิ้นของความฝันที่ฝากรไว้กับนิวเคลียร์ นับแต่นั้น การต่อต้านการเปิดโรงงานนิวเคลียร์ต่างๆ ก็มีมากขึ้น และการที่จะเปิด หรือสร้างโรงงานพลังงานไฟฟ้านิวเคลียร์ในประเทศไทย ต่อมา ก็รู้สึกว่าแทบจะเงียบหายไปเลย

ถอยหลังไปก่อนหน้านั้น ในประเทศไทยเมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๗ อุบัติเหตุนิวเคลียร์ครั้งใหญ่มาแล้ว ที่เกาะทรีเมล (Three Mile Island) ในรัฐเพนซิลเวเนีย ซึ่งทำให้คนตื่นเต้นหวาดกลัวกันมาก ประสบการณ์ครั้งนั้นทำให้วางการนิวเคลียร์ยอมรับกันว่า มนุษย์ มีความพลั่งพลาดเผอเรอที่ยากจะหลุดพันอุบัติเหตุเหล่านี้ไปได้ และ เมื่อเกิดเหตุขึ้นแล้วคนก็ตระหนกตกใจตื่นเต้นตะลึง ทำอะไรรักนั้น ไม่ค่อยถูก อย่างในคราวเกิดอุบัติเหตุที่เกาะทรีเมล ในอเมริกานั้น ประธานกรรมการควบคุมนิวเคลียร์ของรัฐบาลสหรัฐฯ จัดประชุม ติดต่อกัน ๔ วัน เพื่อควบคุมสถานการณ์ ก็ได้แต่อกกับพรรคพากว่า พวกราทำงานเหมือนคนตาบอด เพราะไม่รู้ซึ่ง ไม่รู้ข้อมูล ทาง

ฝ่ายรัฐเจ้าของที่เกิดเหตุก็รู้ข้อมูลคลุมเครื่อง ฝ่ายคณะกรรมการหรือกรรมการชุดนั้นเองก็ไม่รู้เรื่อง เป็นเหมือนคนatabอดสองคนกำลังหาทางตัดสินใจกันไปเปะ ๆ ปะ ๆ

นี้เป็นเหตุการณ์นิวเคลียร์ที่เกิดขึ้น ซึ่งยกมาพูดเพียง ๒ ครั้ง แต่ความจริง ตั้งแต่ปี ๒๕๐๐ เป็นต้นมา ได้เกิดอุบัติเหตุนิวเคลียร์ ครั้งสำคัญมาแล้ว ๑๕ ครั้ง มาเกิดเหตุครั้งเชอร์โนบิลนี้บันทึกว่าเป็นครั้งใหญ่ที่สุด ที่ทำให้ความหวังอันรุ่งโรจน์จากพลังนิวเคลียร์ ว่าจะเป็นแหล่งไฟฟ้าของพลังงานให้แก่มนุษย์นั้น แบบจะปฏิรายการไปเลย และถึงแม้ว่ามนุษย์จะเลิกเล่นกับมัน แต่พิษภัยที่เกิดขึ้นแล้วก็ไม่ได้หยุดเลิกไปด้วย พิษภัยเหล่านี้จะก่ออันตรายแก่มนุษย์รุ่นต่อไป อีกหลายชั่วอายุคน หรือไม่ใช่หลายชั่วอายุคน แต่ตลอดอายุของประเทศไทยหลายประเทศ หรืออารยธรรมทั้งหมดของมนุษย์ก็ได้

ไม่ใช่แต่เพียงแค่อุบัติเหตุ แม้จะไม่มีอุบัติเหตุ เวลาทำงานเกี่ยวกับพลังงานนิวเคลียร์นี้ จะมีสิ่งที่เรียกว่ากากหรือขยะนิวเคลียร์ (nuclear waste) ซึ่งมีอันตรายมาก จะต้องหาที่ทิ้งโดยเก็บให้มิดชิดปัญหาในการเก็บกากนิวเคลียร์หรือขยะนิวเคลียร์นี้เป็นเรื่องใหญ่มาก เช่นในメリเคน ก็มีปัญหาว่าจะเก็บที่ไหน จะเอาไป放ที่ไหน แม้แต่เมืองได้ที่ผังที่เก็บแล้ว ก็ยังมีปัญหาว่าจะขนส่งไปอย่างไร เวลาขนส่งไปบางรัฐก็จะห้ามไม่ให้รถที่ขนขยะนิวเคลียร์นี้ผ่าน เพราะกลัวว่าอาจจะพลัดพลั้งรถเกิดอุบัติเหตุก็จะเป็นอันตราย จึงเกิดเรื่องเป็น

ปัญหาภัยคุกคามมาก

ขยะนิวเคลียร์นี้มีอายุยืนนาน และจะเป็นพิษภัยตลอดเวลา ยกตัวอย่างเช่น ราตุพลูโตเนียม (Plutonium) ซึ่งเป็นธาตุชนิดหนึ่ง ที่ใช้ในการทำพลังงานนิวเคลียร์นี้ เป็นธาตุซึ่งมีกัมมันตภาพรังสี เป็นพิษร้ายแรงมาก มีอายุยืนที่สุด ถ้าหากนิวเคลียร์ของราตุพลูโตเนียมนี้ไปผังไว้ ก็จะต้องใช้เวลาถึง ๕๐ แสนปีจึงจะหมดพิษ

ที่อังกฤษมีโรงงานผลิตนิวเคลียร์ที่วินด์สเคลด (Windscale) ซึ่งเป็นที่เกิดอุบัติเหตุนิวเคลียร์ร้ายแรงครั้งแรกของโลก เมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๐ (ค.ศ. ๑๙๕๗) โรงงานแห่งนี้ได้ปล่อยพลูโตเนียมลงทะเลมา ตามลำดับ เดียวมีอยู่ใต้ห้องทะเลในไอล์แลนด์ทั้งหมดประมาณ ๑ ใน ๕ ตัน ซึ่งจะมีกัมมันตภาพรังสีอยู่ต่อไปประมาณ ๒ แสน ๕ หมื่นปี หลังจากนั้น กัมมันตภาพรังสีจะลดลงไปเหลือน้อย จนกระทั่งใน ราว ๕๐ แสนปีจึงจะหมด อันนี้ก็เป็นภัยอันตรายอย่างหนึ่ง ซึ่งเมื่อเกิด อุบัติเหตุร้ายแรงที่เซอร์โนบิลนี่แล้ว ก็ได้ทำให้คนเกิดความสนใจ ถึง การตื่นตัวภัยมากขึ้น ตระหนักถึงภัยจากเทคโนโลยีขึ้นมาจริงจัง

ขอยกตัวอย่างอีกกรณีหนึ่ง ถอยหลังไปประมาณสักปีลับ กว่าปี เป็นเรื่องที่เบาๆ ถึงแม้จะเป็นอันตรายแต่ก็สงบเงียบหน่อย ตอนนั้น่วงการแพทย์ได้ชื่นชมกับยากล่อมประสาทใหม่ชนิดหนึ่ง มีชื่อว่า ทาลิโดไมร์ (Thalidomide) ได้มีการพิสูจน์ทดลองกันเป็นอย่างมาก แล้วก็มีความแนใจ ประกาศออกมาว่าเป็นยาที่ปลอดภัย ถึง

กับใช้คำว่าปลอดภัยเป็นพิเศษ และ เพราะเหตุที่ว่าปลอดภัยเป็นพิเศษจากการพิสูจน์ทดลองกันแล้วนี้ ก็ทำให้แม่แต่ประเทศที่พัฒนาแล้วในยุโรปเปิดให้ประชาชนซื้อยาทาลิโดไมร์ได้ โดยไม่ต้องมีใบสั่งจากแพทย์

ตามปกติในประเทศไทยยุโรปเมริกานั้น การซื้อยาทาย มีการควบคุมเข้มงวดมาก ถ้าจะซื้อยาที่ต้องระวังอันตรายจะต้องมีใบสั่งจากแพทย์ แต่ยาทาลิโดไมร์นี้แพทย์มีความมั่นใจถึงกับว่า ไม่ต้องมีใบสั่งแพทย์ก็ได้

ยาทาลิโดไมร์นี้รักษาอาการกลุ่มหรืออาการทางประสาท เช่น ปวดศีรษะ ที่เรียกว่าไมเกรน หรือนอนไม่หลับ เป็นต้น ทำให้สงบ สบาย ก็ขายกันมานานประมาณ ๕ ปี จาก พ.ศ. ๒๕๓๐ ถึง ๒๕๓๔ จึงได้พบว่า ผู้หญิงมีครรภ์กินยาที่แล้วคลอดลูกออกมา แข็งด้วน ขากรุด และมีลักษณะผิดประสาดไม่สมประกอบ พิกัดการต่างๆ เป็นอันมาก เป็นไปต่างๆ นานา ทำให้เกิดความตระหนกตกใจ จึงสอบถามกันดูว่า ยานี้ทำให้มีปัญหาแก่หญิงมีครรภ์ และแก่เด็กที่อยู่ในครรภ์นั้น ก็เลยต้องด ถอนยาที่ออกจากตลาด เลิกขาย กัน แต่ก่อนจะยกเลิกยานี้ก็ปรากฏว่า มีเด็กแข็งด้วนมาแล้ว ทั้งหมด ๕,๐๐๐ ราย จำนวนมากที่เกิดในประเทศอังกฤษประเทศเดียว ประมาณ ๕๐๐ ราย

เด็กพิกัดการ ๕,๐๐๐ รายนี้อาจจะเป็นประเภทที่สำรวจ

ได้ง่ายในประเทศพัฒนาแล้ว ส่วนในประเทศที่ยังด้อยพัฒนาหรือกำลังพัฒนาการสำรวจอาจจะไม่ทั่วถึงก็ได้ จึงเป็นไปได้ว่าความจริงอาจจะมีมากกว่านี้ หรือในอีกแห่งหนึ่งก็เป็นไปได้ว่า ในประเทศด้อยพัฒนาทั้งหลาย อาจจะไม่ค่อยมีคนได้ประสบเหตุนี้มากมายนัก เพราะว่าโรคอย่างที่ว่านี้ เช่น โรคกลัม กันวล นอนไม่หลับ มักจะเป็นโรคของประเทศที่เจริญหรือประเทศพัฒนา ประเทศที่ด้อยพัฒนาไม่ค่อยเป็น คนในประเทศด้อยพัฒนา ก็เลยอาจจะไม่ค่อยได้ใช้ยาซึ่งก็เป็นความอุ่นใจอย่างหนึ่ง

เทคโนโลยี: ผู้นำความหวังอันอัศจรรย์

ที่ว่ามานี้เป็นตัวอย่างของปัญหาที่พ่วงมา กับความเจริญทางด้านเทคโนโลยี ผู้ที่ได้พึงบางหาน ก็อาจจะบอกว่า อาทตามนี้พูดมาเสียยังไง แต่รู้สึกว่าจะมองเทคโนโลยีในแง่ร้ายสักหน่อย ความจริงเทคโนโลยีก็มีส่วนตีมากมาย ทำไม่ไม่พูด จะนั้น ในเมื่อพูดในแง่ร้ายมาสองเรื่อง ก็ควรจะต้องหยุดในแง่ร้ายไว้บ้าง

ก็ยอมรับว่าเทคโนโลยีมีประโยชน์ มีความดีมากมายเหลือเกิน อย่างที่เรามานั้นร่วมกิจกรรมกันสະดວກสบายนอยู่ในปัจจุบันนี้ ก็เป็นเรื่องของการอาศัยเทคโนโลยีทั้งสิ้น ผู้พูดก็อาศัยไม่โทรศัพท์ มีเครื่องขยายเสียง ผู้พูดก็เนื่องอยู่ในห้องประชุมที่แสนสบาย มีเครื่องปรับอากาศให้มีความเย็น และมีระบบแสง ระบบเสียงที่ดี อะไรต่างๆ

เหล่านี้ ล้วนเป็นเรื่องที่แสดงถึงคุณประโยชน์ของเทคโนโลยีทั้งนั้น และดังที่กล่าวแล้วว่าเทคโนโลยีนั้นเป็นเครื่องหมายของความเจริญของยุคปัจจุบัน

ความเจริญของยุคปัจจุบันนั้นมีมากมายเพียงไร ไม่จำเป็นจะต้องพูดนานกันยืดยาว แต่เข้มข้นจะมองไปที่อนาคตว่า ต่อไปโลกของเราจะมีเทคโนโลยีที่เจริญขึ้น แล้วก็จะมีความละเอียดกว้างขวาง มีความสมบูรณ์พูนสุขมากขึ้นอย่างไร ความผันโน ciąguเทคโนโลยี เหล่านี้ก็คงอาศัยพัฒนาการด้านต่างๆ ของเทคโนโลยี โดยเฉพาะในปัจจุบันนี้ สาขางานของเทคโนโลยีที่กำลังเจริญขึ้นใหม่น่าหนักมีสองสายที่สำคัญมาก คือ เทคโนโลยีทางชีววิทยาที่เรียกว่า ไบโอเทคโนโลยี (biotechnology) และไมโครอิเลคทรอนิกส์ (micro-electronics) อย่างพวกรคอมพิวเตอร์ก็จัดอยู่ในประเภทหลังนี้ ส่องด้านนี้กำลังเป็นความหวังใหม่ของมนุษย์ที่ว่าจะเจริญพรั่งพร้อมบริบูรณ์อย่างไร

ในด้าน ไบโอเทคโนโลยี นั้น เราจะได้ยินเรื่องเกี่ยวกับ ความเจริญที่เรียกว่า พันธุวิกรรม หรือเอนเนติก เอนจิเนียร์ing (genetic engineering) ซึ่งกำลังเจริญมากขึ้น และมีความหวังกันว่า ความเจริญในด้านนี้จะแก้ปัญหาให้โลกมนุษย์ได้มากมายหลายอย่าง เช่น ในเรื่องอาหาร จะไม่มีความขาดแคลนในโลกนี้อีกต่อไป เพราะว่าด้วยพันธุวิกรรมศาสตร์นี้ ก็จะทำให้คนเราสามารถเพาะพิชพันธุ์ชัญญาหารแบบใหม่ขึ้นมาได้ ซึ่งเป็นพันธุ์ชัญญาหารชนิด

พิเศษที่เราแน่ใจได้ว่า จะทำให้เกิดความอุดมสมบูรณ์ เช่นว่า ที่ไหน แห่งแลง เราก็เพาะพืชชนิดที่เติบโตได้ในที่แห่งแลงนั้นขึ้นมา ถ้าดิน เค้มเราก็เพาะพืชชนิดที่เจริญเติบโตงอกงามในที่ดินเค้มนั้นขึ้นมาได้ และนอกจากจะมีความทนทานสูง สามารถออกงามในที่แห่งแลง หรือในดินและสภาพแวดล้อมที่ไม่เกือบกูลได้แล้ว ก็ยังได้ผลผลิตมาก อีกทั้งเป็นพืชที่สามารถกำจัดโรคพืชได้อง ต้านทานคัตตูรพืชได้ สร้าง ปุ๋ยขึ้นมาได้ในตัวของมันเอง

ในด้านพลังงาน เราがらงมีปัญหา พลังงานขาดแคลน แหล่งพลังงานบางอย่างเช่นน้ำมันจะหมดไปจากโลก พลังงาน นิวเคลียร์ก็อย่างที่พูดเมื่อกี้ว่ามีปัญหา พลัตพลังขึ้นมากก็เกิด ภัยอันตรายร้ายแรง ต่อไปพัฒนากรรมนี้ก็อาจจะสร้างเบคทีเรีย ขึ้นมาชนิดหนึ่ง เป็นเบคทีเรียที่มีความสามารถเปลี่ยนแสงเดดเป็น พลังงาน โดยไม่ต้องใช้วิธีการเบบที่กำลังทำกันอยู่ แต่เป็นการก้าว ไปสู่วิธีการทางชีววิทยา ใช้เบคทีเรียที่สร้างขึ้นใหม่มาผลิตพลังงาน แล้วก็จะหมดปัญหาเกี่ยวกับเรื่องพลังงานกันเสียที

นอกจากนั้น ยังผ่านไฟกันต่อไปว่าจะสร้างเมืองขึ้นในอวกาศ เมืองในอวกาศนี้จะสร้างบรรยายการสภาพแวดล้อมได้ตามต้องการ ไม่มีโรคภัยไข้เจ็บ ถ้ามีสภาพดินฟ้าอากาศที่ไม่น่าพอใจ ก็กำจัด ดัดแปลงแก้ไขได้ ทำการผลิตสิ่งต่างๆ ในอวกาศได้โดยสะดวกและ ได้ผลดียิ่งขึ้น เพราะการผลิตในอวกาศนี้จะไม่ถูกขัดขวางจาก

แรงดึงดูดของโลก ไม่มีความจำกัดของสถานที่ และสามารถทำอุณหภูมิให้สูงต่ำได้ตามความต้องการ

ในประเทศไทยสร้างเมืองลอยน้ำขึ้นมา มีโรงงานลอยน้ำ ผลิตอาหารและยาจากสารในทะเล ตลอดจนสร้างเชือเพลิงอย่างใหม่ขึ้นมา เป็นอันว่าจะไม่มีทางขาดแคลนอาหารและพลังงาน

แม้แต่สร้างมนุษย์พันธุ์ใหม่ขึ้นมา ก็ทำได้ ให้เป็นมนุษย์พันธุ์พิเศษที่มีความเฉลียวฉลาด เรียกว่าเป็นซูเปอร์เรซ (superrace) ในการสังคมก็อาจจะสร้างพันธุ์มนุษย์ขึ้นมาชนิดหนึ่ง ให้มีคุณสมบัติพิเศษสำหรับทำหน้าที่เป็นทหารโดยเฉพาะ

ในทางการแพทย์ก็จะมีธนาคารอวัยวะต่างๆ เป็นธนาคารตับธนาคารไต ธนาคารปอด ฯลฯ เป็นอะไรให้สำหรับกรณีที่เกิดปัญหาจะต้องเปลี่ยน เมื่อครมีโรคภัยไข้เจ็บ หรือประสบอุบัติเหตุเกี่ยวกับอวัยวะเหล่านี้ ก็ผ่าตัดเปลี่ยนใหม่ได้ ทั้งหมดนี้นับว่าเป็นความเจริญที่น่าฝันໄ่เป็นอย่างมาก

อีกด้านหนึ่งที่สำคัญ ก็คือด้านคอมพิวเตอร์ ต่อไปคอมพิวเตอร์ก็จะมีใช้กันแพร่หลายมาก อย่างที่ฝรั่งบอกว่า ทุกบ้านจะต้องมีคอมพิวเตอร์เหมือนกับมีห้องส้วม หมายความว่า บ้านหนึ่งๆ มีห้องส้วมฉันได้ ก็ต้องมีคอมพิวเตอร์ฉันแน่น อันนี้คงจะหมายถึงบ้านในประเทศไทยเช่นเดียวกัน สำหรับบ้านในประเทศไทยก็คงจะอีกนาน

การลือสารคอมนาคอมก็จะสะดวกมาก เรายังทำงานอยู่กับ

บ้านก็ได้ เพราะมีเครื่องคอมพิวเตอร์แล้ว ก็ต่อ กับสายโทรศัพท์แล้ว ทำงาน สั่งงาน และส่งงาน กันทาง คอมพิวเตอร์ จะเรียน หนังสือ ก็ เรียน ที่บ้าน ได้ และ ก็จะ มี คอมพิวเตอร์ ชนิด ที่ พิเศษ ขึ้นไปอีก ทำงาน มี ประสิทธิภาพ สูง อย่างยิ่ง เช่น ยก ว่า ชูเปอร์ คอมพิวเตอร์ (supercomputer)

พร้อม กันนั้น อีกด้านหนึ่ง ก็จะ มี คอมพิวเตอร์ รุ่น ต่อไป ที่ เรียกว่า เป็น คอมพิวเตอร์ รุ่น ที่ ๕ (fifth-generation computer) ซึ่ง มี สมอง เทียม มี สติ ปัญญา คล้ายมนุษย์ ที่ เขา เรียกว่า artificial intelligence ซึ่ง บาง คน แปลว่า ปัญญา ประดิษฐ์ คอมพิวเตอร์ ชนิด นี้ สามารถ รู้ กิ่ง ได้ อ่าน หนังสือ ได้ พัง คน พูด ได้ และ ก็ พูด ได้อย่าง คน ตลอด จน สามารถ คิด เหตุ ผล ได้ สามารถ พิจารณา ตัดสิน ปัญหา ต่างๆ ได้ ด้วย

ในการ สื่อสาร ระบบ โทร คอม นาคม จะ กำหนด เป็น อย่าง ยิ่ง เดี่ยวนี้ ได้ ทาง เที่ยม ก็ เชื่อม แบบ ทุก ส่วน ของ โลก ให้ ถึง กัน แล้ว ติด ต่อ กัน ได้ ทันที โทรทัศน์ และ โทรศัพท์ ที่ มี อุปกรณ์ แล้ว ก็ พัฒนา ให้ ประณีต ลึก ล้ำ มี ประสิทธิภาพ ยิ่ง ขึ้น มี เครื่อง โทร สาร คน อยู่ กัน คน ละ ทวีป ก็ ติด ต่อ กัน ได้ ง่าย จะ ทำ หนังสือ สัญญา ตกลง กัน ก็ ใช้ โทร สาร เชื่อม สัญญา กัน ได้ ณ ที่ ทำงาน ที่ นั่น เดี่ยวนี้ ไม่ ต้อง เสีย เงิน ค่า เครื่อง บิน และ เสีย เวลา เดินทาง ไป

แม้แต่ สาย โทรศัพท์ โทรทัศน์ และ การ ติด ต่อ ระหว่าง

คอมพิวเตอร์ ที่เคยต้องใช้สายลวดทองแดง ก็จะเปลี่ยนไปใช้เส้นใยนำแสงที่เรียกว่า ออฟติคัลไฟเบอร์ (optical fiber) ซึ่งราคาถูกและเบามาก แต่นำข่าวสารได้ดีกว่า มากกว่า และแม้แต่จะมีฟาร์องฟ้าแลบ พื้นผ่า ก็จะไม่เข้าไปรบกวนระบบการสื่อสารนั้น

นอกจากนั้นก็มีเครื่องเลเซอร์ (laser) ซึ่งสร้างขึ้นมาตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๑๓ แล้วก็เจริญพัฒนาขึ้นมาเรื่อย นำมาใช้ประโยชน์ได้กว้างขวางขึ้น ใน การสื่อสารบ้าง การแพทย์บ้าง เช่น ในการแพทย์ก็ใช้ทำการผ่าตัดได้ละเอียดลออ สามารถผ่าตัดโดยไม่ต้องเสียเลือด หรือผ่าตัดสิงเล็กๆ ละเอียดอ่อน เช่น นัยน์ตา ในการอุตสาหกรรม ก็นำเอาเครื่องเลเซอร์มาใช้ได้มาก

ยิ่งอาเขตโนโลยีในแขนงต่างๆ ที่เจริญมากเหล่านี้ มาประสานกัน ก็ยิ่งทำให้เกิดความเจริญก้าวหน้ามากตามยิ่งขึ้น เช่น ต่อไปนี้คนเรา弄อยู่บ้านก็สามารถผลิตสินค้าที่โรงงานได้เอง เข้า เรียกว่าเป็นระบบการผลิตโดยลูกค้า (custom production) ยก ตัวอย่างว่า เราต้องการจะตัดเลือสักตัวหนึ่ง ก็อยู่ที่บ้านนั้นแหละ ต่อ เครื่องคอมพิวเตอร์ที่บ้านเข้ากับโทรศัพท์ แล้วก็ป้อนข้อมูล คือสเปค (spec หรือ specification) แบบของสื้อที่เราต้องการสำหรับตัวเราเข้าไป เสร็จแล้วทางปลายสายอีกด้านหนึ่งที่โรงงาน เครื่องคอมพิวเตอร์ ทางด้านนั้นก็สั่งปืนเลเซอร์ที่ต่อ กับเครื่องคอมพิวเตอร์นั้น ตัดสื้อให้ ตามสเปคหรือตามแบบที่ต้องการของลูกค้า ทั้งที่ผลิตทีละหน่วย แต่

ก์ผลิตได้รวดเร็วมาก ในยุคดิจิทัลที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทำให้เกิดความต้องการที่จะเข้าใจและใช้งานเทคโนโลยีในเชิงลึกมากขึ้น

แม้แต่รายนี้ก็เหมือนกัน เขาคาดหมายว่า ต่อไปโลกค้างจะสามารถผลิตรายนี้ได้เองด้วยวิธีคล้ายๆ กันนี้ คือนั่งอยู่ที่บ้านแล้ว ป้อนสเปคที่ต้องการของรายนั้นที่ตัวจะใช้เข้าไปในเครื่องคอมพิวเตอร์ แล้วที่ปลายด้านโน้น เครื่องคอมพิวเตอร์ที่โรงงานก็จะดำเนินการสร้างรายนั้นให้ตามที่เราต้องการ

นี่ก็เป็นเรื่องของความเจริญในทางเทคโนโลยีมากมายหลายประการด้วยกัน ซึ่งผู้ที่อยู่ในวงการเทคโนโลยีอาจจะพูดได้มากมายกว่านี้ และที่พูดมานี้หลายอย่างก็เป็นจริงแล้ว หากอย่างกำลังจะเป็นจริง บางอย่างก็จะเป็นจริงต่อไป แต่จะสำเร็จจริงหรือไม่ ยังไม่ใช่เรื่องสำคัญเท่าไร สิ่งสำคัญที่จะต้องเน้นในที่นี้คือสำคัญไม่น้อยกว่า ตัวเทคโนโลยีเอง ก็คือ ทำที่และการปฏิบัติต่อเทคโนโลยี

ความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ของวิทยาศาสตร์

การที่คนเราพูดถึงแต่ส่วนที่ดี ด้านดีที่เป็นคุณประโยชน์ และความหวังต่างๆ ที่เทคโนโลยีจะสนับสนุนความต้องการให้กับผู้คนไปด้านเดียวอาจจะเป็นการกล่อมให้เกิดความเคลื่อนไหวหลังใน หมกมุ่น มัวเมา และอยู่กันด้วยความฝัน เพราะฉะนั้น เราจึงต้องมีท่าที่และการปฏิบัติต่อเทคโนโลยีให้ถูกต้อง

ท่าทีอย่างที่หนึ่งก็คือ การมองและรู้จักมันตามเป็นจริง ซึ่งก็ เป็นหลักการของธรรม หรือพุทธธรรม เพราะฉะนั้น ในเรื่อง เทคโนโลยีนี้ ท่าทีอย่างแรกที่เราจะต้องทำให้ถูกต้องคือ จะต้องมอง ดูให้รู้จักมันตามความเป็นจริง มองดูรู้จักมันตามเป็นจริง ก็เพื่อให้ ครบถ้วนรอบด้าน แล้วก็จะได้ไปคุณไปคานกับความเคลิบเคลือบ หลงใหล ความผันเพื่อง ที่ได้เล่ามาแล้วนั้น

การที่จะมองดูรู้จักตามเป็นจริงได้ก็ต้องดูทั้งคุณและโทษ คือ จะศึกษาเรื่องได้ก็ต้องมองให้เห็นคุณและโทษ มองเห็นขอบเขตและ ขีดจำกัดว่ามันทำอะไรได้แค่ไหน ทำอะไรได้ ทำอะไรไม่ได้ นอกจาก ผลดีแล้ว ในด้านเสียจะมีผลกระทบ หรือจุดอ่อน ข้อบกพร่องอะไรบ้าง ไม่ใช่มองไปเห็นแต่คุณแล้วก็ผันว่าเทคโนโลยีนั้นทำให้ได้ทุกอย่าง ดี เลิศทุกประการ เมื่อเห็นขอบเขตของมันแล้วก็อย่างว่าเทคโนโลยีมี ความสัมพันธ์กับด้านอื่นๆ ของชีวิตมนุษย์อย่างไร โยงให้เห็นกัน ตลอดทุกรอบบทตลอดสาย แล้วต่อจากนั้นก็มองให้เห็น พัง และรู้เห็น ทันว่า ในวงการเทคโนโลยีเองเขามีปัญหาอะไรกันบ้าง มีความวิตกกังวลอะไร และแนวโน้มต่อไปจะเป็นอย่างไร มองกันให้รอบด้าน ทั่ว ตลอดทุกอย่าง ซึ่งจะเป็นการมองตามความเป็นจริง ไม่ใช่อยู่ด้วย ความฝัน

ท่าทีและการปฏิบัติต่อเทคโนโลยีอีกอย่างหนึ่ง ซึ่งก็จัดเข้า ในเรื่องของการมองดูรู้จักตามเป็นจริงด้วย ก็คือ เราเข้าใจกันว่า

เทคโนโลยีคืออะไร เกิดขึ้นมาอย่างไร เทคโนโลยีสมัยใหม่ทั้งหลายนี้ ล้วนแต่เป็นการนำเอาความรู้ทางวิทยาศาสตร์มาใช้ประโยชน์ สนอง ความต้องการของมนุษย์ทั้งสิ้น

วิทยาศาสตร์คืออะไร วิทยาศาสตร์คือความรู้ในธรรมชาติ และกฎเกณฑ์ของธรรมชาติ เมื่อมีความรู้ความเข้าใจในตัวธรรมชาติ และกฎเกณฑ์ของธรรมชาติแล้ว เราจึงสามารถเอาความรู้นั้นมาใช้ประโยชน์ เอามาจัดสรรกระบวนการ ปูรุ่งแต่งเติมปัจจัย ทำการ ประดิษฐ์สร้างสรรค์สิ่งต่าง ๆ นำมาใช้ประโยชน์สนองความต้องการ ของเราได้ การนำเอาความรู้ในวิทยาศาสตร์มาสร้างสรรค์สิ่งต่างๆ สนองความต้องการของเราได้นั้นเป็นเทคโนโลยี ตัวความรู้เองเป็น วิทยาศาสตร์ ส่วนการนำความรู้นั้นมาใช้สร้างสรรค์สนองความต้องการ เป็นเทคโนโลยี ตั้งนั้น เมื่อพูดถึงเทคโนโลยีก็จะต้องพูดไปถึง วิทยาศาสตร์ด้วย เทคโนโลยีจะเจริญไปได้เพียงไร ก็อยู่ในขอบเขต แห่งความเจริญของวิทยาศาสตร์ วิทยาศาสตร์เจริญไปได้มาก ก็ สามารถผลักดันความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีขึ้นไปได้มาก

ที่นี้ ความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์นั้นมีมากเท่าใด ความรู้ทางวิทยาศาสตร์เท่าที่เป็นมาจนถึงปัจจุบันนี้ พุดได้ว่าเป็น ความรู้เพียงบางด้านบางส่วนของธรรมชาติ หรือภูมิธรรมชาติ ซึ่งยัง จะต้องศึกษาอีกต่อไป เพราะว่ายังรู้ไม่จบสิ้น รู้เท่าไรก็นำมาใช้เท่าที่ ใช้ได้ เอามาใช้ประโยชน์สร้างเทคโนโลยีกันไป ก็เจริญต่อเนื่องกันมา

เรื่องๆ

ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ที่เจริญขึ้นมาและรู้เพียงบางแห่งบางส่วนนั้น เช่น สัญหานี้ว่าอย่างนี้ถูกต้อง ต่อมาก็สมัยหนึ่งก็พบว่า อ้าว! ไม่ถูกเลียแล้ว ที่สมัยหนึ่งว่าอย่างนี้เป็นจริง ต่อมากลายเป็นเท็จ เรื่องเช่นนี้ปรากฏอยู่เสมอในวงการวิทยาศาสตร์ เช่น ในสมัยโบราณ ที่เดียว เมื่อวิทยาศาสตร์เริ่มเจริญ มีการค้นพบอะตอม (atom) หรือ ปรมาณู ตอนนั้นถือว่าเป็นการค้นพบที่ยิ่งใหญ่ แล้วก็เข้าใจว่า อะตอมนี้เป็นสิ่งที่เล็กที่สุด เป็นหน่วยย่อยสุดท้าย เป็นสิ่งที่แบ่งแยก ออกไปอีกไม่ได้ จึงตั้งชื่อว่า อะตอม

คำว่าอะตอมนั้นเอง ก็แปลว่า สิ่งที่แบ่งแยกไม่ได้ แต่ต่อมาก็มีผู้ค้นพบเปิดเผยอกรมา ที่ว่าปรมาณูแบ่งแยกไม่ได้ เป็นตันเดิมของสิ่งทั้งหลายในทางวัตถุนั้น มันไม่เป็นจริงเลียแล้ว อะตอมเป็นสิ่งที่แบ่งแยกได้ อะตอมหรือปรมาณูนั้นเกิดจากอนุภาค เล็กลงไป มีนิวตรอน โปรตอน อิเลคตรอนประกอบกันขึ้น อะไรทำนองนี้ ก็กล่าวเป็นว่า ความรู้เก่าที่ว่ากันมาผิดเสียแล้ว คำว่า อะตอมก็ใช้ไปแล้ว ทำไปได้ จะเปลี่ยนเดียว ก็จะแบลกเกินไป ก็ใช้ กันไปลักษณะว่าเป็นชื่อ ที่จริงความหมายไม่ตรงแล้ว อะตอมแปลว่า แบ่งแยกไม่ได้ (indivisible) แต่ที่จริงมันแบ่งแยกได้ ก็ใช้อย่างรู้กัน ชื่อนั้นก็เป็นเพียงคำเรียกไปอย่างนั้นเอง

สมัยหนึ่ง นิวตัน (Sir Isaac Newton) ได้ค้นพบเรื่อง

แรงดึงดูดของโลก ที่เรียกว่า กฎความโน้มถ่วง (the law of gravitation) ก็ว่าเป็นความจริงทางวิทยาศาสตร์อย่างมาก แต่ต่อมา อิล์บสไตน์ (Albert Einstein) ค้นพบทฤษฎีสัมพัทธภาพ (the theory of relativity) ขึ้นมา ก็บอกว่า ที่นิเวศน์ว่าเป็นเรื่องแรงดึงดูดของโลก นั้นไม่ใช่ ไม่เป็นความจริง กฎไม่เป็นกฎเสียแล้ว สมัยหนึ่งบอกว่า แสงเดินทางเป็นเส้นตรง ต่อมาตอนหลังเจริญขึ้นไปอีก วิทยาศาสตร์ ค้นพบบอกว่า แสงไม่ได้เดินทางเป็นเส้นตรงหรอก แสงเดินทางเป็น เส้นโค้ง ก็เป็นอันว่าค่อยๆ ค้นพบกันไป

วิทยาศาสตร์นี้เจริญมาก็อย่างที่ว่า คือรู้จักความจริงในบางแห่ง บางส่วน แต่อย่างไรก็ตาม ความรู้เท่าที่ค้นพบมาได้นี้ ก็นำมาใช้ ประโยชน์ได้ในระดับหนึ่ง อย่างเรื่องความรู้เกี่ยวกับแรงดึงดูดของ โลกก็ตี เรื่องแสงเดินทางเป็นเส้นตรงก็ตี ก็นำมาใช้ในทางเทคโนโลยี ทำการสร้างสรรค์ได้เป็นประโยชน์มาก พอแก่ความต้องการที่เดียว พอใช้สำหรับมนุษย์ทั้งหลาย เม้มแต่จะไม่รู้ความจริงที่เกินกว่านั้น มัน ก็ให้ประโยชน์ได้อยู่แล้ว

ฉะนั้น ในแง่เทคโนโลยี บางที่แม้แต่เมื่อวิทยาศาสตร์รู้แล้ว ไปแล้ว ก็ยังไม่จำเป็นต้องใช้ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ถึงขั้นนั้น เอา ความรู้เก่าๆ มา ก็ใช้ประโยชน์ได้ ที่นี้ที่ว่ามันเป็นปัญหา ก็อยู่ตรงนี้ คือการที่รู้ความจริงไม่ทั่วตลอดนั้นแหละ เมื่อนำความรู้นั้นมาใช้ แม้ จะเป็นประโยชน์ในด้านนั้น แต่ต่อมา ก็ปรากฏว่ามันเกิดเป็นปัญหา

ด้านอื่นขึ้นโดยไม่รู้ตัว

อีกอย่างหนึ่ง แม้เราจะรู้ความจริงหลายด้าน แต่เรากรู๊แยกไปในแต่ละด้านๆ ด้านนั้นเรากรู๊ ด้านนี้เรากรู๊ แต่ความรู้นั้นไม่เชื่อมโยงถึงกัน เมื่อไม่เชื่อมโยงถึงกัน ในเวลาที่สร้างสรรค์ใช้เทคโนโลยี การที่ไม่สามารถเชื่อมโยงประสานความรู้ต่างด้านเข้ามา ก็ทำให้เกิดปัญหาอีก กล่าวคือ บางที่มุ่งให้ได้ประโยชน์ด้านหนึ่ง หรือใช้ความรู้เพียงด้านหนึ่งทำเทคโนโลยีขึ้นมาแล้ว ต่อมามันกลับเป็นปัญหาขึ้นมาในด้านอื่น หรือแม้แต่รู้แล้วไม่ทันนึกก็มี คือ ไม่ทันนึกที่จะเอาความรู้มาเชื่อมโยงกัน ดังตัวอย่างเมื่อกีรนียาทอลได้ไมร์ ที่ว่าได้พิสูจน์ทดลองกันแล้วไม่มีปัญหา ไม่เป็นพิษภัย แต่ต่อมาภายเป็นพิษภัยขึ้นมา ก็ เพราะเป็นความรู้ที่นึกไม่ทั่วถึง เชื่อมโยงองค์ความรู้ต่างๆ ไม่ตลอดถึงกัน ก็เกิดปัญหาขึ้นมา

ฉะนั้น ปัญหาจากวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีก็จะมาในสภาพนื้อยู่เรื่อยไป กรณีอื่นๆ ก็มีอยู่มากมาย ถ้าเป็นเรื่องที่ปัญหานำมาเรื่องมาไว ก็ดีไป ถึงแม้จะร้ายแรงก็มีโอกาสแก้ปัญหาหากันได้แต่เนนๆ แต่บางเรื่องนั้นกว่าปัญหาจะปรากฏ กินเวลากว่าคตบรรษณก็มี และกว่าจะเกิดเป็นปัญหาขึ้นมาให้รู้ตัวกัน คนเราก็แทบจะยังแล้ว

ขอยกตัวอย่างเรื่องที่เรารู้ๆ และใช้ประโยชน์กันอยู่นี้ ก็คือ พวกรื้อเพลิงห้องห臘ที่เป็นแหล่งของพลังงานต่างๆ ที่สำคัญในปัจจุบันนี้ ได้แก่ พวกรำมัน ถ่านหิน แก๊สธรรมชาติ ซึ่งรวมกันเรียก

ว่าเป็น พลังงานฟอสซิล ฟูเอล (fossil fuel) พลังงานเหล่านี้เราได้ใช้กันมาใน กิจการอุตสาหกรรมทำโรงงานต่างๆ แม้แต่รถยนต์ เครื่องบิน และเรือ ทั้งหลายก็อาศัยพลังงานเหล่านี้ เราได้รับคุณประโยชน์มากมาย แต่ในระหว่างนั้นเราก็เพาพลาญมันไป ໄວเลียจารถรา และควันจาก โรงงานก็ลอยขึ้นไป ออกเป็นสิ่งที่เรารู้สึกว่าcarbondioxide ที่นี่เราก็ไม่รู้ว่าสิ่งที่เราทำให้เกิดขึ้นมาจะมีผล อย่างไร

ต่อมากลังจากใช้กันเพลินมานาน คงจะเป็นศตวรรษแล้วจึง ได้มาค้นพบกันขึ้นว่า บัดนี้ เจ้าcarbondioxideนั้นได้สะสมมาก ขึ้นๆ ในบรรยากาศของโลก ทำให้บรรยากาศหนึ่งผิวโลกร้อนเยิ่งขึ้น เมื่ออุณหภูมิพื้นผิวโลกสูงขึ้น ก็ทำให้ดินฟ้าอากาศแปรปรวน เช่น ระบบการไหลเวียนของลมผิดเพี้ยน การตกของฝนลดลงถูกาก ก็อาจจะเปลี่ยนไป

ที่ยิ่งกว่านั้นก็คือมนทำให้ระดับน้ำทะเลสูงขึ้น การที่น้ำทะเล สูงขึ้นก็ เพราะว่าความร้อนนี้เองที่เพิ่มขึ้นบนผิวโลก ทำให้น้ำในทะเล พองตัวหรือขยายตัว เมื่อน้ำขยายตัวระดับน้ำก็สูงขึ้น และอีก ประการหนึ่ง เมื่อบรรยากาศหนึ่งผิวโลกร้อนขึ้น ก็ทำให้ภูเขาน้ำแข็ง และผิวน้ำแข็งที่เปลือกข้าวโลกลาย เมื่อละลายออกมาน้ำก็ไหล ลงมา ทำให้น้ำทะเลสูงขึ้น ตอนนี้ก็มีความกลัวกันว่า ทุกวันนี้น้ำทะเล ได้สูงขึ้นไปละ ๑ มิลลิเมตร ที่นี่ ถ้าอุณหภูมิสูงขึ้นถึง ๑ องศาเซลเซียส

น้ำทะเลจะสูงขึ้นราوا ๒ พุต ก็อาจจะทำให้เกิดน้ำท่วมโลกอีก

อีกตัวอย่างหนึ่งใกล้ๆ กันนั้น ยกเอามาดูเพื่อช่วยให้เห็นชัดขึ้น มีสารเคมีชนิดหนึ่ง เรียกว่า โคลโรฟลูอิโรมาร์บอน (chlorofluorocarbon) สารชนิดนี้เริ่มใช้กันหลังสังคมโลกครั้งที่ ๒ นี้เอง โดยได้พิสูจน์แล้วว่าเป็นสารที่ไม่มีภัยไม่มีอันตรายเลย จึงนำมาใช้กันมากในตู้เย็น ในเครื่องปรับอากาศ และในกระปองสเปรย์ที่ฉีดทำให้อากาศหอมมะโรงต่างๆ เหล่านี้ ก็ใช้กัน漫นาณ จนกระทั่งบัดนี้ สารชนิดนี้ ซึ่งเรียกชื่อย่อๆ ว่า ซีอีพซี (CFC) นั้น ได้ขึ้นไปอยู่ในบรรยากาศของโลกเกิน ๑๐ ตันแล้ว

ที่นี่ สารที่ว่าไม่มีพิษภัยอันตรายเลยนี้ โดยที่มันช่วยไม่รู้ตัว มันก็เกิดเป็นปัญหาขึ้นมา คือว่ามันได้ไปทำลายโอโซน (ozone) โดยไปทำปฏิกิริยากับแสงอุลตราไวโอเลต (ultraviolet) แล้วกลไยเป็นคลอรีน (chlorine) ออกมานะ คลอรีนนี้อกมาแล้วก็ไปทำให้โอโซนกลไยเป็นออกซิเจน (oxygen) เมื่อโอโซนกลไยเป็นออกซิเจนแล้ว ผิวดับบรรยากาศที่เรียกว่าชั้โนโซน (ozone layer) ก็บางลงไป เกิดเป็นรูโหงที่เข้าเรียกว่า ozone hole ขึ้นในชั้โนโซนนั้น และตามรายงานของคณะกรรมการวิทยาศาสตร์ ที่ไปสำรวจความเป็นไปในบริเวณที่ป่าแอนตาร์กติกา (Antarctica) ปรากฏว่ารูโหงนั้นกำลังขยายกว้างออกไปๆ

โอโซนนี้ช่วยกรองไม่ให้แสงอุลตราไวโอเลตลงมาที่ผิวโลก

มากเกินไป เมื่อชั้นโอดีโซนที่เป็นตัวกันนี้มันบางลงน้อยลงไป มีซ่องให้ว่าก้างขึ้นแล้ว แสงอุตตราไวโอลेटผ่านลงมาได้มาก ก็จะเป็นอันตรายแก่ชีวิตในโลก เช่น ทำให้เกิดมะเร็งผิวหนังแก่มนุษย์ และจะลงไปทำอันตรายแก่ชีวิตเล็กๆ บนผิวโลก ในขณะ เมื่อชีวิตเหล่านั้นถูกทำลาย ตายไป ชีวิตใหญ่ๆ ที่อาศัยชีวิตเล็กๆ นั้นก็จะพลอยพินาศตามไป ตามหลักของความอิงอาศัย กันในระบบ生นิเวศ (ecosystems) ของโลก ระบบนิเวศก็จะเสื่อมเสียไป และอันตรายก็จะมาถึงมนุษย์ในที่สุด*

ปัจจุบันนี้ ปัญหาสภาพแวดล้อมเสียกำลังเป็นเรื่องสำคัญยิ่งที่ประเทศไทยและทั่วทั้งหลายพากันวิตกกังวลและเอาใจใส่มากเป็นพิเศษ เป็นปัญหาร้ายแรงขึ้นความเป็นความตายของมนุษย์ หรือความพินาศของมนุษยชาติ ที่กำลังโดดเด่นขึ้นมาล้าหน้าปัญหาภัย

- * ภายหลังปรากฏการณ์นี้ ความวิตกกังวลเกี่ยวกับเรื่องชั้นโอดีโซนยิ่งที่ความสำคัญมากขึ้น ในระยะใกล้ๆ ก่อนหน้านี้ได้มีการประชุมนานาชาติ เกี่ยวกับเรื่องนี้ คือ ในช่วงสัปดาห์ที่ ๒ ของเดือนมีนาคม ๒๕๓๒ นี้ มี International Conference on Ozone Depletion ที่ประเทศอังกฤษ มีประเทศต่างๆ เข้าประชุม ๑๗๓ ชาติ ต่อมามีทั้งหมด ในสัปดาห์แรกของเดือนพฤษภาคมนี้ ก็มีการประชุม ๙๖ ชาติ แบบเดียวกันนี้อีก ที่กรุงเฮลซิกกิ (Helsinki) ประเทศฟินแลนด์ (Finland) ที่ประชุมมองความสำคัญของปัญหานี้ ในทั้งเกี่ยวกับความอยู่รอดของมนุษยชาติ และต้องการให้ทั่วโลกใช้สารซีเอฟซี โดยสันเชิง

นิวเคลียร์ ข่าวเกี่ยวกับเรื่องนี้ปรากฏถึงขอนอย่างมาก ทั้งหมดนี้ก็เป็นเรื่องของการที่มนุษย์จะก่อภัยอันตรายขึ้นมาแก่ตัวเอง โดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์ ซึ่งก็เป็นปัญหาที่เกิดจากความเจริญทางเทคโนโลยี ที่เราจะต้องรู้ ต้องเข้าใจตามความเป็นจริง

เทคโนโลยีกล้ายเป็นภัย เมื่อคนไม่มีดุลภาพ

ต่อไปก็จะขอพูดถึงว่า ความเจริญทางเทคโนโลยีนี้ ในขณะที่มันเจริญไป เรายังคงดูแลและสภาพด้วยความเพลิดเพลิน แต่พร้อมกับความเจริญนั้นเองมีสิ่งหนึ่งเพิ่มขึ้นมาด้วย คือการแก่ตัว มนุษย์เอง ได้แก่ ภาระในการที่จะใช้ และในการที่จะบำรุงรักษาซ่อมแซมแก้ไข เพราะว่าโดยทั่วไป เทคโนโลยียิ่งก้าวหน้ามากเท่าไร ก็จะยิ่งมีความซับซ้อน มีความละเอียดอ่อนมากขึ้นเท่านั้น การปฏิบัติต่อเทคโนโลยีเหล่านั้นก็ยิ่งต้องการความชำนาญ ความละเอียดถี่ถ้วน

* ก่อนต้นฉบับหนังสือนี้เข้าโรงพิมพ์ ข่าวช่วงหลังแสดงถึงการที่ปัญหาสภาพแวดล้อมเสีย ได้รับความสนใจให้ความสำคัญเพิ่มขึ้นอีกกว่าหนึ่ง คือ ได้กล่าว เป็นหัวพิจารณา หรือเป็นข้อย่างหนึ่งในการอนุมัติเงินทุยเหลือระหว่างประเทศ เช่น จะต้องปราบภูชัต่ำโครงการพัฒนาที่ขอรับความช่วยเหลือนั้นไม่ก่อผลเสียหายต่อธรรมชาติແວດล้อม ไม่กระทบกระเทือนต่อป่าไม้เป็นต้น ถ้าเห็นว่า โครงการนั้นจะมีผลกระทบต่อธรรมชาติແວດล้อม ก็จะไม่อนุมัติเงินช่วยเหลือ ดังกรณีธนาคารโลกกับโครงการที่อาจมีผลกระทบต่อป่าดิบฝน (rain forest) ของประเทศบราซิล (Brazil) เมื่อต้นเดือนมีนาคม ๒๕๓๗ นี้ เป็นต้น

และความรอบคอบมากขึ้น ผิดพลาดเหลือนิดเดียวอาจเกิดความพินาศใหญ่โต เมื่อนอย่างเรื่องที่เล่ามาแล้ว ในกรณีของโรงงานผลั้งนิวเคลียร์ที่เซอร์ไนบิล และแกะทรัมล์เป็นต้น ก็เป็นเรื่องของความผิดพลาด ซึ่งเข้ายอมรับแล้วว่าเกิดจากความเผลอเรื่องของคน

ที่นี่ การที่เทคโนโลยีก้าวหน้าขึ้นไปนั้น ทำให้เป็นหลักประกันได้ไม่ว่าคนจะมีความรอบคอบมากขึ้น ดีไม่ดีถ้าเราแต่หง มัวมาเพลิดเพลินกันนัก ยิ่งเทคโนโลยีก้าวหน้า คุณภาพของคนจะยิ่งเสื่อมถอย ความมีสติรอบคอบจะยิ่งลดลง ถ้าอย่างนี้ โอกาสที่จะเกิดอุบัติเหตุร้ายแรง ก็จะยิ่งมีมาก และยิ่งเทคโนโลยีเจริญก้าวหน้า ขึ้นช้อน มีประสิทธิภาพมากเท่าได อุบัติเหตุที่เกิดขึ้นก็จะยิ่งเลวร้าย และรุนแรงมากขึ้นเท่านั้น คนที่ไม่มีเทคโนโลยีพัล์เพลาดเพลอสติ อาจจะเดินตกหลุมตกบ่อแข็งขาหัก หรือหล่นเข้าล้มตายไปเฉพาะ ตัวคนเดียว พอมีเทคโนโลยีขึ้นบ้าง เผอเรอพลาดไป อาจขับรถตกภูเขาหรือทำให้รังแกสถังน้ำมันระเบิดเป็นต้น คนตายเป็นลับเป็นร้อย ยิ่งเมื่อเทคโนโลยีสูงประณีตขึ้นมาก ความประมาทพลั้งเพลอลิดเดียว อาจหมายถึงความพินาศของบ้านเมือง คนตายครึ่งค่อนประเทศ หรือแม้กระหั้นครึ่งค่อนโลก

เป็นอันว่า ถ้ามนุษย์ยังหย่อนคุณภาพ การเกิดอุบัติเหตุทางเทคโนโลยีก็ย่อมจะมีได้เสมอไป โดยที่อาจเกิดจากความผิดพลาด เผอเรอนี้บ้าง เกิดจากความรู้ไม่ถ่องแท้ทั่วตลอดบ้าง อย่างที่กล่าว

แล้วในข้อหนึ่งว่า เพremnuzhย์เรารู้เรื่องธรรมชาติ รู้ความจริงของธรรมชาติ ไม่ตลอดกระบวนการแห่งความสัมพันธ์ของเหตุปัจจัย ทั้ง ๒ อย่างนี้อย่างหนึ่งอย่างใด จะเป็นความไม่รู้ก็ได้ ความเพอเรอพลั้ง พลาดก็ได้ ก็ทำให้เกิดอุบัติเหตุขึ้นได้

อีกตัวอย่างหนึ่ง ของอุบัติเหตุเนื่องจากความเพอเรอ ซึ่งเกิดจากความไม่รู้และความเพร่ของมนุษย์ครั้งสำคัญ ก็เกิดขึ้นในปีเดียวกันกับอุบัติเหตุที่โรงงานพลังนิวเคลียร์ในโซเวียตนั่นเอง คือ ก่อนหน้านั้นไม่กี่เดือน ในเดือนมกราคม ๒๕๒๙ มีข่าวใหญ่มาก ข่าวหนึ่งในประเทศสหรัฐอเมริกา คือการระเบิดของกระสวยอวกาศ แซลเลนเจอร์ (Space Shuttle Challenger) หลายท่านคงยังจำได้ เป็นข่าวที่ดังไม่แพ้เรื่องอุบัติเหตุที่เซอร์โนบิลนั้นเลย

โครงการอวกาศของสหรัฐฯในตอนนั้นกำลังเพื่องฟูมาก มีความหวัง มีความไฟฝันในการสำรวจอวกาศว่าจะเจริญก้าวหน้า อย่างเหลือเกิน แต่แล้วโดยไม่คาดผันก็เกิดอุบัติเหตุครั้งนี้ขึ้น เมื่อ กระสวยอวกาศขึ้นไปได้เพียง ๗๓ วินาที หรือ ๑ นาที กับ ๗๓ วินาที ก็ระเบิด มนุษย์อวกาศตายหมดทั้ง ๗ คน

ยิ่งกว่านั้น ภัยในเวลาไม่กี่สัปดาห์หลังจากนั้น ได้เกิดอุบัติเหตุใหญ่ในโครงการอวกาศของสหรัฐฯอีก ๓ ครั้ง คือ ยานอวกาศระเบิด ๒ ครั้ง และการยิงจรวดเกิดความผิดพลาด ๑ ครั้ง ทำให้โครงการอวกาศของสหรัฐฯชะงักงันตั้งแต่บัดนั่นมาจนบัดนี้ที่

เดียว เขาเรียกว่าเป็นช่วงเวลาที่มีด้มัวที่สุดในประวัติการสำรวจความคิดเห็นของสหรัฐฯ

ก่อนหน้านั้นถอยหลังไปใน พ.ศ. ๒๕๒๒ มีอุบัติเหตุที่ແບบจะทำให้เกิดสังคมนิวเคลียร์ และก่อความพินาศครั้งใหญ่ คือ ที่ฐานปฏิบัติการป้องกันทางอากาศภาคօเมริกาเหนือของสหรัฐฯ ที่เชยีนเน (Cheyenne) ในรัฐโคโลราโด ซึ่งเป็นที่ทำการตอบโต้การโจมตีด้วยอาวุธนิวเคลียร์ ถ้าโซเวียตยิงขีปนาวุธขึ้นเพื่อจะมาทำลายสหรัฐฯ ที่ฐานปฏิบัติการนี้ระบบเครื่องตรวจส่องที่ทำให้รู้ว่า ทางโน้นยังอภิมหาแล้ว และมีแผนปฏิบัติการว่าจะทำอย่างไรเพื่อตอบโต้

ที่นี่ ที่ฐานปฏิบัติการนั้นเอง อยู่ๆ ก็มีสัญญาณเตือนภัยขึ้นมา แสดงว่าทางโซเวียตได้ยิงขีปนาวุธอภิมหาแล้ว ทางสหรัฐฯ พอมีสัญญาณเตือนภัยนี้ ก็ปฏิบัติการตามแผน ส่งเครื่องบินขึ้นไปเตรียมที่จะยิงขีปนาวุธตอบโต้ แต่เพื่อความรอบคอบก็เลยมีการตรวจสอบกันขึ้นก่อนว่าเป็นอย่างไรกันแน่ ก็ได้พบว่า คอมพิวเตอร์ทำงานผิดพลาด รายงานผิด เกือบไป เป็นความผิดพลาดในเรื่องที่สำคัญ เรื่องเป็นเรื่องตาย ร้ายแรงยิ่ง หมายความว่า ถ้าสหรัฐฯ օเมริกาพลุนลงไม่ได้ตรวจสอบดูให้แน่ รับยิงขีปนาวุธนิวเคลียร์ตอบโต้โซเวียต โซเวียต กว่า อ้าว! ทำไม่สหรัฐฯ ทำอย่างนี้ เล่นโฉมตีแบบไม่รู้ตัว ฉันจะเอาบ้าง ก็เกิดสังคมนิวเคลียร์ขึ้นมาแน่นอน นั่นคือวันที่นี่แล้ว

ต่อมาอีกไม่นานเท่าไร คงอีกไม่กี่เดือน ใน พ.ศ. ๒๕๒๓ ก

เกิดสัญญาณเตือนภัยผิดแบบนี้ขึ้นมาอีกครั้ง แสดงว่าคอมพิวเตอร์ทำงานผิดพลาด บุ่มมาก หลังจากนั้นก็คงแก้ไขกันเป็นการใหญ่ จึงเปลี่ยนไป หรืออาจจะมีการผิดพลาดอีก แต่ไม่ได้ดังอุอกมา นี้ก็เป็นอุบัติเหตุสำคัญมากที่เราไม่ควรจะมองข้าม

ข่าวสหราชอาณาจักรรายงานเหตุการณ์โลก ประจำวันที่ ๑๙ พฤษภาคม ๒๕๕๗ พูดไว้น่าฟังว่า “The most potent technologies tolerate the fewest mistakes” ซึ่งแปลความได้ว่า “เทคโนโลยีที่มีอثرร้ายเดชมากรากล ยอมทนให้คนทำผิดได้น้อยที่สุด” ดังนั้นเทคโนโลยียิ่งเจริญก้าวหน้า ความเสี่ยงภัยจากเทคโนโลยีก็ยิ่งเพิ่มมากขึ้น และภัยนี้นักวิเคราะห์รายแรงมากขึ้นด้วย

จากการสำรวจของ USN&WR-Cable News Network ได้ความว่า ถึงแม้คนอเมริกันส่วนใหญ่จะยังพูดว่า วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมีคุณมากกว่าโทษ แต่ตัวเลขจำนวนคนที่พูดอย่างนั้นได้ลดลงจากร้อยละ ๘๓ เมื่อสามปีก่อน เหลือเพียงร้อยละ ๗๒ ใน พ.ศ. ๒๕๕๗ เกือบ ๑ ใน ๔ ของคนที่สำรวจความเห็น คิดว่า ต่อไปข้างหน้าอีก ๒๐ ปี เทคโนโลยีจะก่อโทษแก่มนุษย์ยิ่งกว่าที่คุณ

เทคโนโลยีที่ทำให้คนในประเทศพัฒนาแล้วหัวดผัวหวนใจ และกระบวนการจำนวนมากที่สุดในปัจจุบันก็คือ พัฒนานิวเคลียร์ ซึ่งระยะเวลา ๑๕ ปีที่ผ่านมา (จนถึง พ.ศ. ๒๕๕๗) มีรายงานว่าได้เกิดอุบัติเหตุที่สำคัญในโรงงานนิวเคลียร์ในประเทศไทย ๑๔ ประเทศ

รวม ๑๕๑ ครั้ง หลังจากเกิดอุบัติเหตุที่เซอร์โนบิลในโซเวียตแล้ว ประชามติที่สำรวจในสหรัฐฯ เมื่อวันที่ ๗ และ ๙ พฤษภาคม ๒๕๖๗ ปรากฏว่าอกมกว่า คนร้อยละ ๔๙ ไม่ต้องการให้มีการสร้างโรงงาน พลังนิวเคลียร์ขึ้นใหม่ และคนจำนวนร้อยละ ๒๘ ต้องการให้ปิดโรงงานพลังนิวเคลียร์ เท่าที่มีอยู่ในปัจจุบันลงให้หมดสิ้น (เมื่อปี ๒๕๖๗ คนที่มีความเห็นอย่างนี้มีจำนวนเพียงร้อยละ ๑๙)

นอกจากอันตรายจากอุบัติเหตุในโรงงานพลังนิวเคลียร์แล้ว กัยนิวเคลียร์ยังมาจากการขยายนิวเคลียร์ ที่ต้องทิ้งจากโรงงานเหล่านั้น ซึ่งจะแผ่กัมมันตภารังสีที่น่ากลัวไปอีกนานเป็นแสนเป็นล้านปี แม้ว่าจะมีมาตรการในการเก็บกันอย่างรัดกุมที่สุด แต่ก็มีความพลัง พลัดหลุดรอดออกมาเป็นข่าวเป็นครั้งคราว โดยเฉพาะอุบัติเหตุใน ขณะนี้ยังนิวเคลียร์นั้นไปสู่ที่ฝังเก็บ

อีกอย่างหนึ่งที่น่ากลัวมากซึ่งกำลังจะเพิ่มขึ้นใหม่ ก็คือ ต่อไปข้างหน้า กัยนิวเคลียร์กับกัยอวากาศจะมาประสานเข้าด้วยกัน เพราะกระแสวิวากาศที่จะทำขึ้นใหม่จะใช้ชาติพูลโตรเนียมเป็นเชื้อเพลิง ถ้าเกิดอุบัติเหตุอย่างในกรณีเซลล์เจอร์ขึ้นอีก คราวนี้อาจจะมีผล เหมือนกับว่าเซลล์เจอร์กับเซอร์โนบิลระเบิดขึ้นพร้อมกัน

ไม่เฉพาะโรงงานพลังนิวเคลียร์เท่านั้น ที่ระเบิดแล้ว เป็น อันตรายใหญ่หลวง แม้แต่โรงงานใหญ่ๆ ที่ผลิตหรือใช้สารเคมีบางอย่าง เกิดอุบัติเหตุขึ้นมาก็เป็นอันตรายไม่น้อย ตัวอย่างเช่น เรื่อง

ถังเก็บสารเคมีของบริษัทยูเนี่ยนคาร์บิด (Union Carbide Corporation) ซึ่งเป็นบริษัทสารเคมีใหญ่ที่สุดอันดับ ๓ ของอเมริกา ระเบิดที่เมืองโบปาล (Bhopal) ในประเทศอินเดีย เมื่อเดือนธันวาคม พ.ศ. ๒๕๑๗ ปล่อยแก๊สเมธิลไอโซไซยาเนต (methyl isocyanate) ออกมานำทำให้คนตายไปเกือบหันทีกกว่า ๒,๐๐๐ คน และบาดเจ็บอีกหลายหมื่นคน และนี้เป็นเพียงรายที่ได้ดัง

ความจริงอุบัติเหตุแบบนี้เกิดขึ้นเรื่อยๆ เช่น ๙ เดือนหลังจากเกิดเหตุที่โบปาล โรงงานของบริษัทยูเนี่ยนคาร์บิดนั้นเอง แต่อีกแห่งหนึ่งในรัฐเวสต์เวอร์จิเนียของสหรัฐฯเอง ก็เกิดอุบัติเหตุแก๊สชนิดเดียวกันนั้นร้าวออกมา ต้องส่งคนเข้าโรงพยาบาลเป็นร้อย

อุบัติเหตุเกี่ยวกับสารเคมีที่เป็นอันตรายแก่ชีวิต ๑ ใน ๘ ส่วนเกิดขึ้นในการขนส่ง ตามสถิติของ ช่าวสหราชและรายงานเหตุการณ์โลก นั้นว่า เรือที่ขนส่งสารที่เป็นอันตรายร้ายแรง เกิดอุบัติเหตุทั่วโลก เฉลี่ยวันละ ๑ ราย^{*}

* เหตุการณ์ร้ายแรงมากที่เกิดขึ้นรัวๆ นี้ ก่อนต้นฉบับหนังสือนี้เข้าโรงพิมพ์ คือกรณีเรือบรรทุกน้ำมัน Exxon Valdez ของสหราชอังกฤษที่ลาสกา เมื่อวันที่ ๒๔ มีนาคม ๒๕๓๖ เป็นเหตุให้น้ำมันรั่วไหลลงในทะเล ประมาณ ๔๕ ล้านลิตร ซึ่งสหราชฯเองกล่าวว่าเป็นอุบัติภัยประหนึ่งร้ายแรงที่สุดในประวัติศาสตร์มนุษย์ ทำให้ชีวิตในมหาสมุทรสูญลิ้มไปเหลือศอนนาเป็นตัวอย่างความผิดพลาดของมนุษย์ ที่ก่อให้เกิดปัญหาสภาพแวดล้อมเสีย ซึ่งเกิดเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ

เฉพาะอย่างยิ่งกรณีนี้เป็นตัวอย่างที่ชัดเจนของปัญหาเกี่ยวกับความ

เทคโนโลยีใหม่สุดซึ้งเลี่ยงภัยร้ายแรงพอก กับพลังงานนิวเคลียร์ ก็คือ พันธุวิศวกรรมศาสตร์ หรือ genetical engineering วิทยาการสาขานี้ กำลังโดดเด่นขึ้นมา เป็นความเจริญก้าวหน้าที่ให้ความหวังแก่มนุษย์อย่างมาก และตั้งแต่นั้นมาอย่างยิ่ง มนุษย์จะสามารถสร้างสรรค์ชีวิตพืชพันธุ์ชนิดใหม่ๆ ตลอดจนดัดแปลงปรับปรุงพืชและสัตว์พันธุ์ต่างๆ แม้กระหั้งพันธุ์มนุษย์เอง ให้เป็นไปได้ตามใจปรารถนา เช่น สร้างจุลชีพบางชนิดขึ้นมาสำหรับลักษณะที่แสงแดดเป็นพลังงานไฟฟ้า สร้างแบคทีเรียขึ้นมาชนิดหนึ่งสำหรับป้องกันไม้ให้เกิดน้ำค้างแข็งที่จะทำลายพืชบางชนิด แต่หลายคนที่เฝ้ามองความเจริญของเทคโนโลยีด้านชีววิทยานี้ ก็ห่วงเกรงกันว่า ชีวิตและพืชพันธุ์ใหม่ๆ เช่น แบคทีเรียเหล่านี้ มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์ที่จะใช้ประโยชน์อย่างโดยย่างหนัก แล้วมนุษย์ก็มองดูเฉพาะผลที่ตนต้องการนั้นเท่านั้น แต่ชีวิตใหม่ที่เกิดขึ้นนั้น ยังมีคุณสมบัติ (หรือโทษวิบัติ) อย่างอื่นอีก ซึ่งบางทีมุษย์ก็ไม่ได้

เลื่อมโกรมในด้านคุณภาพของคน และเป็นความเลื่อมโกรมของคุณภาพด้านจริยธรรม เพราะก้าปดันเรือผู้เป็นต้นเหตุของหายนัยครั้งนี้ลั่งงานด้วยความประมาทเลินเลือ เนื่องจากเดิมสรุมากร ทำให้มองเห็นว่า ถ้าไม่สามารถพัฒนาคุณภาพของคนในด้านจริยธรรมขึ้นไปให้ทันกับความเจริญทางเทคโนโลยี ยิ่งเทคโนโลยีเจริญก้าวหน้ามากขึ้น ความเลื่อมคุณภาพของคนในด้านจริยธรรมก็จะยิ่งก่อให้เกิดภัยพิบัติที่ร้ายแรงได้มากยิ่งขึ้นไปอีก

ตรวจตราและคาดไม่ถึง ชีวิตเล็กๆ น้อยๆ เหล่านี้ ถูกปล่อยแพร่ขยายพันธุ์ออกไปในโลก บางทีอีกนานกว่ามนุษย์จะรู้ตัวว่า มันได้ก่อให้เกิดอันตรายอย่างใหม่ขึ้นมาแก่โลกและแม้แก่ชีวิตของมนุษย์เองมนุษย์อาจจะต้องเผชิญกับภัยอันตรายเช่นโรคร้ายใหม่ๆ และอาจจะถึงคราวหนึ่งที่ชีวิตพังทลายใหม่ ที่เป็นอันตรายต่อมนุษย์นั้น มนุษย์ปราบไม่ไหว หรือคิดวิธีปราบไม่ทัน และมนุษย์นั้นแหลกลับเป็นฝ่ายที่ถูกมันทำลายเสียเอง

นายจอห์น เฮนนิงสัน (John Henningson) รองประธานบริษัทแมลคอล์ม-เพรนี (Malcolm-Pirnie, Inc.) ในรัฐนิวเจอร์ซี สหรัฐอเมริกา พูดไว้เกี่ยวกับเรื่องเทคโนโลยีจากประสบการณ์ของเขากล่าวอย่างน่าฟังว่า

“ผมไม่มีความมั่นใจเป็นอย่างยิ่ง ว่าเรามีความสามารถที่จะจัดการกับอุปกรณ์เหล่านี้; สำหรับด้านเทคโนโลยีเอง ผมบางใจเสนอ แต่สำหรับบุคลากรที่ทำงานกับเทคโนโลยีเหล่านั้น ผมไม่โปรด ใจเลย”

ความรู้สึกที่นายHENNINGSONสันนpanyอยอกมานี้ บ่งบอกถึงปัญหาเกี่ยวกับคุณภาพของคนที่พัฒนาไม่ทันกับความเจริญของเทคโนโลยี หรือแม้ทัน แต่ไม่เพียงพอที่จะควบคุมเทคโนโลยี และสิ่งที่สร้างขึ้นด้วยเทคโนโลยีไว้ในอำนาจ ไม่เฉพาะความขาดคุณธรรม เช่น ความอาใจใส่รับผิดชอบเท่านั้น ที่ทำให้เกิดปัญหา แต่สาเหตุสำคัญอย่าง

หนึ่งของปัญหานั้นก็คือ ความรู้ไม่ทั่วถึงตลอดกระบวนการของ ธรรมชาติ หรือพูดง่ายๆ ว่า ความรู้เท่าไม่ถึงการณ์นั้นเอง ที่ยัง ครอบงำวงการวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และจะมีบทบาทอย่าง สำคัญในการสร้างปัญหาแก่มนุษย์ในยุคเทคโนโลยีต่อไป*

สภาวะการณ์นี้ ถ้าจะพูดในเชิงอุปมา ก็เหมือนกับว่า มนุษย์ ยุคปัจจุบันเนี้ยก้าวหน้ามากถึงขั้นเมื่อใช้ของเทวดา แต่ตัวมนุษย์เอง ก็ยังคงเป็นมนุษย์คนเดิม ที่ไม่ได้พัฒนา ยังมิได้ยกระดับคุณภาพ ของตนขึ้นไปให้เท่าเทันเทวดา เมื่อมาใช้ของสำหรับเทวดา ก็เลยก่อ ปัญหาทำให้เกิดโทษมากกว่าคุณ (แต่ตามคัมภีร์ท่านบอกว่า เทวดา นั้นมีลิ่งบำรุงบำรุงอ่อนนุ่มความสะอาดของสบายนามาโดยหลงเหลือเพลิน กลับมีสติน้อยกว่ามนุษย์ลงไปอีก มนุษย์อาจจะเดินตามรอยเทวดา ในแง่นี้ก็เป็นได้)

เทคโนโลยีรุดไกล การพัฒนาดูจะทันหรือไม่

เป็นอันว่า ยิ่งสร้างเทคโนโลยีขึ้นซ้อนสูง ก็ยิ่งต้องเพิ่มความ สามารถในการใช้ และในการควบคุมดูแลบำรุงรักษาซ่อมแซมแก้ไข เทคโนโลยีเหล่านั้น มนุษย์จะมีภารกิจในเรื่องอย่างนี้มากขึ้นทุกที

* เรื่องราบทอนนี้ ดู Kurt Finsterbusch, *Sociology 88/89* (Connecticut: The Dushkin Publishing Group, Inc., 1988) [เฉพาะคำพูดที่ยกมาอ้าง ดูที่ p.215]

เพราะฉะนั้น เทคโนโลยีสูง ยิ่งซับซ้อน ยิ่งเจริญ ก็ยิ่งต้องการคนที่มี คุณภาพสูงมากขึ้น เพื่อมาใช้มาควบคุมเทคโนโลยีให้เป็นไปอย่าง ราบรื่นได้ผลดี คุณภาพของคนที่เราต้องการนี้ หมายถึงห้องด้าน คือห้องความรู้ความชำนาญในทางเทคนิค และความมีสติรอบคอบ ไม่ประมาท หรือห้องคุณภาพด้านความชำนาญเฉพาะทางและคุณภาพ ด้านคุณธรรมในจิตใจ แต่ pragmatism ในสภาพปัจจุบัน ความเจริญ ซักจะส่วนทางกัน คือ ในขณะที่เทคโนโลยีเจริญมากขึ้น ซับซ้อน ยิ่งขึ้น คุณภาพของคนกลับ pragmatism ซักจะต่างแล้วต่าง ไม่เฉพาะ ในด้านของธรรมชาติ ความมีสติรอบคอบเท่านั้น แม้แต่ในเรื่องของ ความรู้ความชำนาญทางเทคนิคเองก็เสื่อมธรรมลงไปด้วย

ตามที่ควรจะเป็นนั้น เราจะต้องยกระดับคนหมู่ใหญ่ขึ้นมา ไม่ใช่ให้คนหมู่น้อยที่สร้างเทคโนโลยีเท่านั้นมีความรู้เชี่ยวชาญทาง เทคนิค แต่คนจำนวนมากจะต้องมีความรู้ความชำนาญมากขึ้นด้วย เพื่อรับภาระในการใช้และดูแลรักษา แต่แล้วในเมืองวิชาชีวกรรมก็มีปัญหา นี้ขึ้น ยกตัวอย่างในด้านของความรู้ความเชี่ยวชาญทางเทคโนโลยีนั้น เวลาที่ ในทางเทคนิคก็มีปัญหา เพราะว่าปัจจุบันความชำนาญใน การใช้งานและดูแลรักษามีความสำคัญมากขึ้น สำคัญไม่น้อยกว่า ความชำนาญในการสร้าง ที่นี่ถ้ามีความสามารถในการผลิตหรือสร้าง เทคโนโลยี แต่ความชำนาญความสามารถในการที่จะใช้และบำรุง รักษาซ่อมแซมแก้ไขตามไม่ทัน เทคโนโลยีที่สร้างสรรค์ผลิตขึ้นมาก

จะไม่เกิดประโภชน์เท่าที่ควร บางทีอาจจะต้องหยุดชะงักไปด้วยซ้ำ และอาจจะเกิดภัยอันตรายที่เกินกว่าประโภชน์จากมัน เช่น เรื่อง พลังงานนิวเคลียร์ที่เกิดปัญหาขึ้นมาอย่างที่ว่าเมื่อกี้

ในขณะที่ต้องการคนงานที่มีคุณภาพเพิ่มขึ้น แต่จำนวนคนที่มีคุณภาพหายได้เพิ่มขึ้นไม่ อันนี้เป็นความรู้ที่เกิดขึ้นในอเมริกาเอง ผลกระทบเชิงสรุปว่าอย่างนั้น

เมื่อคนมีคุณภาพต่ำ มาตรฐานความปลอดภัยก็ต่ำลง ความสามารถในการใช้และดูแลรักษา ก็ไม่เพียงพอ และไม่ทันกับความก้าวหน้าของเทคโนโลยี ก็จะทำให้อันตรายเกิดมากขึ้น หรือมีชนิดนั้น เทคโนโลยีที่ก้าวหน้าก็จะกลายเป็นหมันต้องชะงักสะดุดหยุดเลิกไปเอง

ขอยกตัวอย่างเช่น ปัจจุบันนี้ได้มีการผลิตรถยนต์ที่ออกแบบ ก้าวหน้ายิ่งขึ้น ใช้งานได้ผลดียิ่งขึ้น มีระบบอัตโนมัติต่างๆ มากมาย ที่นี้ รถยนต์เหล่านี้ก็ปรากฏว่าราคาแพงดูแลรักษายาก สิ้นเปลือง เสียที่หนึ่งก็ยุ่งยากมาก ถ้าเป็นรถส่วนตัวใช้งานเฉพาะรายก็ปล่อยไป แต่ถ้าใช้ในงานส่วนรวม โดยเฉพาะเป็นกิจการสาธารณูปโภค มี ตัวอย่างว่าปัญหาทั่วตัว ไปไม่ตลอดหรือไม่นานด้วยซ้ำไป เหตุเกิด ที่รัฐสองรัฐในอเมริกา ทางการรับรถอย่างดีมีระบบอัตโนมัติมากมาย มาใช้ แล้วในที่สุดต้องหยุดใช้และเก็บเอาไว้เฉยๆ ทันไปเอกสารเก่าๆ อกมาซ้อมใช้แทน เพราะสู้ความยุ่งยากและค่าใช้จ่ายไม่ไหว ยอม ใช้รถเก่าต่อไปดีกว่า นี่เป็นปัญหาซึ่งเกิดขึ้นแล้ว ที่เมืองชูสตันในรัฐ

เกทซ์ส (Houston in Texas) และเมืองบัลติมอร์ ในรัฐแมรีแลนด์ (Baltimore in Maryland)

เข้าบอกว่า การหาคนทำงานที่ดีมีคุณภาพ กำลังเป็นปัญหาของประเทศไทย ถ้าไม่สามารถสร้างหรือหานักเทคนิคที่มีความชำนาญมาสนองความต้องการได้เพียงพอ ก็จะต้องถูกบีบบังคับให้เลิกใช้เทคโนโลยีระดับสูงเหล่านั้นและกลับไปใช้วิธีการเก่าๆ ที่ง่ายกว่า

เป็นอันว่า ปัญหาการใช้ การบำรุงรักษาซ่อมแซมแก้ไข เทคโนโลยีสมัยใหม่นี้ เป็นเครื่องยืนยันถึงความต้องการวิศวกร นักเทคนิค ช่างซ่อมที่มีความชำนาญมากขึ้น เพราะเมื่อมีการสร้าง และ ทำงานด้วยเทคโนโลยีที่ซับซ้อน ก็ต้องมีการแก้ปัญหาโดยอาศัยช่างที่ ชำนาญเป็นผู้ดูแลซ่อมแซม จะนั้น งานหนักที่ตามมาในสังคม เทคโนโลยิก็คือ งานใช้เป็น พร้อมทั้งงานบำรุงรักษาและซ่อมแซม และสิ่งหนึ่งที่พ่วงมาด้วยกับกิจกรรมทุกอย่างเหล่านั้น ไม่ว่าจะเป็น การบำรุงรักษา การซ่อมแซมแก้ไข หรือแม้แต่การจ้างวิศวกรไว้ ควบคุมการใช้งาน ก็คือค่าใช้จ่ายที่เพิ่มมากขึ้นในทุกรายการ ในเมื่อ เรื่องนี้กำลังเริ่มเป็นปัญหาขึ้นมาในประเทศไทยแล้ว ประเทศที่ เจริญตามอย่างเขา ก็ควรจะรับรู้ปัญหาไว้ด้วย

โรงพยาบาลใหญ่มากแห่งหนึ่งของราชการ ในกรุงเทพฯ ได้ ช้อเครื่องปรับอากาศระบบกลางที่เรียกว่าๆ ว่า Central Air ขนาด ใหญ่ ราคา ๑๐ ล้านบาทมาติดตั้ง ใช้งานมาได้ ๑๐ ปี นอกจาก

มูลค่าของเครื่องที่ใช้งานเฉลี่ยปีละ ๑ ล้านบาทแล้วยังต้องเสียเงินซ่อมมาเรื่อยๆทุกปี จนมาถึงปีนี้ เครื่องชำรุดทรุดโทรมลง ช่างประเมินราคาค่าซ่อม ๑ ล้านบาท ไม่มีเงินจ่ายจำใจต้องทิ้งเครื่องไปเลย แล้วหันไปซื้อเครื่องปรับอากาศชนิดแยกหน่วยมาใช้เป็นแห่งๆ ไป

มนุษย์จะต้องสำนึกระหนักกว่า ความสุขความสะดวกสบายจากเทคโนโลยีนั้น มีใช้สิ่งที่จะได้มาปล่าๆ โดยไม่ต้องลงทุน แต่เป็นความสุขและสะดวกสบายที่ต้องซื้อ และมันมาพร้อมกับการกิจเพิ่มขึ้น ซึ่งมนุษย์ผู้ที่อยากให้ก็ควรจะต้องยินดีและเต็มใจแบกรับเอาตัวอย่างง่ายๆ เช่น เครื่องปรับอากาศ หรือ air conditioner นั้น เมื่อติดตั้งไว้ที่บ้านแล้ว ในเวลาที่ไม่อยู่ไม่ใช้ ก็ควรจะต้องเปิดเครื่องให้ทำงานอย่างน้อยเดือนละ ๑ ครั้ง มีชนนั้น น้ำยาจะทำให้เครื่องเสีย นอกจากความเสื่อมเปลืองเงินค่าใช้จ่าย อันเป็นมูลค่าทางเศรษฐกิจแล้ว ก็มีมูลค่าทางจิตใจ คือความท่วงทงกวนลึกที่จะต้องแบกภาระด้วยเช่นกัน

ดังนั้น คนที่ดำเนินธุรกิจในสังคมเทคโนโลยี จึงต้องเป็นคนที่มีคุณภาพเท่าทันกับความก้าวหน้าของเทคโนโลยี จะต้องได้รับการฝึกหัดอบรมเป็นอย่างดี ในด้านความมีสติรอบด้าน ความไม่ประมาท และความรับผิดชอบ เป็นต้น ตลอดจนความไม่เห็นแก่ตัวจนเกินไป และความเมตตากรุณา อย่างน้อยเห็นคุณค่าธุรกิจของผู้อื่น พ่อที่จะอยู่ร่วมกับเทคโนโลยีอย่างปลอดภัยและคุ้มค่า โดยไม่ทำลายคุณภาพธุรกิจและสังคมของตนเอง ตลอดจนธรรมชาติแวดล้อมที่ตน

ต้องอาศัย แต่ถ้าเป็นคนมั่งค่ายไร้ความรับผิดชอบ จะเอาแต่สุขสนับสนุนอย่างเดียวแล้ว ในไม่ช้า เทคโนโลยีที่ให้ความสุขสนับสนุนนั้นแหล่จะเพิ่มพูนปัญหาและความทุกข์ให้ ตลอดจนนำไปสู่ทางนั้นที่สุด

ที่นี่ ถอยหลังย้อนลงไป การที่จะมีแรงงานที่มีความรู้ความสามารถชำนาญในการใช้และบำรุงรักษา หรือแม้กระทั่งในการที่จะสร้างเทคโนโลยีที่ขับขันขึ้นได้นั้น ก็ต้องให้การศึกษาส่งต่อกันขึ้นมาเริ่มตั้งแต่การศึกษาระดับต้นๆ แต่ปัญหาก็เกิดขึ้นมาอีก เพราะปรากฏว่าการศึกษาในประเทศสหรัฐอเมริกากำลังทรุดลง แม้แต่ในระดับประถมและมัธยม ปัญหานี้เป็นเรื่องที่ประเทศอเมริกาวิจัยกันมาประมาณ ๒๐ ปีแล้ว

มีรายงานเมื่อปี ๒๕๒๓ โดยกระทรวงศึกษาธิการสหรัฐฯ (U.S. Department of Education) และมูลนิธิวิทยาศาสตร์แห่งชาติ (National Science Foundation) เตือนว่า ชาวอเมริกันส่วนมาก กำลังก้าวไปสู่ภาวะไร้ความรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีโดยแท้ ในอเมริกานั้นเขามีการตรวจคะแนนความสามารถในการเรียน เรียกว่า เอสเอที สกอร์ หรือ SAT scores (Scholastic Aptitude Test) เป็นการทดสอบความสามารถในการศึกษาเล่าเรียน ก่อนที่จะเข้าวิทยาลัย ซึ่งทำให้เขารู้คุณภาพของการศึกษาในระดับประถมและมัธยม และปรากฏว่า ในระยะเวลา ๑๙ ปีที่ผ่านมา ความสามารถในทางศติปัญญาของนักเรียนที่จบประถมและมัธยมนั้น ได้ตกต่ำลงอย่างต่อเนื่อง

ลงมาโดยลำดับ

สถาบันศึกษาโดยนัยอุดมศึกษาของคาร์เนกี (Carnegie Council of Policy Studies in Higher Education) รายงานว่า เพราะความบกพร่อง ในระบบการศึกษาระดับปฐมและมัธยมของอเมริกา เด็กอเมริกันประมาณ ๑ ใน ๓ มีการศึกษาอ่อนมาก ไม่พร้อมที่จะดำเนินชีวิตในสังคมอเมริกัน คนไม่รู้หนังสือในสหราชอาณาจักร ๕๖% ไม่ใช่ตามตัวเลขที่สำรวจกันว่าเรียนไม่จบ แต่ถ้าความจริง ที่ว่าแม้เรียนจบแล้ว แต่อ่านหนังสือไม่ออก ใช้งานหนังสือไม่ได้นั้น มีจำนวน ๑๙-๒๔ ล้านคน เด็กมัธยม และแม้แต่มหาวิทยาลัย จะการศึกษาแล้วไม่สามารถเขียนภาษาอังกฤษที่ยอมรับได้ หรือแม้แต่ทำลายอย่างง่ายๆ ก็สามารถ เช่นกว่า

“เป็นครั้งแรกในประวัติศาสตร์ของอเมริกา ที่คนรุ่นใหม่ซึ่งจะเดินโขลล์เป็นผู้ใหญ่นี้ มีความรู้ความสามารถด้อยกว่าคนรุ่นบิดามารดาของตนเอง”^{*}

เป็นอันว่า ในขณะที่สังคมกำลังต้องการคนทำงานที่มีความรู้ ความชำนาญมากขึ้น แต่กลับได้กำลังคนที่มีคุณภาพลดลง อันนี้เป็นปัญหาของสังคมอเมริกัน ซึ่งเป็นสังคมที่เจริญมากในด้านเทคโนโลยี เราจะต้องรู้เข้าใจเท่านั้นไว้

^{*} John Naisbitt, *Megatrends* (New York: Warner Books, Inc., 1984), p.27

ด้านที่สอง คุณภาพของคน นอกจากความรู้ความชำนาญทางสมอง และฝีมือในการสร้างการใช้ดูแลแก้ไขเทคโนโลยีแล้ว ก็คือ คุณภาพในทางความมีสติรอบคอบ ความละเอียดลออเอาใจใส่ ระมัดระวัง ซึ่งเป็นคุณธรรมในจิตใจ อุบัติเหตุที่เซอร์วินบิลก์ตาม ที่ เกาะทรีไมล์ก์ตาม ในกรณีกระสวยอากาศแซลเลนเจอร์ก์ตาม ได้ พิสูจน์แล้วว่าเกิดจากความสะเพร่า ความประมาท ความขาดสติ รอบคอบ ฉะนั้น คุณภาพของคนในด้านนี้ก็ต้องมีมากขึ้น แต่ความ เจริญทางเทคโนโลยีที่ยั่วเย้าให้คนเสพสุขมากๆ นี้ ถ้าไม่ระมัดระวัง แล้วก็จะล่อใจและมอมแม้อหัคณมีคุณภาพในทางสติรอบคอบน้อยลง กล้ายเป็นคนที่มักง่ายขึ้น

ว่าโดยทั่วไป ความทุกข์ความยากลำบากมักเป็นเครื่องฝึกคน ให้เข้มแข็งอดทน ความบีบคั้นและภัยที่คุกคาม มักเป็นเครื่องกระตุ้น เร้าให้คนเดินวนขวาอยู่ลูกขึ้นทำการด้วยความจริงจังในทางตรงข้าม ความสุขสะดวกสบายพรั่งพร้อมบริบูรณ์มักกล่่อให้คนเพลิดเพลิน มัวเมามักง่าย และอ่อนแอ ความเกษมสำราญมักชวนให้คนนิ่งเฉย เคลื่อยชาตตลอดจนเกียจคร้านปล่อยปละละเลยหน้าที่และตกอยู่ใน ความประมาท

เทคโนโลยียิ่งเจริญก้าวหน้าขึ้นเท่าไร ความสะดวกสบาย พรั่งพร้อมบริบูรณ์ และโอกาสที่จะมีความสุขเกษมสำราญก็ยิ่งเพิ่ม มากขึ้นเท่านั้นและเมื่อความสะดวกสบายพรั่งพร้อมเข้าหนั่นก็ดีขึ้นแล้ว

คนก็มีโอกาสสามารถเข้าที่จะหลงใหลมัวเมามั่ง่ายอ่อนแอบและประมาท ดังนั้น เมื่อเทคโนโลยีเจริญขึ้น คุณภาพของคนก็จึงมีแนวโน้มที่จะเสื่อมลง ทั้งนี้ เพราะธรรมชาติของคนเมื่อไม่ได้ฝึกฝนพัฒนา ก็ย่อมเป็นเช่นนั้น สังคมได้มีอิทธิพลมากแล้ว ก็จึงเสื่อมโทรมลง เป็นอย่างนี้กันมากตามมาด้วยและเรื่อยมา

ทางเดียวที่จะแก้ปัญหา ก็คือ จะต้องพัฒนาคุณภาพคนขึ้น มาจากข้างใน ไม่ให้ความเพิ่มหรือลดแห่งคุณภาพของคนเป็นไปตาม ยกกรรม โดยขึ้นต่อความเจริญและความเสื่อมของสภาพแวดล้อม ที่เป็นปัจจัยภายนอก แต่ต้องให้คุณภาพของคนยิ่งเพิ่มสูงขึ้น ใน ท่านกลางความพร่องพร้อม สะควรสนับยที่เพิ่มนากขึ้น ซึ่งนับว่า ค่อนข้างจะเป็นการฝึกอบรมสังคมชนบทที่เพิ่มนากขึ้น ซึ่งนับว่า ไปกับการพัฒนาเทคโนโลยี หรือถ้าว่าให้ถูกแท้ก็ต้องว่า ให้การ พัฒนาคนเหนือกว่าการพัฒนาเทคโนโลยี

ดังนั้น จึงเป็นความจำเป็นในสังคมเทคโนโลยีว่า จะต้อง พัฒนาคน โดยพัฒนาทั้งด้านความรู้ ลิติปัญญา ความสามารถในการ เทคนิค และในด้านภูมิธรรม เช่นที่เห็นชัดๆ คือ ความมีสติรอบคอบ ความเอาใจใส่รับผิดชอบ ไม่ประมาท ขยันตรวจสอบ ในที่นี่เราจะเห็นได้ชัดถึงหน้าที่ที่แตกต่างกันระหว่างวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี กับศาสตร์และจริยธรรม ไม่ว่าวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีจะเจริญ

ขึ้นไปมากมายเท่าใด ศาสนาและจริยธรรมที่ถูกต้องซึ่งทำหน้าที่ของมันเองแท้ๆ ก็เป็นสิ่งที่ขาดไม่ได้ แต่ตรงข้าม ยิ่งเทคโนโลยีเจริญมากขึ้นไปเท่าไร ความต้องการในความมีสติรอบคอบ ความเอาใจใส่ รับผิดชอบและความไม่ประมาทก็ยิ่งมากขึ้นเท่านั้น เพราะเทคโนโลยีที่เจริญก้าวหน้ามาก เป็นสิ่งที่ละเอียดอ่อนและมีความซับซ้อนอย่างยิ่ง จึงต้องการจิตใจที่ละเอียดอ่อนลึกซึ้งและรอบคอบอย่างเท่าทันกัน

เทคโนโลยี จะอาสามารังความก้าวหน้า หรืออาสามาซ้ำเติมความด้อยพัฒนา

เรื่องที่กล่าวมาทั้งหมดนี้เป็นเครื่องเตือนใจให้ต้องระลึกไว้เสมอว่า ถ้าคิดจะมีเทคโนโลยี จะมawanั่งผัน เอาแต่เสวยสุขอย่างเดียว โดยไม่ยอมรับผิดชอบไม่ได้ ไม่มีการได้โดยไม่ต้องแลกเปลี่ยน ยิ่งในแง่เศรษฐกิจด้วยแล้ว การเสวยสุขด้วยเทคโนโลยีอาจมีความหมายกว้างไกลมาก ถ้าคนไม่ได้รับการพัฒนาคุณภาพของจิตใจ และขาดความลังวرا การได้มาซึ่งเทคโนโลยี หรือความสุขสະดาภสบายนางเทคโนโลยี อาจหมายถึงการเปลี่ยนชูดีรีดเอาดีรีบีนที่เพิ่มมากขึ้นในหมู่มนุษย์ด้วยกันอีกด้วย และคระบภูมิเศรษฐีได้ว่า อันนี้ไม่ใช่เป็นเหตุปัจจัยอย่างหนึ่งของปัญหาในสังคมปัจจุบัน

ในแง่เศรษฐกิจนั้น ชาวประเทศกำลังพัฒนาเลียเปรียบ ประเทศพัฒนาอยู่แล้วเป็นอันมาก ในกรณีที่จะมีเทคโนโลยีใช้

นอกจากเป็นผู้ซื้อที่ต้องเสียเบรียบผู้ผลิตในเมืองเข้าตั้งราคากำไร และในเมืองผู้ที่มีใช้ที่หลังตามไม่ทันขายเรือยไปแล้ว ยังต้องบริโภค เทคโนโลยีในราคาน้ำที่แพงลิบลิวิ่งกว่าประเทศพัฒนาหลายต่อหลายเท่า แพงกว่าโดยราค้าซื้อขายในตลาดตามที่กำหนดกันไว้นักซึ้นหนึ่งแล้ว ยังแพงโดยมูลค่าแพงอีกหลายชั้น คือ ห้างรายได้ก็ต่ำ เมินก็ถูก และ ยังต้องซื้อของแพง เพราะตัวสินค้าเองราคา ก็สูงขึ้น เนื่องจากค่า ขนส่งและภาษีอีกหลายส่วน

ยกตัวอย่างเช่น ค่านงานในประเทศไทยได้ค่าแรงอย่างต่ำวัน ละประมาณ ๗๐ บาท ในขณะที่ค่อนเมริกันได้อย่างต่ำวันละประมาณ ๗๐๐ บาท น้ำมันรถยนต์ชนิดเบนซินซูเปอร์ในเมืองไทยลิตรละ ๘.๔๕ บาท ในสหราชอาณาจักร กว่า เป็นลิตรละ ๕ บาท ค่านงานไทยที่มีค่าแรง อย่างต่ำนั้น เอารายได้หักวันไปซึ่งน้ำมันรถยนต์ได้ประมาณ ๙ ลิตร เพียงซื้อน้ำมันรถยนต์อย่างเดียวก็ແບ່ນດัว ไม่ต้องไปใช้จ่าย อย่างอื่น แต่ค่านงานอเมริกาเอารายได้วันเดียวไปซื้อน้ำมันได้ตั้ง ๑๓๐ ลิตร ดังนั้น ถึงเขาจะใช้รถยนต์ ซื้อน้ำมันแล้ว ก็ยังมีเงินเหลือไปใช้ จ่ายอย่างอื่นมากมาย แต่เคนี้ก็ยังไม่กระไร ขอให้ดูตัวอย่างอื่นอีก

* ค่าวังแรงงานอย่างต่ำในประเทศไทย เนพากรุงเทพฯ และ ๕ จังหวัด โดยรอบ วันละ ๗๐ บาท บางจังหวัด ๗๕ บาท บ้านง ๗๐ บาทบ้าน แต่ส่วนใหญ่คือประมาณ ๖๒ จังหวัด วันละ ๖๕ บาท ส่วนในสหราชอาณาจักรค่าแรงอย่างต่ำ ชม.ล.๓.๓๕ ดอลลาร์ และกำลังถูกเพิ่มขึ้นกว่าจะให้เป็น ชม.ล.๔.๕๐ ดอลลาร์ (ตัวเลข พ.ศ. ๒๕๓๒)

รายงานต์ญี่ปุ่นมีชื่อเลียงมากยิ่ห้อหนึ่ง ส่งไปขายในสหราชอาณาจักร เป็นเงินไทยประมาณ ๓๓๐,๐๐๐ บาท แต่ส่งเข้ามาเมืองไทยขายคันละ กว่า ๖ แสนบาท ถ้าคนอเมริกันที่มีรายได้ต่ำสุดเก็บเงินหักหอดได้ชื่อรณี จะใช้เวลา ๔๕๗ วัน คือ ๒ ปีเศษ แต่คนไทยจะซื้อรถคันเดียวกันนั้นต้องรอเก็บเงิน ๘,๒๒๙ วัน หรือ ๒๒ ปีครึ่ง ถ้าเริ่มทำงานอายุ ๒๓ ปี กว่าจะซื้อรถยนต์นั้นได้ก็อายุ ๔๕ ปี จะแก่เฒ่าอยู่แล้ว แต่ความจริงก็คือไม่มีหวังซื้อได้เลยตลอดชาตินั้นเอง แต่นี้ก็ยังเป็นของที่ส่งเข้ามา

ที่นี่ ลองดูของที่ผลิตในอเมริกาเอง เทียบกับที่เขาส่งเข้ามาขายในเมืองไทย ตู้เย็นอย่างเดียวคิดเป็นอย่างต่อ GE ขนาด ๒๕ คิว ชนิดหนึ่ง ผลิตขายในอเมริกาตู้ละประมาณ ๓๓,๐๐๐ บาท ขายในเมืองไทยตู้ละกิน ๑๐๐,๐๐๐ บาท คนอเมริกันเก็บเงิน ๑๐% ของรายได้ต่ำสุดเพียง ๑ ปี ๓ เดือนเศษ ก็ซื้อตู้เย็นชนิดพิเศษนั้นได้ แต่คนไทยซื้อรายได้ต่ำสุดของตนจะซื้อตู้เย็นนั้น ถ้าล้มสมรายได้ไว ๑๐% จะต้องใช้เวลา ๓๗ ปี

ไม่เฉพาะเทคโนโลยีประเทาท่อนวยความสะดวกสบาย หรือสินค้าฟุ่มเฟือยเท่านั้นที่คนไทยและคนในประเทศไทยกำลังพัฒนาหักหอยต้องเลี้ยงเบรียบ แม้แต่เทคโนโลยีที่เป็นเครื่องมือพัฒนาศักยภาพของตัวคนเอง เช่นอุปกรณ์การศึกษาและเครื่องมือทำงานต่างๆ

* ราคาในเมืองไทย ๔๕๖,๐๐๐ บาท (ใน US=\$ 13,000)

ก็เสียเปรียบเป็นอย่างมาก ตัวอย่างเช่น คอมพิวเตอร์ชั้นดียี่ห้อหนึ่ง ผลิตจากในสหราชอาณาจักร ราคาเครื่องละ ๒๘,๐๐๐ บาท สังฆภายนอกเมืองไทยเครื่องละ ๙๓,๐๐๐ บาท คนอเมริกันที่มีรายได้ต่ำสุดเก็บออมเงินเพียง ๑๐% ของรายได้นั้น ใช้เวลาเพียง ๑ ปี ๑ เดือน ก็ซื้อเครื่องคอมพิวเตอร์นั้นได้ แต่คนไทยจะเอารายได้ต่ำสุดของตนมาซื้อถ้าสะสมรายได้ไว้ ๑๐% จะต้องใช้เวลาถึง ๓๒ ปี จึงจะซื้อด้วย

คนไทยทั้งหลายควรจะต้องรู้ตระหนักถึงภาวะเสียเปรียบนี้ แล้วพยายามเริ่มสร้างศักยภาพด้านอื่นให้มีค่าเป็นบางอย่างสูงขึ้น มาให้เกิดความสมดุลให้ได้ หรือใช้ความเสียเปรียบให้เป็นประโยชน์ แก่ตน มิใช่มัวแต่ตื่นเต้นหงส์เหลิดเพลินมัวแมเอาสิ่งเหล่านี้เป็นเครื่องเชิดชูตัวว่าดีโกในหมู่พากันเอง

เมื่อด้านวัตถุภายนอก ก็เสียเปรียบและต้องยกอาสาทางเศรษฐกิจอย่างนี้อยู่แล้ว ถ้าด้านภายใน คือทางจิตใจและทางปัญญา ก็ยังขาดคุณภาพอีก เช่น ทางจิตใจก็ไม่เข้มแข็งและไฟแตกฟ้าไม่ไฟ สร้างสรรค์ทางปัญญา ก็ไม่รู้ทันและขาดหลักความคิด ก็จะยิ่งเสื่อมถอยด้อยต่ำลงไป

ผลร้ายที่เห็นได้ง่ายๆ ก็คือ เมื่อยูในสภาพเศรษฐกิจอย่างนี้ คนรู้ตัวอยู่ชัดๆ ว่า ถ้าอย่างได้สินค้าฟุ่มเฟือยทันสมัยอย่างหนึ่งมาใช้ จะต้องทำงานตลอดทั้งชาติหรือค่อนชีวิตจึงจะได้ เขา ก็จะหมดความหวังและขาดความมั่นใจในการทำงาน แล้วจิตใจก็จะดีนرنหันแท

ออกไปปีที่จะหาวิธีการทำอย่างอื่น เพื่อจะให้ได้มาได้เช้เทคโนโลยี ทันสมัยนั้นทันออกทันใจ อาจพาชีวิตตากลงไปหมกหมุ่งอยู่ภายนอก หันหลัง หรือแม้แต่ถึงกับทำอะไรที่เป็นการทุจริต พร้อมกับที่ต้องตกเป็นเหยื่อของระบบการแสวงหาผลประโยชน์ยิ่งขึ้นไป เป็นการบ่อนทำลายทั้งชีวิตของบุคคลและความเจริญก้าวหน้าของประเทศชาติ

เพื่อให้สังคมไทยที่อยู่ในระดับกำลังพัฒนา สามารถยืนหยัดตั้งตัวขึ้นมาได้ ไม่ถอยหลัง และมีพลังก้าวอกไปข้างหน้าได้ คนไทยทั้งหลายจะต้องตั้งหลักทางจิตใจและทางปัญญาขึ้นมาให้ได้ โดยเฉพาะจะต้องพัฒนาความใฝรู้ใฝสร้างสรรค์ ศึกษาให้รู้เท่าทันความเป็นไปในโลกทั้งทางบวกและทางลบอย่างแท้จริง และรีบแนวความคิดที่มองความหมายของความเจริญให้ถูกต้อง

อย่างน้อย เมื่อยังอยากรู้อย่างผิด ก็ต้องมองความหมายของความเจริญอย่างผิดนั้นแบบนักผลิต นักทำ นักสร้างสรรค์ ไม่ใช่มองได้แค่ความหมายแบบนักເສພหรือนักปริโภค

นักເສພหรือนักปริโภคมองความหมายของความเจริญอย่างผิดว่า “เจริญอย่างฟริ้ง คือมีกินมีใช้อ่าย่างฟริ้ง” แต่นักผลิตและนักสร้างสรรค์มอง ความหมายอีกอย่างหนึ่งว่า “เจริญอย่างฟริ้ง คือ ทำได้อ่าย่างฟริ้ง และทำให้ดียิ่งกว่าฟริ้ง”

เพราะฉะนั้น คนในประเทศไทยนี้ เมื่อจะซื้อเทคโนโลยีมาใช้ ถ้าเป็นเทคโนโลยีประเภทหุழาราฟุ่มเพื่อยหรือเพื่อคุณค่าเทียม ควร

มีความยับยั้งชั่งใจให้มาก ถ้าเป็นเทคโนโลยีเพื่อประโยชน์ใช้สอย อย่างแท้จริง หรือเพื่อคุณค่าแห่ง เช่น เพื่อการศึกษา และการพัฒนา ศักยภาพ เมื่อเห็นด้วยเจนว่าจะต้องใช้ ก็พึงซื้อมาพร้อมด้วยความ ตั้งใจอย่างแน่นหนึ่ง และคิดหาทางที่ว่าจะใช้ให้เป็นประโยชน์ เกินคุ้ม หรือไม่ผลในทางสร้างสรรค์เกินค่ากว่าที่คุณในประเทศ พัฒนาเองจะใช้ประโยชน์ได้ พร้อมทั้งเพียรพยายามที่จะผลิตเองให้ ได้ต่อไป อย่างนี้จะมีทางพัฒนาตัวขึ้นได้ มีชนน์ ก็จะต้องเป็นผู้ ล้าหลังเข้าอยู่เรื่อยไป

เทคโนโลยีนั้น ถ้าปฏิบัติต่อมันไม่ถูกต้อง แทนที่จะช่วย สร้างสรรค์ชีวิตและสังคมให้ดีงามก้าวหน้า ก็จะกลับกลายเป็นเครื่อง ซ้ำเติมความด้อยพัฒนา

เทคโนโลยี เพื่อวัฒนาหรือเพื่อหายนะ

ต่อไป ขอให้พิจารณาลึกลงไปอีกว่า มนุษย์เราสร้างสรรค์ และพัฒนาเทคโนโลยีขึ้นมาเพื่ออะไร และเราใช้เทคโนโลยีเพื่ออะไร ในการเกิดขึ้นของเทคโนโลยีเราจะเห็นว่า กิจกรรมสำคัญ ๆ ประการ ของมนุษย์นี้เองเป็นเหตุให้เราสร้างเทคโนโลยีขึ้นมาคือการทำอาหาร กิน และการต่อสู้ป้องกัน自己 ซึ่งแต่เดิมมาเป็นกิจกรรมที่พ่วงไปด้วยกัน

การทำอาหาร ได้แก่ การหาอาหาร และการผลิตอาหาร ใน สัญญาณ มนุษย์ไปเก็บอาหารตามป่า เก็บผักผลไม้ในที่ที่มันเกิด

ขั้นเองตามธรรมชาติ และໄລສัตว์จับมาเป็นอาหาร

ในการໄລจับสัตวนั้นสิ่งที่จะต้องทำก็คือ จะหา หรือจับมันได้อย่างไร ตอนแรกก็อาจจะใช้ก้อนหินวิ่งบ้าง ทุ่มลงไปบ้าง ต่อมาก็ พัฒนาขึ้นว่าทำอย่างไรจะให้ใช้ก้อนหินนั้นได้เรื่อยๆ ไม่ใช่วิ่งไม่ถูก แล้วก็เลยพัฒนาอุปกรณ์ไปเลย ก็มีการทำด้ำมีขึ้นมา ให้ก้อนหินติดอยู่ได้ ต่อมาก็ทำหินให้คมขึ้น ปรับปรุงไปมากกหลายเป็นuhan อะไร ทำلونนี้

ส่วนในการไปเก็บพืชผักผลไม้ก็ต้องมีการชุดคุย การหักเหนี่ยังเด็ดดึง ทำให้มีการพัฒนาเครื่องมือขึ้น ต่อมาก็จะให้พืชผักต้นไม่มีอกขึ้นในที่ที่ต้องการ ไม่ต้องเดินไปหาไกล ไม่ต้องรอ ก้าวมาปลูกเอง แต่จะทำอย่างไร ก็ต้องเพาะปลูกลงไปในดิน ต้องชุดดิน จะเอามือชุดก็ลำบาก ก็เลยเอาไม้มามัดม้วนๆ แซะๆ ต่อมาก็คิดว่า เอ! ไม่นี่จะทำอย่างไรให้มันให้ได้ดียิ่งขึ้น ก็พัฒนามันขึ้นไป จนมีรูปมีร่างต่างๆ ใช้ประโยชน์ได้ดียิ่งขึ้น เช่น เป็นจอบเป็นเสียงของเรือนมา ตามลำดับ เทคโนโลยีจึงเจริญขึ้นมาพร้อมกับการทำอาหารกินของมนุษย์ ดังที่เราจะเห็นชัดเจนว่า ต่อมานุษย์ก็ได้พัฒนาเครื่องมือ เครื่องใช้เหล่านี้ขึ้นมาเรื่อยๆ มีด ขوان เครื่องปั่นด้วย ห่อผ้า อะไรต่างๆ ก็พัฒนาขึ้นมาในเรื่องของการทำอาหารทั้งนั้น โดยเฉพาะก็คือเรื่องของปัลจัยสี่ น้ำด้านหนึ่ง

อีกด้านหนึ่ง ที่มาด้วยกัน ก็คือการต่อสู้ป้องกันภัย ในการ

ไปจับสัตว์ก็ดี หรืออยู่ดีๆ ตามปกติ สัตว์ร้ายอาจจะมาทำร้ายหรือไม่ ก็ไปพบกับมันเข้า หรือมนุษย์ด้วยกันไปหาอาหาร ก็มีการแย่งชิงกัน รุกล้ำถิ่นที่ของกันและกัน แม้แต่อยู่ตามปกติ บางทีก็มีการรังแก ข่มเหงกัน ก็เกิดการต่อสู้ป้องกันภัยขึ้น การต่อสู้ป้องกันภัยนั้น ก็ทำให้มนุษย์สร้างสรรค์พัฒนาเทคโนโลยีขึ้นมาเพื่อจะต่อสู้ให้ได้ผล

รวมความว่า เทคโนโลยีเจริญขึ้นมาในสองด้านที่ว่ามานี้เป็น สำคัญ การทำมาหากินและการต่อสู้ป้องกันภัยเป็นแหล่งใหญ่ของ เทคโนโลยีต่อมา เมื่อมีเทคโนโลยีขึ้นแล้ว เรายังทำงานได้ผลในเวลา รวดเร็วขึ้น และก็สามารถแบ่งงานกันทำ มีเวลาเหลือมากขึ้นจากการ ทำมาหากิน ก็มีโอกาสที่จะคิดสร้างสรรค์พัฒนาวิทยาการต่างๆ มา กันขึ้น ตลอดจนพัฒนาเทคโนโลยีขึ้นเพื่อใช้ในด้านอื่นๆ เพิ่มขยายกว้าง ออกไป ความเจริญของเทคโนโลยีนี้ถ้าพิจารณาในทางธรรม คือ พิจารณาตามหลักความจริงทั่วไปจะเห็นว่า การที่มนุษย์พัฒนา เทคโนโลยีขึ้นมา ไม่ว่าจะเป็นการคิดสร้างก็ดี การใช้ก็ดี จะแบ่งได้ เป็น ๒ ประเภท คือการคิดสร้าง และใช้เทคโนโลยีเพื่อพัฒนา ศักยภาพและคุณภาพชีวิตอย่างหนึ่ง และเพื่อสนองความต้องการใน ทางปรนปรอตน และทำลายผู้อื่นอีกอย่างหนึ่ง

ในด้านที่หนึ่ง เมื่อมนุษย์เจริญมากขึ้น สามารถสร้างสรรค์ พัฒนาเทคโนโลยีให้ประณีตซับซ้อนมากขึ้น เรายังสร้างและใช้ เทคโนโลยีนั้นในทางที่เป็นคุณประโยชน์ เพื่อพัฒนาศักยภาพและ

คุณภาพชีวิตของเรา เช่นใช้ในทางการศึกษา ก็มีการทำกระดาษชนวนขึ้นมา ทำซอล์ฟขึ้นมา ทำสมุด ทำดินสอ ปากกา หนังสือ หรือเมื่อเราต้องการความสะอาดก็ทำไม้กวาดขึ้นมา อะไรทำนองนี้ แต่ถ้าด้านหนึ่งก็คือ เราก็ต สร้าง พัฒนา และใช้เทคโนโลยีเพื่อสนองความต้องการในทางเดินแก่ตัว ซึ่งแสดงออกต่อตนเองเป็นการปูนป่าบ่ำรุ่ง บ่ำเรอ และแสดงออกต่อผู้อื่นเป็นการเบียดเบียนแย่งชิงและทำลาย

ในเมื่อปูนป่าบ่ำรุ่งบ่ำเรอตนเอง เช่นต้องการทำผลประโยชน์ ก็สร้างและใช้เทคโนโลยี เพื่อหาผลประโยชน์ให้แก่ตัวเอง เรียกว่า ธรรมว่าใช้เทคโนโลยี หรือสร้างเทคโนโลยีขึ้นมาเพื่อสนองโลก เพื่อสนองต้นเหา ในสมัยปัจจุบันนี้จะเห็นว่า เทคโนโลยีมีมากมายเป็นร้อย ของที่จะสนองต้นเหา สนองโลก ปูนป่าบ่ำรุ่ง ให้มีความสมอยากในทางประสาทสัมผัสหรือในทางเนื้อหานัมมากขึ้น ดังที่ปรากฏอยู่อย่างชัดเจนว่าเทคโนโลยีเพื่อปูนป่าบ่ำรุ่งสนองความอยากทางตา ทางหู ทางจมูก ทางลิ้น ทางกายนี้ มีมากมายเกลื่อนกลาดเหลือเกิน

ส่วนความเห็นแก่ตัวที่แสดงออกต่อคนอื่นก็คือ พัฒนาเทคโนโลยีหรือสร้างมันขึ้นมา เพื่อเบียดเบียนม่าฟันซึ่งกันและกัน เป็นการสนองโภเศ นอกรากเบียดเบียนชั่มเหง่าฟันกันแล้ว ก็ใช้เป็นเครื่องครอบบ่อกันและกันให้อญญานาจ เพื่อความยิ่งใหญ่ เพื่อการครองอำนาจ อย่างน้อยก็ใช้เทคโนโลยีเพื่อวัดกัน เพื่อแสดง

ฐานะ เป็นการสนองสิ่งที่เรียกว่ามานะ ซึ่งก็เป็นเรื่องของกีเลสเหมือนกัน ทั้งนี้รวมไปถึงการใช้ในทางที่จะทำให้เกิดความหมกมุ่น มัวเมา เคลิบเคลือม ลุ่มหลงต่างๆ อย่างเช่นเทคโนโลยีในด้านการพนัน ซึ่งมีมากหมายหลายรูปแบบ ตลอดกระทั่งการใช้เทคโนโลยีเพื่อเป็นเครื่องปกป้องรักษาและแผ่ขยายลักษณะอุดมการณ์ ซึ่งเรียกว่าทิฏฐิ

รวมความว่า การใช้และสร้างสรรค์เทคโนโลยี เป็นไปใน ๒ ลักษณะนี้มาก คือ ด้านหนึ่งเพื่อการพัฒนาศักยภาพและคุณภาพชีวิตและอีกด้านหนึ่งเพื่อสนองความต้องการในทางเห็นแก่ตัว และทำลายกัน

ในประวัติศาสตร์ของมนุษย์นั้น เทคโนโลยีที่เด่นมาก ก็คือ เทคโน-โลยีด้านการต่อสู้ทำศึกสงคราม จะเห็นว่า เทคโนโลยีด้านนี้มีมากหมายอย่างยิ่ง โดยเฉพาะปัจจุบันนี้ได้พัฒนาเป็นอย่างมาก มีอาวุธชนิดต่างๆ ทั้งทางบกทางน้ำทางอากาศ เริ่มต้นตั้งแต่ขวน หอก มีด ดาบ ธนู เก้าหันห้า มากถึงปืน จนถึงระเบิดชนิดต่างๆ แม้กระทั่งระเบิดนิวเคลียร์ การที่มนุษย์สร้างอาวุธสำหรับทำลายกัน ในการทำศึกสงครามนั้น เรียกว่าเป็นเรื่องของการสนองโගะ แต่ไม่ใช่เรื่องของโగะในแง่ที่ว่าจะทำลายศัตรูเพียงอย่างเดียว ข้อสำคัญก็คือมันเป็นสิ่งที่สนองความต้องการอำนาจความยิ่งใหญ่ด้วย

การที่มนุษย์พัฒนาอาวุธและอุปกรณ์ที่ใช้ในการสงคราม ก็เพื่อจะได้มีอำนาจยิ่งใหญ่ แม้แต่การใช้ในทางสนองโลกะ เพื่อหา

ทรัพย์สมบัติ ก็เพื่อสร้างอำนาจความยิ่งใหญ่ไปด้วย จึงเป็นเรื่องที่สัมพันธ์กันและกันโดยโยงไปโยงมา แต่รวมความแล้ว เทคโนโลยีจะเป็นแบบที่สนองโลภาก์ตาม สนองมานะและทิภูริก์ตาม จะมีลักษณะคล้ายกันคือลักษณะที่รวมเข้าสู่ศูนย์กลางหรือรวมศูนย์เข้าหาตนเอง เพื่อให้ได้ผลประโยชน์มากๆ ได้ครอบครองอำนาจ ความยิ่งใหญ่ ตลอดจนเพื่อเชิดชูทิภูริก์ลัทธินิยมอุดมการณ์ของตน

คนกลุ่มนี้มีความเชื่ออย่างแรงกล้าในเทคโนโลยี ถึงกับหวังและฝันว่า ในอนาคต ถึงแม่โลกนี้จะหมดสภาพเป็นที่อยู่อาศัยได้ เพราะธรรมชาติแวดล้อมเลื่อมโกร姆เสียไปก็ได้ เพราะสังคมนิวเคลียร์ก็ได้ มนุษย์ก็จะไปสร้างดินแดนในอวกาศอยู่อย่างมีความสุข บางคนก็ว่าจะไปสร้างดินแดนในดาวพระอังคارให้เป็นดังถิ่นสวรรค์ ที่มนุษย์จะอยู่อย่างสุขสมบูรณ์ ความคิดเช่นนี้ต้องเรียกว่าเป็นความเพ้อฝันเท่านั้น เป็นการหลอกหนีความจริง และไม่แก้ปัญหาที่สาเหตุตามหลักเหตุปัจจัย

ในเมื่อไม่พัฒนาตัวคน ไม่ได้แก้ปัญหาที่ในตัวคนคือต้นเหตุ แนะนำ ทิภูริก์ ที่เป็นมูลเหตุ เป็นตัวบ่งการความคิดและการกระทำ ตัวคนที่ไปอยู่ในอวกาศก็เป็นคนคนเดิม ที่เป็นอย่างเดิม ไปจากโลกนี้ ก็นำเอาตัวหน้า หนา ทิภูริกันนี้ไปด้วย เมื่อรักกันจนโลกนี้พังพินาศไปแล้ว ไปในอวกาศ ไปดาวพระอังคار ก็ไปทำสังคมอวกาศ แยกชิงดินแดนกันที่นั่นอีก ทำลายโลกนี้แล้วหนี้ไปโลกอื่น ก็ไปทำลายโลก

นั้นอีก และสังคมอวากาศจะรุนแรงยิ่งขึ้นไปกว่าสังคมในโลกนี้ เสียอีก เมื่อแก้ปัญหาในโลกนี้ไม่ได้แล้ว จะหวังไปอยู่อย่างสันติสุข ในโลกอื่น โดยมนุษย์คนเดียวกันกับที่ก่อปัญหานอกโลกนี้ ซึ่งยังไม่ได้ แก้ไขปรับปรุงตัวเองคงต้องบอกว่าเป็นความพ้อผันที่ไม่อาจเป็นไปได้

สภาพอย่างหนึ่งที่ชี้บ่งถึงสัญชาตญาณในการทำลายที่ยังเป็นไปอย่างพรั่งพร้อมในจิตใจของมนุษย์ และแสดงถึงแรงจูงใจในการมี และใช้เทคโนโลยีว่าโน้มไปในทางทำลาย ก็คือ เรื่องราการแสดงต่างๆ ในภาพยนตร์และทีวี ที่เกี่ยวกับเทคโนโลยี ซึ่งเต็มไปด้วยเรื่องการต่อสู้และศึกสงคราม เมื่อฉันจะบอกว่า ถ้ามนุษย์จะพัฒนาเทคโนโลยี ก็ จะนึกถึงการที่จะใช้เทคโนโลยีนั้นเพื่อการทำลายคัตtru เพื่อครอบงำ เพื่อแย่งชิง เพื่อมีอำนาจเหนือผู้อื่นเป็นอันดับแรก แม้แต่วิดีโอยาเมล์ ต่างๆ สำหรับเด็กที่แพร่หลายในปัจจุบัน ก็เป็นเรื่องของความรุนแรง โดยส่วนใหญ่ ซึ่งฟ้องอยู่ในตัวถึงปมปัญหาอะไร หลายอย่างในเวลาเดียวกัน เช่น ทางด้านผู้ดูผู้ฟังผู้เล่น รวมทั้งตัวเด็กเอง ก็มี สัญชาตญาณในการต่อสู้และการทำลายนี้เป็นตัวเด่น ทางฝ่ายผู้ผลิต ลิ่งเหล่านี้ก็มุ่งแต่จะสนองความต้องการของผู้บริโภคโดยหวังเอาแต่ผลประโยชน์อย่างเดียว

จิตใจที่พัฒนาเทคโนโลยีเหล่านี้ หาได้เป็นจิตใจที่พัฒนาแล้ว แต่อย่างใดไม่ คือ เป็นจิตใจของมนุษย์ที่ยังไม่ได้พัฒนาตนเอง ความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยี จึงมิได้เป็นหลักประกันหรือเป็นเครื่อง

แสดงถึงความพัฒนาของจิตใจมนุษย์หรือการพัฒนาตัวของมนุษย์เอง แต่แสดงถึงการที่ความเจริญของจิตใจก้าวไม่ทัน หรือไม่ได้ก้าวไปด้วยกันกับความเจริญของเทคโนโลยี ดังนั้น ถ้ามนุษย์เคยเป็นเด็ก เมื่อยังไม่รู้จะทำลายและลุ่ม หลงมัวเมาก่ายไร เทคโนโลยีก็เพียงมาช่วยเสริมให้การเป็นเด็กเมื่อยังไม่รู้จะทำลายและลุ่มหลงมัวเมานั้น สามารถแสดงออกและเป็นไปได้อย่างสะดวกด้วย และรุนแรงเต็มขีดมากขึ้นเท่านั้น และดูเหมือนว่ามนุษย์ยุคปัจจุบัน จะใช้เทคโนโลยีในรูปลักษณะนี้เป็นเครื่องมือให้การศึกษาแก่มวลชน และแก่เยาวชน เป็นแนวหลัก

ถ้าการศึกษาของประชาชน โดยเฉพาะของเด็กและเยาวชน เป็นไปอย่างนี้ ไม่ว่าโดยรู้ตัวหรือไม่รู้ตัวก็ตาม ไม่ว่าจะเป็นที่ยอมรับของทางการหรือไม่ก็ตาม แต่ก็เป็นการศึกษานอกระบบกราฟและหลัก แล้วจะห่วงความสวัสดิ์แก่สังคมนี้ได้อย่างไร เพราะที่แท้แล้วมันหาใช่การศึกษาไม่ แต่เป็นสิ่งที่ตรงข้ามกับการศึกษาเลยที่เดียว และข้อนี้ย่อมเป็นคำอธิบายได้อย่างหนึ่งว่า ทำไมการพัฒนาคนจึงเดินสวนทางกับการพัฒนาเทคโนโลยี คือ ในขณะที่เทคโนโลยีเจริญก้าวหน้ามากขึ้น แต่คุณภาพของคน หรือคุณภาพของความเป็นมนุษย์กลับจะลดต่ำลง และถ้าสภาพนี้ดำเนินสืบเนื่องต่อไปนานๆ โดยไม่สามารถแก้ไขปรับปรุงได้ แม้แต่การพัฒนาเทคโนโลยี หรือการพัฒนาคุณภาพด้านขยายวิสัยแห่งอินทรีย์ของมนุษย์ที่เจริญล้ำดิ่ง

มาส่วนเดียวอย่างไม่ได้สมดุลนี้ ก็จะต้องถูกถ่วงดึงให้ล้าลงและหยุดชะงักไปด้วยในที่สุด เพราะคุณภาพของคนทุกด้านย่อมส่งผลสัมพันธ์โยงถึงกันทั่วทั้งหมด

ยิ่งกว่านั้น ปัญหาสำคัญที่สุดอย่างหนึ่งที่มักถูกมองข้ามไป ก็คือ เมื่อความเริ่ยญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีมาประسانเข้ากับระบบเศรษฐกิจแบบถือผลประโยชน์เป็นใหญ่ ถ้าระบบผลประโยชน์นี้เห็นiyawannen เชิงแรงลึกมาก การพัฒนาและการใช้เทคโนโลยี ก็จะถูกกำหนดโดยระบบผลประโยชน์ทั้งหมด จะเป็นไปเพื่อสนองความต้องการผลประโยชน์เท่านั้น และเมื่อความเข้มแข็งทางจริยธรรมไม่มีกำลังพอ สังคมก็จะมาถึงขั้นหนึ่งที่ว่า แม้คนจะยังมีจิตสำนึกรากฐานคุณธรรมอยู่บ้าง และมีความเพียรพยายามแสดงออกและทำการต่างๆ เพื่อแก้ไขปรับปรุง แต่กลไกต่างๆ ภายในระบบจะตรึงตัวเต็มไปด้วยจุดกระทบที่ทำให้ติดขัดไปหมด องค์ประกอบทั้งหลายของสังคมจะอ่อนแอก ไม่มีกำลังพยุงตัวเอง ได้แต่อ่อนตัวไปตามระบบ และสภาพแวดล้อมของสังคมก็จะไม่เอื้อต่อการแก้ไขปรับปรุงทางจริยธรรม เมื่อถึงจุดนั้นสังคมก็อาจจะเข้าสู่ภาวะหมดความสามารถทางศีลธรรม หรือ ภาวะไร้สมรรถภาพทางจริยธรรม เป็นเหมือนคนที่ตกลงไปในโคลนดูด หรือพลัดลงไปในทรายดูด แม้มีอะไรแข็งแรงก็ได้แต่ไขว่คว้าไปเปล่าๆ แม้จะมีโคลนมีทราย ก็อาศัยทานเข่นพยุงตัวไม่ได้ ทรายและโคลนเหล่านั้นมีแต่จะมาซ้ำ

กันทั่บถมดูดตัวให้จมดิ่งลงไป

ในสังคมที่มีสภาคพื้นนี้ เมื่อมีปัญหาที่จะต้องป้องกันแก้ไข หรือมีงานสร้างสรรค์ที่จะต้องจัดทำทั้งที่รู้ดีว่าจะต้องทำอะไรบ้างอย่างไร และอยู่ในวิสัยที่จะทำได้ไม่ยาก แต่เมื่อขัดกับการแสวงหาและการที่จะได้ผลประโยชน์ส่วนตัว ก็ไม่อาจป้องกันแก้ไขปัญหาหรือจัดทำสิ่งที่ดีงามให้สำเร็จได้ เพราะไม่มีกำลังและที่เกาะเกี่ยวขึ้นด้วยเห็นใจ จริยธรรมที่จะให้ก้าวขาอ้าแขนออกไปทำการ ทั้งที่มีเทคโนโลยีและทรัพยากรทุกอย่างพร้อมบริบูรณ์ที่จะใช้จัดทำได้ ก็กล้ายเป็นหมันไปหมดสิ้น หรือไม่ก็เอาไปใช้แต่ในทางที่จะสนับสนุนการแสวงหาผลประโยชน์ และแม้กระทั่งกระทำในทางตรงข้าม คือ ใช้เป็นเครื่องมือสำหรับขัดขวางทำลายการป้องกันแก้ไขปัญหาหรือการสร้างสรรค์สิ่งที่ดีงามนั้น สังคมจะต้องถอยตัวออกจากมา ก่อนที่จะถล่มตกลงไปในภาวะไร้สมรรถภาพทางจริยธรรมอย่างที่กล่าวมานั้น

ในเรื่องของความคิด และแรงจูงใจในการสร้างสรรค์และใช้เทคโนโลยีนี้ ตามปกติ การสร้าง โดยเฉพาะตัวความคิดที่จะสร้าง หรือแรงจูงใจในการสร้างเทคโนโลยี จะเป็นตัวจำกัดขอบเขตการใช้งานของเทคโนโลยีด้วย

ในสมัยก่อน ความคิด หรือแรงจูงใจในการสร้างเทคโนโลยี มักจะเป็นเรื่องกว้างๆ คลุมๆ รวมๆ กันไป ไม่ชัดลงไปว่าจะใช้เพื่อ วัตถุประสงค์อะไร哪怕เพียงอย่างเดียว เพราะฉะนั้น เทคโนโลยี

สมัยก่อนนั้น ทำขึ้นมาแล้วก็มักจะใช้งานได้หลายอย่าง คือจะใช้ในแผ่นติกได ในแผ่นครามก็ได เช่น มีด เราก็จะเอามาใช้ตัดไม้ ปลูกบ้านสับอาหารปูรุกข้าวในครัวก็ได อาจจะเอามาทำร้ายกัน ฆ่าฟันคนอื่นก็ได แต่เมื่อเจริญมากขึ้น ความคิดทำเพื่อความมุ่งหมายพิเศษเฉพาะอย่างก็มากขึ้น

โดยเฉพาะในเมื่อมนุษย์มีความเจริญก้าวหน้าในวิทยาการต่างๆ แบบชำนาญพิเศษเฉพาะทาง ทำให้ความรู้ความชำนาญพิเศษเฉพาะด้าน เจริญพุ่งออกไปในแต่ละด้านๆ การพัฒนาเทคโนโลยีก็เลยมีลักษณะจำเพาะมากขึ้นด้วย ในสมัยนี้จึงมีการพัฒนาเทคโนโลยีชนิดที่ใช้ได้เฉพาะกิจ เช่น ใช้ในการสังคมอย่างเดียว เอาไปใช้ประโยชน์อย่างอื่นไม่ได

ยกตัวอย่างเช่น เมื่อเรามีมีด มีรذا ตลอดจนมีเครื่องบิน ในตอนแรกๆ อาจจะใช้งานได้กว้างๆ ทั่วไป ใช้ในทางสันติ์กิจได ใช้ทำสังคมก็ได แต่ต่อมาเรามีปืนอัม ๑๖ ปืนอาร์ก้า ซึ่งต้องใช้ในทางฆ่ากันเท่านั้น จะเอาไปใช้ในทางสันติ์กิจทำประโยชน์อะไรไม่ได สร้างรถเข็นมาลำหรับใช้ในการสังคมโดยเฉพาะ เช่นรถถัง รถเกราะ เครื่องบินก็พัฒนาให้เป็นเครื่องบินรบโดยเฉพาะมีเครื่องบินมีก เครื่องบินแอฟ. ๑๕ เอฟ. ๑๕ เอฟ. ๑๖ นอกจากจะเปิดนิวเคลียร์ เรา ยังมีระเบิดนิวตรอน ซึ่งมุ่งให้ทำลายเฉพาะตัวคนแท้ๆ โดยที่ตัวอาคารสถานที่ไม่เสียหาย อเมริกาคิดทำลูกกระเบิดชนิดนี้ขึ้นมาแล้ว

แต่ยังถูกทั่งอยู่ไม่ให้ใช้ เพราะถ้าใช้แล้วก็จะเกิดอันตรายมหาศาล คือถึงลงไปแล้วคนหรือสิ่งมีชีวิตเท่านั้นตาย แต่ตัวตึก โต๊ะ เก้าอี้ วัสดุอุปกรณ์อะไรต่างๆ จะอยู่ในสภาพเป็นปกติ ไม่แตกหัก ไม่พัง

รวมความว่า มนุษย์คิดวิธีการที่จะสังหารกันได้มากmany จนกระทั่งผลิตผลทางเทคโนโลยีนั้นใช้ได้จำเพาะอย่างเดียว เป็นเรื่องของสมควร เป็นเรื่องของการทำร้าย ฆ่าพนักงานโดยเฉพาะ ในเมื่อมนุษย์มีความคิด มีแรงจูงใจเบื้องหลังการสร้างและการใช้ เทคโนโลยีแบบนี้ เทคโนโลยีก็จะมีโทษพิษภัยเป็นอันมาก ปัญหา ของเราก็คือจะปฏิบัติอย่างไรในเรื่องนี้

ได้บอกเมื่อกี้แล้วว่า โดยทั่วไปเทคโนโลยีนั้นเป็นสิ่งที่ใช้ได้ ทั้ง ๒ ทาง คือ จะใช้เพื่อสนองความต้องการในทางเห็นแก่ตัวและ ทำลายกันก็ได้ จะใช้เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตหรือพัฒนาคุณภาพของ คนก็ได้ เทคโนโลยีบางอย่างใช้ได้ทั้งสองทางแล้วแต่ว่าจะใช้อย่างไร แต่บางอย่างกำหนดมาจากการผลิตหรือสร้างขึ้นที่เดียว ว่าจะให้ใช้ ประโยชน์ทางไหน ฉะนั้น ในยุคที่เทคโนโลยีเจริญพร้อมกับความ ชำนาญพิเศษเฉพาะด้านนี้ ถ้าคนมีแรงจูงใจที่ชั่วร้ายไม่มีคุณธรรม ปัญหาเรื่องนี้ก็จะมีมากขึ้น

ปัญหาก็คือ ทำอย่างไรจะให้มนุษย์ พยายามสร้างเทคโนโลยี ชนิดที่อำนวยประโยชน์ในทางที่จะพัฒนาคุณภาพชีวิตและพัฒนา คุณภาพของมนุษย์ และใช้เทคโนโลยีนั้นในทางที่เป็นการพัฒนา

คุณภาพชีวิตอย่างที่ก้าวมา

ปัจจุบันนี้จะเห็นว่า นอกจากเทคโนโลยีชนิดที่ใช้ประโยชน์ได้เฉพาะแห่งเดียว หรือใช้ได้อย่างเดียวในการทำลายแล้ว หลายอย่าง ก็ใช้ได้ทั้งในทางที่เป็นคุณประโยชน์ และในทางที่สูงองกีเลส ดังที่เห็นๆ กันอยู่

โทรทัศน์ จะใช้ในทางดี เอามาช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิต ใช้เป็นเครื่องแสดงหาความรู้เสริมสร้างความคิดความเข้าใจจากข่าวสาร ข้อมูลและสารคดีต่างๆ ตลอดจนนำมาใช้ฝึกสอนวิชาความรู้กันต่างๆ ก็ได้ หรือจะใช้เป็นเครื่องสนองกีเลสต่างๆ ก็ได้ ในขั้นต้นๆ ก็อาจจะเป็นเพียงรายการบันเทิง เรื่องสนุกสนานต่างๆ หรืออาจจะใช้ในการโฆษณาลินค้า ตลอดจนใช้ในการเผยแพร่ข่าวสารที่อับพร่องหรือเป็นเท็จ ซึ่งน่าให้หงส์ผิดก็ได้ แม้กระทั้งว่าชาวบ้านก็อาจจะใช้โทรทัศน์ในการเล่นการพนันอย่างที่เรียกว่ามวยตู้ อย่างนี้เป็นต้น

โทรศัพท์ก็เหมือนกันจะใช้ติดต่อกันในทางดีหรือทางร้ายก็ได้ วิทยุ วีดีโอด้วย เครื่องบันทึกเสียง ก็ทำหนองเดียวกัน หรืออย่างในวันนี้ถ้าพูดเข้าข้างตัวก็ว่า เราがらังใช้เทคโนโลยีเหล่านี้เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต がらังใช้ไมโครโฟนและเครื่องขยายเสียงเพื่อพูดรายการเกี่ยวกับพุทธธรรม หรือสไลด์มัลติชั้นเรื่องธีประวัดท่านพุทธทาสที่ฉายให้ดูเมื่อกี้ ก็เป็นการใช้เทคโนโลยีในทางที่จะพัฒนาคุณภาพชีวิต

เป็นอันว่า ปัญหาของมนุษย์ที่เกี่ยวกับเรื่องเทคโนโลยีในเ

ของพุทธธรรมด้านหนึ่งก็คือ ทำอย่างไรจะให้คนคิดสร้างสรรค์ พัฒนาเทคโนโลยีและใช้เทคโนโลยีในทางที่เป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิต และพัฒนาศักยภาพของมนุษย์ ซึ่งอาจทำได้ทั้งสองอย่าง คือ ผลิตหรือใช้เทคโนโลยีนั้นเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตโดยตรง และอีกอย่างหนึ่งคือใช้เทคโนโลยีนั้นเพื่ออำนวยโอกาสให้เราสามารถพัฒนาตน เช่น เทคโนโลยีบางอย่างช่วยทุนเวลาและแรงงานของเรา เราใช้มันทำงานเสร็จโดยง่ายและเร็วไวแล้ว เรามีเวลาและแรงงานเหลืออยู่มาก ก็จะได้อาเวลาและแรงงานนั้นไปใช้ประโยชน์ บางท่านก็เอาไปใช้ในการแสวงหาความรู้ ถ้าเป็นผู้สนใจธรรม ก็อาจเอาไปใช้ในการปฏิบัติธรรม ไปทำการมธฐานหรือไปอ่านหนังสือธรรม หรือไปแนะนำให้ความรู้และช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ อะไรต่างๆ ทำนองนี้ เท่ากับว่า เทคโนโลยีอำนวยโอกาสแก่เรา ในการที่จะพัฒนาคุณภาพชีวิตได้มากขึ้น แต่ถ้าเราไม่ใช้ในทางดี มันก็อำนวยโอกาสเหมือนกัน แต่อำนวยโอกาสในการที่จะทำลายคุณภาพชีวิต เช่น ใช้มคอมมา สร้างความลุ่มหลงหมาดุน ใช้เล่นการพนัน นี้ก็เป็นอีกด้านหนึ่งที่เทคโนโลยีเข้ามายield ขึ้นกับทางธรรม

เป็นธรรมชาติที่เราจะต้องเกี่ยวข้องกับเทคโนโลยี แต่ปัญหาอยู่ที่ว่า เราจะเกี่ยวข้องอย่างฉลาด ให้เป็นคุณประโยชน์ได้อย่างไร พูดด้วยภาษาพระก็คือ จะใช้และเกี่ยวข้องกับมันในทางที่จะให้เกิดเป็นกุศล ถ้าเป็นไปได้ก็คือ ต้องพยายามที่จะผลิตหรือสร้างสรรค์

เทคโนโลยีชนิดที่ใช้ประโยชน์ ได้แต่ในทางกุศลให้มากขึ้น ปัจจุบันนี้ มีปัญหาว่า โลกได้ผลิตได้สร้างเทคโนโลยีสำหรับใช้ในทางที่เป็น อภิคุณมากกว่า มีบางส่วนเท่านั้นที่เอามาใช้อำนาจประโยชน์ในทาง กุศลได้ด้วย

เทคโนโลยี เครื่องมือพิชิตธรรมชาติ

ต่อไป ขอพูดเลยไปถึงเรื่องท่าทีของมนุษย์ต่อธรรมชาติ ซึ่ง เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีเหมือนกัน เรื่องนี้สัมพันธ์กับข้อ ก่อนที่ว่ามาแล้ว ได้กล่าวแล้วว่า ประวัติการคิดสร้างสรรค์เทคโนโลยี ของมนุษย์ ดำเนินมาด้วยกันกับประวัติอารยธรรมของมนุษย์ โดย เทคโนโลยีก็เป็นส่วนสำคัญของอารยธรรมของมนุษย์ด้วย มนุษย์ เจริญผ่านยุคต่างๆ โดยมีลักษณะการดำเนินชีวิตที่แตกต่างกัน จะ ขยายแยกสิ่งที่พูดไว้ในข้อก่อนให้ชัดเจนขึ้น กล่าวคือ เขาแบ่ง ประวัติอารยธรรมของมนุษย์เป็นระยะ หรือยุคต่างๆ ซึ่งสัมพันธ์กับ การดำเนินชีวิตและเทคโนโลยีด้วย

ยุคแรกที่เดียวอาจจะเรียกว่า ยุคบุพกาล คือก่อนที่จะมี อารยธรรม เป็นยุคที่มนุษย์เที่ยวเก็บหาอาหารซึ่งเป็นพืชพรรณที่เกิด ขึ้นเองตามธรรมชาติ และจับสัตว์กิน ในยุคนี้ชีวิตของมนุษย์ขึ้นกับ ธรรมชาติโดยสิ้นเชิง เพราะอาหารที่เป็นพืชพรรณนั้นขึ้นอยู่กับความ พื้นดิน มนุษย์ไปเก็บเอาตามที่มันเกิดอยู่แล้ว สัตว์ก็เกิดอยู่บนท้อง

ทุ่งป่าเข้าตามธรรมชาติ มนุษย์ก็ไปจับเอามันมา ยุคนี้แทบจะไม่มี เทคโนโลยีเลย นอกจากเครื่องมือขั้นต้นเพียงเล็กน้อย

ต่อมา มนุษย์มีความเป็นอยู่เริ่มขึ้น ไม่อย่างไปหาอาหาร ใกลๆ ต้องการให้อาหารอยู่ใกล้ในที่อยู่ของตัว หรือใกล้ที่อยู่ของตัว และให้ตัวเองสามารถกำหนดปริมาณของมันได้ ตลอดจนมีพร้อมที่จะบริโภคได้ในเวลาที่ต้องการ มนุษย์ก็ดำเนินชีวิตก้าวหน้าขึ้นมา มี การเพาะปลูกพืช และมีการเลี้ยงสัตว์ แทนที่จะวิ่งไล่ตามสัตว์ไป ก็ เอาสัตว์มาเลี้ยงในที่ของตัวเอง ยุคนี้เรียกว่า ยุคเกษตรกรรม

ในยุคเกษตรกรรมนี้มีการพัฒนาเทคโนโลยีขั้นขึ้นมาแล้ว เช่น ใน การเพาะปลูก ก็มีการคิดทำjob ทำเลี้ยงขึ้นมา ในการเลี้ยง สัตว์ ก็รู้จักสร้างที่ให้มันอยู่ มนุษย์รู้จักทำอะไรที่เป็นของตนเองขึ้น มาบ้าง แต่การทำอะไรของมนุษย์ในยุคนี้ ก็เป็นการทำโดยกลมกลืน กับธรรมชาติ คือ มนุษย์จะต้องเรียนรู้วิถีของธรรมชาติว่าเป็นอย่างไร แล้วทำให้สอดคล้องกับวิถีของธรรมชาตินั้น เช่น จะเพาะปลูกพืช ก็ ต้องเลือกชนิดหรือพันธุ์ ที่ถูกกับสภาพดินฟ้าอากาศของท้องถิ่น และ ต้องทำให้เป็นไปตามฤดูกาล ต้องรู้ว่าหน้าฝนจะมาในเดือนนี้ ผ่านมา น้ำมีแล้ว จะต้องไถ ต้องหว่าน ต้องเก็บเกี่ยวไปตามเวลาที่สอดคล้อง เป็นไปตามธรรมชาติ แม้จะรู้จักทำสิ่งที่เป็นของตนเอง แต่ก็ต้อง ทำให้กลมกลืนกับธรรมชาติ แต่ก็เรียกว่ารู้จักใช้ประโยชน์จาก ธรรมชาติมากขึ้น และมีเทคโนโลยีขึ้นแล้ว แม้กระนั้นก็ยังมีชีวิตที่

ขึ้นกับธรรมชาติมาก ความเป็นไปในธรรมชาติที่ไม่เกือบถูกผลกระทำของมนุษย์มาก

ชีวิตในยุคเกษตรกรรมอย่างที่กล่าวมานั้น มนุษย์ยังไม่พอใจ ที่จะคิดหาทางที่จะมีชีวิตที่ดียิ่งขึ้นไปอีก ชีวิตที่ดียิ่งกว่านี้ก็คือ ชีวิตที่ตนเองสามารถดำเนินความเป็นอยู่ มีอำนาจจัดสรรความสุขสมบูรณ์ ของตัวเองได้มากขึ้น เมื่อพยายามดันเร้นสร้างสรรค์ต่อมา มนุษย์ก็ เจริญขึ้นมาสู่ยุคใหม่อีกยุคหนึ่ง คือได้พัฒนาเทคโนโลยีระดับก้าว หน้าขึ้นมา มีเครื่องจักรเครื่องกล ซึ่งตอนนี้มีมนุษย์สามารถผลิต อาหาร ผลิตปัจจัยสี่ได้ที่หลากหลาย ในเวลาที่รวดเร็วขึ้น เขาเรียกว่า เป็น ยุคอุตสาหกรรม

ในยุคอุตสาหกรรมนี้มนุษย์มีเวลาเหลือว่างมากขึ้น ก็จึงมี การศึกษาวิทยาการอะไรต่างๆ มีความรู้ความชำนาญพิเศษเฉพาะด้านๆ มากขึ้นไปตามลำดับ เป็นยุคที่เทคโนโลยีเจริญอย่างแท้จริง และมี ความก้าวหน้ามาก เมื่อความเจริญแบบนี้เริ่มต้นขึ้นใหม่ๆ มนุษย์พากันฝันฝัน มีความหวังว่า ต่อไปในไม่ช้า โลกนี้จะมีความอุดมสมบูรณ์ มีทุกสิ่งทุกอย่างพร้อมตามที่มนุษย์ต้องการ มนุษย์จะสามารถจัดสรร และจัดการทุกสิ่งทุกอย่างได้ตามปรารถนา เมื่อเริ่มยุคอุตสาหกรรม มนุษย์มีความผันผวนอย่างนี้ เหมือนกับที่มนุษย์ในยุคเทคโนโลยีแบบ ปัจจุบันนี้ผันผวนน่อง

หลักการสำคัญในการสร้างความเจริญของมนุษย์ยุคนี้ก็คือ

ความไม่สงบว่าจะต้องอาชันะธรรมชาติ หรือพิชิตธรรมชาติ การที่รู้กฎหมายชาติแล้วนำความรู้นั้นมาใช้จัดสรรสิ่งต่างๆ เอาชนะธรรมชาติได้ นั่นแหลกคือการที่มีมนุษย์ประสบความสำเร็จ สิ่งที่เป็นเครื่องหมายแสดงถึงความก้าวหน้าในการพิชิตธรรมชาติ ก็คือ ความก้าวหน้าของวิทยาการที่มีความชำนาญพิเศษเฉพาะด้าน แต่ก็แข่ง ชอยถืออกไปมากยิ่งขึ้น และเครื่องมือพิชิตธรรมชาติที่ได้ผล ก็คือ เทคโนโลยีที่ซับซ้อน มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เมื่อกล่าวโดยรวม การพยายามเอาชนะธรรมชาติ ความรู้ความชำนาญพิเศษเฉพาะด้าน และความก้าวหน้าของเทคโนโลยี นับว่าเป็นลักษณะพิเศษของยุค อุตสาหกรรม โดยเฉพาะความพยายามของมนุษย์ในการอาชานะธรรมชาตินั้นได้แสดงออกในพฤติกรรมต่างๆ มากมาย จนถึงขั้นที่เรียกได้ว่า เป็นการเมียดเบี้ยนธรรมชาติที่เดียว

มนุษย์ได้มีความเจริญก้าวหน้าอย่างนี้มาเป็นเวลานาน เวลาล่วงมาๆ เทคโนโลยีก็เจริญมากขึ้นๆ จนถึงตอนนี้นี้ เมื่อไม่นานมานี้เอง มนุษย์ก็เริ่มรู้ตัวขึ้นมา มองเห็นว่าปัญหาใหม่ที่ไม่เคยคิดผ่าน ได้เกิดขึ้นแล้วในโลกที่มนุษย์เป็นอยู่นี้ซึ่งที่จริงเป็นปัญหาที่สะสมมานาน แต่เพิ่งโผล่ให้เห็น เรายังรู้ตัวมาก่อน พอมันปรากฏตัวขึ้นมามนุษย์เราก็ลำบากแบบยั่งเลย เพราะเป็นปัญหาที่ร้ายแรงมากถึงขั้นที่ว่า โลกมนุษย์นี้อาจจะสูญสิ้นพังพินาศไปก็ได้

ภัยอันตรายที่มนุษย์รู้ตระหนักขึ้นมาใหม่ๆ ไม่นานนี้ คือ

อะไรบ้าง ที่เด่นก็คือ ปัญหาสภาพแวดล้อมเสีย ทรัพยากรธรรมชาติ ร้อยหรือไป การเกิดมลภาวะต่างๆ ซึ่งเป็นอันตรายต่อชีวิตใน ธรรมชาติมาก เมื่อธรรมชาติสูญเสียหรือวิปริตผิดเพี้ยนไป ผลกระทบ สะท้อนกลับมากระทบกระเทือนแก่มนุษย์ในรูปต่างๆ เช่น โรคภัยไข้ เจ็บแปลงๆ อาการเลี้ยง ซึ่งทำให้สุขภาพของมนุษย์เสียไป โรคภัยไข้ เจ็บที่รักษายากบางอย่างเช่น มะเร็ง ก็มีส่วนที่เกิดจากการทำลาย สภาพแวดล้อมนี้ด้วย อันนี้เป็นปัญหาใหญ่ที่มนุษย์ต้องให้ความสนใจ และต้องใช้พลังความคิดในการแก้ไขมาก

ปัญหาต่อไป แม้จะเป็นเรื่องปลีกย่อย แต่ก็อยู่ก่อการ ระบบอุตสาหกรรมอยู่ตลอดเวลา ก็คือ เทคโนโลยีในยุคอุตสาหกรรม ที่ผลิตอะไรได้มากมายและรวดเร็วนี้ ได้ทำให้เกิดการว่างงาน เป็น ปัญหาของลังคอมปัจจุบันที่ต้องแก้ไขกันอยู่เรื่อยไป

ปัญหาอีกด้านหนึ่งก็คือ ความเจริญในยุคอุตสาหกรรม ทำให้มีวัตถุบริโภคมาก มีเครื่องอำนวยความสะดวกสะดวกสบายตลอดจน ปรับเปลี่ยนรูปแบบมาก ในเมื่อไม่มีการพัฒนาคุณภาพของคนควบ คู่ไปด้วยอย่างเพียงพอ ก็ทำให้มนุษย์ในยุคนี้มีการแข่งขัน ใน ลักษณะของการเอาัดเอาเปรียบแก่งแย่งเบียดเบี้ยนกันมาก เช่น แก่งแย่งเพื่อให้ได้ผลประโยชน์มากกว่าเพื่อจะได้ครองอำนาจเหนือกว่า

อีกด้านหนึ่งปัญหาสำคัญที่เด่นชัดมากขึ้นๆ ก็คือภาวะจิตใจ ซึ่งปรากฏว่า มนุษย์ในยุคนี้ โดยเฉพาะในสังคมอุตสาหกรรมที่มี

ความเจริญทางเทคโนโลยีสูง มีความเครียดมาก มีจิตใจที่กลัดกลุ่ม กังวล มีความกังวลกระหายสูง มีสภาพจิตที่เรียกว่าความรู้สึก แปลกแยกรุนแรง ซึ่งทั้งหมดนี้ก็เกิดจากลักษณะการทำงาน และ ความเป็นอยู่ในยุคอุตสาหกรรมที่เจริญด้วยเทคโนโลยีนี้เอง

ยิ่งกว่านั้นภาวะทางจิตใจที่มีความเครียดความกังวลกระหาย มาก มีความรู้สึกแปลกแยกมากนั้น ก็ส่งผลสะท้อนกลับไปเป็น ปัญหาต่อสุขภาพของมนุษย์ ทำให้มนุษย์ในประเทศที่เจริญด้วย อุตสาหกรรมนั้นพากันเป็นโรคหัวใจมาก เป็นโรคความดันโลหิตสูง กันมาก อย่างนี้เป็นต้น ดังเป็นที่รู้กันว่า ในประเทศที่พัฒนาแล้ว เช่น ประเทศอเมริกา โรคหัวใจเป็นสาเหตุของการตายอันดับหนึ่ง จน เรียกว่าเป็นโรคของอารยธรรม

เมื่อมาเจอบัญหาเหล่านี้เข้า มนุษย์ก็เริ่มรู้สึกผิดหวังต่อ ความเจริญทางอุตสาหกรรมและเทคโนโลยี ผิดหวังต่อความเจริญ ซึ่งเป็นผลที่เกิดจากการพัฒนาของมนุษย์ หรือการสร้างความเจริญ โดยมุ่งเอาชนะธรรมชาติ สาเหตุสำคัญของปัญหาก็อยู่ที่ว่า การสร้าง ความเจริญทางเทคโนโลยีด้วยการแข่งกัน พัฒนาความรู้ความ ชำนาญพิเศษเฉพาะด้านของตนเพ่งตรงออกไป แต่กันแข่งแย่งกัน ออกไปๆ ก็ต้องมุ่งเอาชนะธรรมชาติก็ต้องล้วนนำไปสู่การสูญเสียความ สมดุลและการทำลายระบบความอิงอาศัยสัมพันธ์กัน ทำให้เกิดความ ระลั่งระสาย ในเวลาที่ทำไปอย่างนี้ มนุษย์ไม่รู้ตัวว่าได้ค่อยๆ ทำลาย

ระบบการดำเนินอยู่ร่วมกันขององค์ประกอบต่างๆ ที่จะทำให้ชีวิตมนุษย์ เป็นอยู่ได้ ทำให้ระบบนั้นเสียสมดุลและแตกสลายลงไปเรื่อยๆ

จะอยู่กับไดร์ กับดูบและธรรมชาติ หรือกับเทคโนโลยี

สิ่งที่เป็นองค์ประกอบร่วม ซึ่งช่วยให้มนุษย์อยู่ได้ด้วยดีนี้มี 3 อย่างคือ หนึ่ง ตัวมนุษย์เอง สังคม สาม ธรรมชาติแล้วถ้ามี สำหรับตัวมนุษย์เองที่ประกอบด้วยกายกับใจนั้น กายกับใจ ก็ต้องประสานกลมกลืน มีความสมดุลพอดีต่อกัน ถ้ากายกับใจอยู่ ร่วมกันโดยทำงานประสานเกือบถูกตันด้วยดี ก็เป็นชีวิตที่สมบูรณ์ และเป็นตัวมนุษย์ที่สมบูรณ์ แต่ตัวมนุษย์นี้ยังต้องสัมพันธ์อาศัยสิ่ง อื่นอีก จะอยู่โดยเดียวโดยลำพังไม่ได้ อย่างแรก ชีวิตมนุษย์ต้อง สัมพันธ์อิงอาศัยธรรมชาติ มนุษย์นั้นเกิดจากธรรมชาติและเป็นส่วน หนึ่งของธรรมชาติ เกิด แก่ เจ็บ ตาย อยู่ในธรรมชาติ และตามกฎ ธรรมชาติ หนึ่งจากธรรมชาติไม่ได้ และอีกอย่างหนึ่ง มนุษย์นั้นอยู่ รวมกันเป็นสังคม สามอย่างนี้เป็นองค์ประกอบที่ช่วยให้เกิดภาวะ การดำเนินอยู่ด้วยดีของมนุษย์ การที่มนุษย์จะดำเนินอยู่ด้วยดี องค์ ประกอบเหล่านี้จะต้องมีความประสานกลมกลืนสมดุลกัน

ที่นี่ การพัฒนาความเจริญของมนุษย์ในยุคที่ผ่านมานั้นแตก แยกออกไปเป็นด้านๆ ไม่ประสานกัน และมุ่งเอาชนะกดขี่ธรรมชาติ

ก็จึงผิดกฎหมายที่นี้ เริ่มด้วยผิดหลักการประสานกลุ่มล้วนที่ที่นี่ กล่าวคือ เมื่อเรามุ่งเอาชนะพิชิตธรรมชาติ เรา ก็มีลักษณะการกระทำ และมีพฤติกรรมที่เป็นการทำลายธรรมชาติไปด้วย เมื่อธรรมชาติถูกทำลาย องค์ประกอบที่จะทำให้เกิดความประสานกลุ่มกลับพอดี มีดุลยภาพก็เสียไป เมื่อเสียดุล ขาดความพอดีและความประสานกลุ่มล้วนไปแล้ว มนุษย์ก็ไม่สามารถดำรงอยู่ได้ด้วยดี ดังที่ได้กล่าวแล้วว่า เมื่อธรรมชาติเสียหายแล้ว ชีวิตมนุษย์ก็พลอยถูกกระทบกระเทือนไปด้วย

ฉะนั้น สิ่งที่ปรารถนาเป็นปัญหาในสภาพปัจจุบัน ก็เกิดขึ้นกับองค์ประกอบ ๓ อย่างนี้เอง คือ ที่ตัวมนุษย์เอง ร่างกายก็มีโรคภัยไข้เจ็บที่น่ากลัวเกิดเพร่หลายมากขึ้น เช่น โรคหัวใจ โรคมะเร็ง ซึ่งบางอย่างก็แบบจะหมดหวังในการรักษา สุขภาพกายก็เสื่อมเสีย จิตใจก็เป็นทุกข์ เช่น มีความเครียด ความกลุ่มกังวล กระบวนการวายมาก มีความรู้สึกเปล่าแยกมาก สุขภาพจิตก็เสีย ในด้านธรรมชาติ ดินเน่า อากาศก็เสีย สภาพแวดล้อมเสื่อมโทรม มีมลพิษมาก ถ้าที่อยู่ของมนุษย์บางแห่งสภาพแวดล้อมเสียมากจนอยู่ไม่ได้ มนุษย์ต้องทิ้งถิ่นฐานอพยพออกไป ส่วนในด้านสังคม ก็มีการเอรัดอาเปรียบ แก่งแย่งแข่งขันกันมากขึ้น มนุษย์หัวดูระวางกันมากขึ้น ขาดความรู้สึกมีส่วนร่วมในสังคมนั้นๆ การอยู่ด้วยกันไม่มีความอบอุ่น เต็มไปด้วยสภาพตัวไครตัวมัน ที่ใครที่มัน

ปัญหาที่กล่าวมานี้ล้วนเป็นผลกระทบต่อองค์ประกอบใน การอยู่ร่วมกัน ๓ อย่างนี้ทั้งสิ้น ฉะนั้น ปัจจุบันนี้มุขย์จึงเริ่ม เกิดความตื่นตัว ที่จะรู้เข้าใจโภชกัยของความเจริญแบบอาชนา ธรรมชาติ เมื่อรู้สึกถึงอันตรายของความเจริญแบบนี้ ก็คือรู้สึกถึง กัยของเทคโนโลยีด้วยนั้นเอง เพราะเทคโนโลยีเป็นปัจจัยหลักที่ ทำให้เกิดความเจริญแบบนี้ เมื่อตื่นตัวแล้วก็ทางออกก็เป็น การใหญ่

ทางออกทางหนึ่งก็อยู่ที่เทคโนโลยีนั้นเอง คือ ทางสร้างสรรค์พัฒนาและใช้เทคโนโลยีที่ไม่เกิดโภชกัย ดังปรากฏว่า ปัจจุบันนี้มีกลุ่มนี้ไม่น้อยหันมาสนใจเทคโนโลยีตามแนวความคิด ใหม่ ที่เขาเรียกว่า เทคโนโลยีระดับกลาง (intermediate technology) หรือบางที่เรียกว่า เทคโนโลยีที่เหมาะสม (appropriate technology) และยังมีชื่อเรียกอีกหลายอย่าง บ้างก็เรียกว่า ซอฟท์เทคโนโลยี เทคโนโลยีที่มนุษย์ (soft technology) หรือว่า เชนซิเบิลเทคโนโลยี เทคโนโลยีที่สมเหตุสมผลหรือมีความสำนึกรุ่นเรียน (sensible technology) อลเลกโทรร์เนติฟเทคโนโลยี เทคโนโลยีที่เบนทางเลือก (alternative technology) อะไรทำนองนี้ มีชื่อเรียกมากมาย การที่มีชื่อเรียกหลายอย่างนี้ ในแห่งหนึ่งก็เป็นการแสดงว่าคนจำนวนมากได้หัน มาสนใจใส่ใจ คิดเอาจริงเอาจังกับเทคโนโลยีแบบนี้

ลักษณะสำคัญของเทคโนโลยีแบบนี้ก็คือ พยายามไม่ให้มี

มลภาวะ ไม่ทำลายสภาพแวดล้อม โดยเฉพาะก็ใช้ทรัพยากรที่ทดแทนใหม่ได้ หรือใช้วัสดุที่หมุนเวียนได้ ไม่ก่อความรู้สึกเปล่าแยกในจิตใจ และไม่ทำให้คนเปลกแยกจากกัน เช่นให้ภายในที่ทำงานมีชีวิตชีวา ไม่ทำงานอย่างเป็นเครื่องจักรเครื่องกล แล้วก็เป็นเทคโนโลยีที่ใช้ผลิตสิ่งบริโภคในบ้านหรือในห้องถิน แทนที่จะเป็นระดับชาติระดับเมืองอย่างที่เป็นมาแต่ก่อน อันนี้ก็เป็นความเคลื่อนไหวใหม่

ท่าทีและการปฏิบัติในเรื่องเทคโนโลยี เท่าที่ว่ามาในข้อนี้โดยสรุปก็คือ

๑. จะต้องมีความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับระบบความดำรงอยู่ร่วมกันด้วยดี โดยประสานกลมกลืนและเกื้อกูลกันระหว่างองค์ประกอบทั้ง ๓ คือ มนุษย์ ธรรมชาติ สังคม จะต้องสร้างความเข้าใจอย่างนี้ขึ้นมาให้มนุษย์รู้สึกตัวสำนึกกว่า องค์ประกอบทั้งสาม คือ มนุษย์ ธรรมชาติ และสังคม นั้นเป็นสิ่งท่องอาชัยซึ่งกันและกัน ควรจะอยู่ร่วมกันด้วยดี เกื้อกูลซึ่งกันและกัน ไม่ใช่เอาเบรียบกันทำลายกัน ฉะนั้น เทคโนโลยีที่ทำลายธรรมชาติ เทคโนโลยีที่ทำลายสังคม ที่ก่อปัญหาแก่ชีวิต จึงควรยกละเลิก เลิกใช้ เลิกผลิต แต่ที่ว่านี้ก็ยังเป็นเพียงความฝัน เพราะว่ามนุษย์ได้ก้าวหน้ามาในทางสายนี้ไปแล้ว การกลับตัวไม่ใช่เรื่องที่ง่ายนัก

อย่างไรก็ตาม อย่างน้อยสิ่งที่จะต้องทำประการแรกก็คือ จะ

ต้องสร้างความตื่นตัวตระหนัก สร้างความสำนึกรู้ และความเข้าใจพื้นฐานนี้ขึ้นมา ให้เห็นความสำคัญของการอยู่ร่วมกันด้วยดีระหว่างองค์ประกอบทั้ง ๓ คือ มนุษย์ ธรรมชาติ และสังคม ให้การพัฒนาเทคโนโลยีเป็นไปในทางที่จะช่วยส่งเสริมความประสานกลมกลืน และเกือกุลกันนี้ คือ ไม่ใช่สร้างเทคโนโลยีขึ้นมาเป็นองค์ประกอบใหม่ ที่ ๔ ไม่ใช่สร้างเทคโนโลยีขึ้นมาเป็นตัวที่แยกหน้า เป็นตัวที่เข้ามาแทรกแซง กันแยกมนุษย์ ธรรมชาติ สังคม ออกจากกัน ตลอดจนกลายเป็นตัวทำลายองค์ประกอบเหล่านั้น แต่จะต้องมีท่าทีปฏิบัติต่อเทคโนโลยีใหม่ คือสร้างเทคโนโลยีขึ้นให้เป็นปัจจัยที่ช่วยเสริมประสานองค์ประกอบทั้ง ๓ อย่างนั้นให้เข้ามากลมกลืนเกือกุลและลงกางมาไปด้วยกัน

๒. ตั้งเจตนาต่อธรรมชาติใหม่ ไม่มุ่งເອາະນະ ไม่มุ่งพิชิต เบียดเบียนธรรมชาติ แต่มุ่งรู้ เข้าใจ เพื่อจะได้ปฏิบัติถูกต้องต่อธรรมชาติ ในทางที่จะอยู่อย่างประสานกลมกลืนและเกือกุลกันกับธรรมชาติ และแม้แต่จะให้สามารถช่วยเหลือธรรมชาติได้ในเวลาที่ธรรมชาติถูกทำให้เสียสมดุล ข้อนี้แสดงว่า การที่มนุษย์มีความเจริญทางวิทยาการต่างๆ นี้ไม่ใช่เร็ประโภชน์ แต่ควรจะมีท่าทีใหม่ต่อธรรมชาติ และใช้ความรู้ในวิทยาการต่างๆ สนองท่าทีใหม่ ในทางที่สร้างสรรค์เกือกุลนั้น

ที่ว่ามานี้ ไม่ใช่เป็นการถอยหลังกลับไปหา yok ก่อน ขอให้

เที่ยบดูในยุคต่างๆ ที่พูดมาแล้ว ในยุคแรก คือยุคบุพกาล มนุษย์ ขึ้นกับธรรมชาติโดยสิ้นเชิง ไม่เป็นตัวของตัวเองเลย ธรรมชาติเป็นอย่างไร ตัวก็ต้องเป็นไปอย่างนั้น ไม่มีความเป็นอิสระ ต่อมาในยุคที่สอง คือยุคเกษตรกรรม มนุษย์รู้จักรูปธรรมชาติมากขึ้น รู้จักทำสิ่งที่เป็นของตัวเองโดยให้ประสานกลมกลืนกับระบบของธรรมชาติ ยังขึ้นต่อธรรมชาติ แต่มีความเป็นตัวของตัวเอง เป็นอิสระขึ้นบ้างในระดับหนึ่ง ต่อมาอีกถึงยุคอุตสาหกรรม มนุษย์มุ่งເຂົາະນະธรรมชาติ พยายามพิชิตธรรมชาติ มีความเป็นตัวของตัวเอง เป็นอิสระขึ้นมาก ที่เดียว แต่เกิดความขัดแย้งกับธรรมชาติ ต่างฝ่ายต่างสูญเสีย เกิดความระส่ำระสาย แล้วเกิดผลเสียหายร่วมกัน ซึ่งกระทบต่อทั้งสองฝ่าย

ตอนนี้จะขึ้นยุคใหม่เป็นยุคที่ ๔ จะต้องเปลี่ยนใหม่ ไม่ใช่หวนหลังกลับไปหาเก่าทั้งหมด แต่เป็นการปรับให้พอดี คือ รู้จักจดถนนเองและธรรมชาติให้ประสานกลมกลืนและเกื้อกูลต่อกัน ซึ่งมนุษย์สมัยปัจจุบันมีความสามารถที่จะทำได้มาก เพราะว่ามนุษย์ได้มีความรู้ เข้าใจธรรมชาติมากขึ้นด้วยความเจริญทางวิทยาศาสตร์ ส่วนการปฏิบัติให้ถูกต้องก็คือการนำพุทธธรรมมาใช้นั่นเอง และนี่ก็เป็นจุดหนึ่ง ที่วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมาระจบกับพุทธธรรม

๓. สร้างสรรค์ พัฒนา และใช้เทคโนโลยี เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตหรือพัฒนาคุณภาพของคน หรือเพื่อสร้างเสริมโอกาสในการที่

จะพัฒนาคุณภาพชีวิต หรือพัฒนาคุณภาพ เช่นนั้น ไม่ผลิต พัฒนา หรือใช้เทคโนโลยี เพื่อสนองความเห็นแก่ตัว และการเบี่ยดเบี้ยน ทำลาย ไม่ว่าจะเป็นการทำลายมนุษย์ด้วยกัน ทำลายสังคม หรือ ทำลายธรรมชาติแล้วล้อมก์ตาม ไม่สร้างสนองโลก โภสร โมหะ หรือ ตัณหา มนane และทิภูธิ ไม่ส่งเสริมให้เกิดความลุ่มหลงมัวมากที่ทำให้ มนุษย์ถูกลายเป็นทาสของวัตถุ ตลอดจนเป็นทาสของเทคโนโลยีเอง แต่ให้เทคโนโลยีเป็นเครื่องส่งเสริมอื้ออำนวย ในการที่มนุษย์จะเข้า ถึงสันติสุขและอิสรภาพ รวมทั้งดำรงรักษาความเป็นอิสระจาก เทคโนโลยีนั้นเอง ไว้ได้โดยตลอดด้วย

ที่จริงนั้น ไม่ว่ามนุษย์จะเจริญด้วยเทคโนโลยีมากเพียงไร แม้จะอาชันนະพยาຍາມพิชิตธรรมชาติอย่างไรก็ตาม ก็หนีความต้อง การธรรมชาติไปไม่พ้น เพราะองค์ประกอบทั้ง ๓ อย่าง คือ มนุษย์ ธรรมชาติ สังคมนั้น เป็นองค์ประกอบที่มีชีวิต มีฐานที่โยงถึงกัน ซึ่งดึงดูดกันอยู่เป็นธรรมชาติ และมนุษย์นี้ต้องการความมีชีวิตเช่น ชีวเทคโนโลยีไม่สามารถให้ได้โดยสมบูรณ์ แม้ว่าเทคโนโลยีจะเจริญ พัฒนาไปมาก多么 มนุษย์อาจจะตื่นเต้นไปกับเทคโนโลยีที่พัฒนา ขึ้นมาใหม่ๆ จนหลงลืมตัว ลืมเพื่อนสนิท มิตรร่วมตายสาหายเก่า เพราะมัวสนุกสนานกับเทคโนโลยีนั้น ทำให้ลืมไปชั่วคราว ไม่นึกถึง ธรรมชาติ ไม่นึกถึงสังคม ไม่นึกถึงมนุษย์ด้วยกัน เห็นแก่ตัว แต่ไม่ เห็นแก่ชีวิตของตน

ความตื่นเต้นเคลิดไป และความมัวเมากการที่ได้สนองตัณหา สนองมานะ สนองความรู้สึกอวดโกร มีความหรูหรา ฟุ้งเฟ้ออะไรต่างๆ เหล่านี้ เป็นความรู้สึกที่ทำให้เราเพลิดเพลินไปได้ชั่วคราว เมื่อได้ความรู้สึกตื่นเต้นฟูฟานี้จางหายหมดไป มนุษย์ก็จะรู้สึกว่า เทคโนโลยีนั้นเป็นของที่แห้งแล้ง จืดชืด ไม่มีชีวิตชีวา แม้คนจะเจริญด้วยเทคโนโลยี มีคอมพิวเตอร์ อะไรต่างๆ มากมาย แต่ก็หนีธรรมชาติไม่พ้น ในเวลาหนึ่งเข้าจะต้องการความมีชีวิตชีวา จะต้องนึกถึงธรรมชาติ และจะต้องนึกถึงมนุษย์ด้วยกัน

แม้ว่าเทคโนโลยีจะช่วยสื่อสารให้คนพูดกันได้เห็นกันได้ทางโทรศัพท์ ติดต่อ กันได้ทางคอมพิวเตอร์ สื่อสารกันได้รวดเร็ว รู้สึกตื่นเต้นสนุกไปชั่วคราว แต่ในที่สุด มนุษย์ก็ต้องอยากรู้ตัวจริง กันอยู่นั่นแหล่ะ การมาพบปะกัน มาคุยกันต่อหน้าต่อตาและพร้อม หน้าพร้อมตา ย่อมให้ความรู้สึกเต็มอิ่มเต็มจิตเต็มใจ ดีกว่าจะใช้เทคโนโลยีเหล่านั้นเป็นเครื่องติดต่อ (ในทางตรหข้าม บางคนถ้าพบกันจะทำให้เสียความมีชีวิตชีวา ก็เลยใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือ ติดต่อสื่อสารเพื่อจะได้หลีกเลี่ยงการพบปะตัวกัน จะได้ไม่สูญเสีย ความมีชีวิตชีวา) เพราะฉะนั้น ในขั้นสุดท้าย มนุษย์จะหนีธรรมชาติ หนีสังคม และหนีชีวิตที่แห้งจืดของตนเองไปไม่พ้น จึงเป็นอันว่า จะต้องคำนึงอยู่ตลอดเวลาถึงองค์ประกอบ ๓ ประการนี้ ซึ่งเป็นองค์ประกอบพื้นฐานของความเป็นมนุษย์เลยทีเดียว

อนึ่ง ควรจะพูดย้ำไว้ว่า เทคโนโลยีไม่ว่าจะเจริญก้าวหน้ามากเท่าใด ก็เป็นเพียงส่วนเสริมหรือเป็นตัวการพิเศษในระบบการคำงอยู่ของมนุษย์ โดยที่มันเป็นเครื่องมือขยายวิสัยแห่งอินทรีย์ของมนุษย์ ทำให้มนุษย์เข้าไปเกี่ยวข้องอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ในกระบวนการแห่งเหตุปัจจัย เป็นปัจจัยข้างฝ่ายมนุษย์ที่เกิดเพิ่มเข้ามาในกระบวนการแห่งเหตุปัจจัยนั้น เพื่อสนองความประสงค์ของมนุษย์เอง ข้อพิเศษอยู่ที่ว่า แม้ว่านั้นจะเป็นปัจจัยอย่างหนึ่งในกระบวนการแห่งเหตุปัจจัยนั้น แต่วันก็เป็นปัจจัยที่มีประสิทธิภาพซึ่งมนุษย์ใช้จัดสรรปัจจัยอื่นา เพื่อผันหรือผลักดันกระบวนการแห่งเหตุปัจจัยให้ดำเนินไปตามที่มนุษย์ต้องการ

ถึงแม้จะพูดกันถึงขึ้นที่ว่า มนุษย์สามารถใช้เทคโนโลยีขั้นสูงสร้างชีวิตพันธุ์ใหม่ขึ้นมาได้ แต่แท้ที่จริงมนุษย์และเทคโนโลยีก้าวได้สร้างชีวิตขึ้นมาไม่ มนุษย์ทำได้เพียงแค่ใช้เทคโนโลยีเป็นปัจจัยจัดสรรผลักดันองค์ประกอบและเหตุปัจจัยของชีวิตที่มีอยู่ในธรรมชาติให้ปรากฏผลลอกมาอย่างนั้นเท่านั้น เทคโนโลยีถ้าไม่เป็นปัจจัยแบกลบлом ก็เป็นเพียงปัจจัยเสริมเติมเท่านั้น มันไม่ใช่ชีวิตและไม่สามารถแทนชีวิตได้ ปัญหาสำคัญอยู่ที่ว่า เราจะใช้มันในทางที่เกื้อหนุนชีวิต หรือในทางที่จะเบี่ยดเบี้ยนทำลายชีวิต

เรื่องมนุษย์กับธรรมชาติและสังคมนี้ จะเห็นได้ว่า ในพระพุทธศาสนาท่านคำนึงอยู่ตลอดเวลา พระองค์นั้นจะต้องไม่ห่างจาก

ธรรมชาติ วิถีชีวิต การปฏิบัติบำเพ็ญต่างๆ ก็สนับสนุนให้เป็นไปได้ ประโยชน์จากธรรมชาติ ไปอยู่ร่วมกับธรรมชาติ ส่วนในด้านสังคม เม้มีพระพุทธศาสนาจะไม่ส่งเสริมความติดพัน ไม่สร้างเรื่องราวการคุกคาม และแนะนำให้พระสงฆ์อยู่อย่างสงบในที่สังด แต่แม้ในกรณีอย่างนั้น คือ แม้แต่พระสงฆ์ที่ต้องการวิเวก ท่านก็ไม่ได้ตัดขาดจากสังคม พระต้องเข้ามาหาชาวบ้านเพื่อรับอาหารและให้ธรรม

แม้ในสังคมของพระสงฆ์เองก็มีวินัยบังคับว่า พระภิกษุจะต้องมีการประชุมกัน ต้องมาพบปะกันอย่างน้อย ๑๕ วันครึ่งหนึ่ง มาทำสังฆกรรม ทำอุโบสถ พระสงฆ์ตามหลักธรรมวินัย มีชีวิตแบบอยู่ร่วมกันอย่างน้อยก็เป็นชุมชนเล็กๆ ต้องเรียนรู้และฝึกฝนที่จะปฏิบัติต่อ กันในทางสังคม ให้อยู่กันอย่างเรียบร้อยด้วยดี เกื้อกูลกัน พร้อมเพรียงกัน มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ดำเนินธรรมได้ และเป็นหลักใจของประชาชน ตามหลักสารานุยธรรม ๖ และ อบริหานุยธรรม ๗ พระสงฆ์จึงไม่สามารถแยกตัวตัดขาดจากสังคม

การเป็นสมาชิกของสงฆ์คือการอยู่ร่วมในสังคมนั้นเอง แม้แต่เป็นอริยบุคคลแล้วก็ร่วมอยู่ในอริยสงฆ์ สงฆ์ก็คือหมู่หรือชุมชน ผู้ที่บรรลุธรรมชั้นสูงเป็นอริยบุคคลก็มีความรู้สึกว่าท่านมีส่วนร่วมอยู่ในสงฆ์ ไม่ว่าจะเป็นพระโสดาบัน พระลูกทาคามี พระอนาคามี หรือพระอรหันต์ แต่ละท่านก็มีส่วนร่วมอยู่ในสงฆ์ทั้งหมด ไม่ได้หนีสังคม

เป็นอันว่า องค์ประกอบ ๓ ประการนี้ เป็นสิ่งที่ต้องปราศจากกลมกลืนไปด้วยกัน ถ้าจะมีและใช้เทคโนโลยี ก็ต้องให้เทคโนโลยีนั้น ส่งเสริมหลักการที่ก่อ大局มาได้ และนี้ก็เป็นข้อปฏิบัติเกี่ยวกับเรื่อง เทคโนโลยีอีกอย่างหนึ่ง

เมื่อพูดถึงความปราศจากกลมกลืน มีเรื่องที่ควรทำความเข้าใจกันเล็กน้อย ความปราศจากกลมกลืนนั้นตรงข้ามกับความขัดแย้ง และความเหลือมล้าลักษณ์แหรากแซง เมื่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งเจริญทางมา ขึ้นนั้น บางทีก็ต้องมีอาการขัดแย้งและความเหลือมล้าลักษณ์แหรากแซงเกิดขึ้นภายใต้ตัวก่อน ในกรณีเช่นนี้ ถ้ามีแต่ความปราศจากกลมกลืนกันอยู่ ความเจริญทางมา ก็ไม่เกิดขึ้น ความขัดแย้งเหลือมล้าลักษณ์แหรากแซงจึงอาจจะเป็นอาการอย่างหนึ่งของความเจริญทางมา

อย่างไรก็ตาม จะต้องไม่หลงเข้าใจผิด แล้วไม่เห็นความสำคัญของความปราศจากกลมกลืนในกระบวนการแห่งความเจริญทางมา จะต้องเข้าใจว่า เมื่อมีความขัดแย้งเหลือมล้าลักษณ์แหรากแซงกันเกิดขึ้นนั้น ถ้าสิ่งนั้นจะเจริญทางมาต่อไป ความขัดแย้งลักษณ์นั้นก็เป็นอาการที่แสดงว่า มีเหตุปัจจัยบางอย่างซึ่งทำให้สิ่งนั้นต้องทำการปรับตัวใหม่ ความขัดแย้งลักษณ์นั้นเป็นอาการของการปรับตัวที่กำลังดำเนินไปอยู่ เมื่อปรับตัวใหม่ได้แล้ว สิ่งนั้นก็ก้าวเข้าสู่ความเจริญขึ้นต่อไป การปรับตัวได้ก็คือการที่สิ่งนั้นคืนเข้าสู่ภาวะปราศ

กลมกลืนใหม่อีกรั้งหนึ่ง

ความขัดแย้งลักษันนั้น เป็นอาการของความเคลื่อนคลาดออกจากดุลยภาพ และพร้อมกันนั้นก็เป็นการดีนرنเพื่อเข้าสู่ดุลยภาพใหม่ คือความประสานกลมกลืนอีกรั้งหนึ่ง ความประสานกลมกลืนจึงเป็นจุดหมายของความลักษันขัดแย้ง และทั้งเป็นเครื่องบ่งบอกถึงความสำเร็จในการปรับตัวใหม่ได้ ที่ทำให้ความลักษันขัดแย้งลื้นสุดลง ความประสานกลมกลืนเป็นภาวะแห่งดุลยภาพเดิมก่อนที่จะเกิดความลักษันขัดแย้ง และเป็นภาวะแห่งดุลยภาพใหม่ที่เป็นจุดหมายของความลักษันขัดแย้งที่เกิดขึ้น เช่นเดียวกับความสงบหรือสันติ เป็นภาวะแห่งดุลยภาพเดิมก่อนที่จะเกิดความดีนرنปั่นปวนหวันไหว และก็เป็นจุดหมายปลายทางของความดีนرنปั่นปวนหวันไหว และแม้แต่รั่วสำราญที่เกิดขึ้น เพราะการที่สิ่งใดสิ่งหนึ่งดีนرنหวันไหวก็เพื่อเข้าไปหาภาวะสงบหรือสันตินั้นเอง

ฉะนั้น ความลักษันขัดแย้งที่ยอมรับได้ก็คือ ความลักษันขัดแย้งในกระบวนการปรับตัว ที่กำลังดำเนินเข้าสู่ความประสานกลมกลืนหรือดุลยภาพใหม่ โดยเฉพาะความลักษันขัดแย้งที่ดำเนินไปภายในการควบคุมดูแลของปัญญา ที่กำลังนำทางมันเข้าสู่ความประสานกลมกลืนได้อย่างช้านาน ซึ่งจะเป็นขั้นตอนของความเจริญของความอย่างแท้จริง แต่ถ้าความลักษันขัดแย้งเหลือมล้าแทรกแซงนั้น เป็นเพียงความเคลื่อนคลาดออกจากดุลยภาพ แล้วดำเนิน

ไปอย่างง่ายดาย สับสนเลื่อนลอย ไม่เข้าในทางแห่งการปรับตัวสู่ความประسانกลมกลืน ที่เป็นดุลยภาพใหม่ และไม่เป็นไปโดยการนำทางของปัญญา ความลักษณ์ขัดแย้งนั้นก็จะเป็นเพียงอาการ หรือขันตอนของความพินาศแตกสลาย หากใช้เป็นความเจริญของมอย่างได้ไม่

ดังนั้น จึงต้องกล่าวถึงความประسانกลมกลืนยืนเป็นหลัก ของความเจริญของม แต่เป็นความประسانกลมกลืนที่เคลื่อนไหวปรับตัว ไม่ใช่ความกลมกลืนอยู่นิ่งๆ ตายๆ ความประسانกลมกลืนนี้ เป็นดุลยภาพภายในกระบวนการ คู่กับสันติหรือความสงบ ซึ่งเป็นดุลยภาพที่ปราภูภายนอก หรือเป็นดุลยภาพในที่สุดคือเมื่อจบกระบวนการ

อนึ่ง บางครั้ง แม้ว่าความลักษณ์ขัดแย้งจะยังไม่เกิดขึ้น ปัญญาที่ชาญฉลาดอาจเริ่มทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นในสิ่งทั้งหลายเอง โดยจัดสรรปัจจัยต่างๆ ทั้งที่มีอยู่เดิมและที่เพิ่มเข้ามาใหม่ ให้ปรับตัวเข้าด้วยกัน และดำเนินต่อไปอย่างประسانกลมกลืน ตั้งแต่ต้นจนตลอด โดยไม่ปราภูความลักษณ์ขัดแย้งออกมานะย ถ้าอย่างนี้ก็เรียกว่าเป็นความเจริญของมอย่างประسانกลมกลืน หรือเป็นการพัฒนาอย่างมีบูรณาการ ซึ่งทำให้มีสมดุลสืบเนื่องอยู่ได้ตลอดเวลา

พิชิตธรรมชาติ หรือผิดธรรมชาติ

ขอ ก้าวสูงข้อต่อไป ซึ่งเป็นเรื่องที่เนื่องจากประเด็นที่พูดมา เมื่อกี้ กล่าวคือ เทคโนโลยีที่พัฒนามาในยุคอุตสาหกรรมนั้น ในเมื่อมันมุ่งจะอาชานะธรรมชาติ พิชิตธรรมชาติ ตลอดจนกระทั่ง ทำลายธรรมชาติ มันก็มีลักษณะที่ทำให้คนแยกตัวจากธรรมชาติ เทคโนโลยีอย่างนี้จะมีลักษณะที่ทำให้เกิดสิ่งแผลกปลอม แผลกหน้า ขึ้นมา แล้วก็จะทำให้เลี้ยดถุงภาพในระบบความเป็นอยู่ของมนุษย์ และถูกถ่ายเป็นโทรทัศน์อมนุษย์เอง

อะไรเป็นสิ่งแผลกปลอม แผลกหน้า และเกินพอดีจาก เทคโนโลยีเหล่านี้ ยกตัวอย่างเช่น เรพยายามสร้างเทคโนโลยีขึ้นมา เพื่อช่วยให้มนุษย์มีความสุขมากขึ้น แม้แต่อาหารการกิน เรา ก็ ต้องการให้มีรสอร่อยมากินมากินยิ่งขึ้น เราจึงใช้สารเคมีปูรุ่งแต่งสีสัน และรสของอาหารจนผิดธรรมชาติ ซึ่งเป็นการอาชานะธรรมชาติอย่าง หนึ่ง และก็ทำให้อร่อยอร่อยกินได้มาก แต่สิ่งแล้วเป็นอย่างไร ก็ เป็นอันตราย ตอนแรกที่ใช้ก็ลุ่มหลงกันไป ตีนเต้น นิยมกันใหญ่ แต่ต่อมา พ้อรู้ตัวขึ้น ปรากฏว่าสารเคมีที่เจือปนปูรุ่งแต่งรสสิ่วอาหาร เป็นอันตราย ก่อให้เกิดโรคมะเร็ง โรคข้ออักเสบ เป็นต้น ตลอดจน กระทั่งว่า หังๆ ทีกินมาก แต่ถูกถ่ายเป็นโรคขาดอาหาร เพราะอาหาร ที่กินนั้นไม่มีคุณค่าทางอาหารที่แท้จริงตามธรรมชาติ คือเป็นอาหาร แต่ซื้อ ไม่ใช่เป็นอาหารในความหมายที่แท้จริง จะเรียกว่าเป็นอาหาร

เที่ยมก็ได้

ถ้าตัวอย่างหนึ่ง เรายังเทคโนโลยีในการปูรุ่งแต่งแสงสีและเลี้ยงให้ปลูกเร้าอารมณ์อย่างรุนแรง โดยคิดว่ามนุษย์จะมีความสุขมากขึ้น เช่นใน迪สโก้ธีด (discotheque) มีการใช้ระบบปูรุ่งแต่งแสงสี เลี้ยง จนเกินธรรมชาติเป็นอย่างมาก แล้วเป็นอย่างไร ก็สนุกมากแต่ต่อมาเป็นอย่างไร ปรากฏว่าคนจำนวนมากที่ไปเที่ยว迪สโก้ธีด เป็นประจำ เป็นโรคหูหนวก ตาบอด ตั้งแต่ยังหมุนยังสาว ทั้งๆ ที่ว่า สมัยก่อนนี้โดยมากก็อยู่กันไปจนแก่หน่อยจึงจะหูหนวกตาบอดหรือหูหนักหูตึง ตาฝ้า太平 เพราะว่าใช้งานมาก นี่ก็เป็นการปูรุ่งแต่งที่ว่าเอาชนะธรรมชาติซึ่งบางทีก็มีความหมายเท่ากับผิดธรรมชาติคือ ถ้าไม่เบียดเบี้ยนทำลายธรรมชาติข้างนอก ตัวคนก็ผิดแปลกไปจากธรรมชาติของตนเอง หรือทำลายห้องสองอย่างพร้อมไปด้วยกัน

ข้อสังเกตต่อไป เทคโนโลยีแบบที่ว่านี้ เขารังสรรค์และพัฒนาให้ปลูกเร้าประสาทสัมผัสรอย่างรุนแรง ให้เกิดความต้องการทางอารมณ์อย่างรุนแรง และสนองความต้องการที่จะเสพอารมณ์อย่างรุนแรง เพื่อให้ได้ความสุขอย่างรุนแรง ผลที่เกิดขึ้นอีกอย่างหนึ่งก็คือ ขีดระดับของการที่จะเกิดความพอใจของคนเลื่อนสูงขึ้นไป ทำให้กล้ายเป็นคนที่มีความสุขยากขึ้นตามลำดับ

ขอยกตัวอย่างเช่น สมัยหนึ่งเราเคยมีเครื่องเลี้ยง อาจจะเป็นวิทยุที่เป็นชั้นสามัญ พังเพลิง พังดนตรีกรีกสีกัวไฟเระ เป็นที่

สบายนเพลิดเพลินดี แต่ต่อมาคนคนเดียวกันนั้น ไปได้เครื่องเสียงที่มีคุณภาพสูงขึ้น เป็นเทคโนโลยีระดับสูง พังกระหืม ละเอียดอ่อนนิ่ม น้ำลงมากขึ้น ก็รู้สึกว่ามีความสุขมากขึ้น พอคุณกับเครื่องเสียงที่มีเทคโนโลยีสูงขึ้นอันนี้แล้ว หันกลับไปฟังเครื่องเสียงอันเก่าที่มีเทคโนโลยีระดับสามัญ กล้ายเป็นไม่ เพราะเสียแล้ว บางทีกล้ายเป็นรำคาญเสียด้วยซ้ำ ต้องฟังเครื่องขนาดนี้ที่มีเทคโนโลยีสูงจึงจะมีความสุขได้

ที่นี่ต่อไป เกิดไปได้เครื่องเสียงที่มีเทคโนโลยีสูงกว่านั้นขึ้น ไปอีก ความสุขที่จะสนองความต้องการได้ก็เลื่อนขึ้นไปอีกระดับหนึ่ง เครื่องเสียงระดับต่ำกว่านั้นลงมา สองอันเก่ากล้ายเป็นไม่น่าฟัง ไม่ เพราะเสียแล้ว แทนที่ว่าเข้าจะมีขอบเขตที่จะได้ความสุขมากขึ้น กลับกล้ายเป็นว่าแต่ของความสุขจำกัดแคบลงมา และตัวเขายังมีความสุขยากขึ้น กล้ายเป็นคนที่มีความสุขได้ยาก แล้วก็มีความรำคาญยิ่งขึ้น กล้ายเป็นว่ามีทุกข์ยิ่งขึ้นและมากขึ้น ขอบเขตของความทุกข์ขยายกว้างขวางขึ้น ความสุขเสียพื้นที่ให้แก่ความทุกข์ หรือความทุกข์ขยายขอบเขตออกมานะนิ่อที่ของความสุขไปได้มากขึ้น พุดอีกอย่างหนึ่งว่า ศักยภาพที่จะเป็นทุกข์ขยายตัวเพิ่มสูงขึ้น

เพราะฉะนั้น เทคโนโลยีแบบนี้พัฒนาขึ้นไปมากเท่าไร ขอบเขตที่คนจะมีความทุกข์ก็มากขึ้น ขอบเขตที่เป็นสุขก็น้อยลง เพราะขีดที่จะมีความสุขเลื่อนสูงขึ้นไปเรื่อย คนก็อยลงมาไม่ได้

จะนั้น ถ้าไม่รู้จักความตัวของใจว่างท่าทีให้ถูกต้องแล้ว คนในยุคเทคโนโลยีจะมีปัญหาอันนี้มากขึ้น คือขีดระดับที่จะมีความสุข เลื่อนสูงขึ้นไป และกลยุทธ์เป็นคนที่มีความสุขมากขึ้น และพร้อมกับที่ มีความสุขมากขึ้นนั้น ในทางตรงข้าม ก็กลยุทธ์เป็นคนที่มีความทุกข์ ได้ง่ายขึ้นด้วย อย่างที่บอกเมื่อกี้ เทคโนโลยีที่เคยช่วยให้เขามีความสุขได้ คือ เครื่องเสียงที่เคยพังไปเราในสมัยก่อน เดียวันนี้ฟังแล้ว รำคาญ เขายังมีความทุกข์มากขึ้น หรือเพิ่มคักษะภาพที่จะมีความทุกข์ เพราะเมื่อต้องเจอเทคโนโลยีที่ต่างกว่านั้น หรือไม่มีเทคโนโลยีเลย เขาก็จะเป็นสุขไม่ได้ จะนั้น คนในยุคนี้จะเป็นคนที่มีลักษณะ เป็นอย่าง เหงา ว้าเหว่ เครื่องซึ่งได้ง่าย เพราะหากความสุขได้ยากขึ้น ทุกที่ ขีดที่จะเป็นสุขได้เลื่อนสูงขึ้นไปทุกที่ และขอบเขตที่จะมีความสุขก็แคบลงไปทุกที่ ในระดับหนึ่งสิ่งที่จะเป็นไปได้มากก็คือ จะเป็นคนที่อยู่โดยปราศจากเทคโนโลยีไม่ได้ ถ้าไม่มีเทคโนโลยีแล้วจะไม่มีความสุข อยู่ตามธรรมชาติไม่ได้ สภาพที่ว่ามนีเป็นคำอธิบายว่า

ประการแรก ทำไมคนปัจจุบันที่มีเทคโนโลยี มีเครื่องอำนวยความสะดวก ความสะดวกสบายทุกอย่าง จึงไม่จำเป็นต้องมีความสุขมากกว่าคนในสมัยโบราณ แม้แต่ในยุคเกษตรกรรมที่มีวัตถุบริโภคน้อย ถ้าคนมีเทคโนโลยีจึงจะเป็นสุข ก็แสดงว่าคนสมัยก่อนไม่มีสิทธิที่จะเป็นสุข แต่ตามความเป็นจริง คนสมัยก่อนมากมายก็มีความสุขได้ และก็อาจจะมีความสุขไม่น้อยกว่าคนในยุคนี้ โดยเฉพาะตามหลักที่ว่า

เทคโนโลยีเลื่อนเข้าระดับของการมีความสุขได้ขึ้นไป ทำให้คนมีความสุขมากขึ้น นี่ก็เป็นข้อใช้ที่อธิบายเรื่องนี้ว่า ทำไมคนสมัยนี้จึงไม่จำเป็นต้องมีความสุขมากกว่าคนสมัยโบราณ หรือในสมัยเดียวกันนี้ คนที่มีเทคโนโลยีมาก ก็ไม่จำเป็นต้องหมายความว่าจะมีความสุขมากกว่าคนในยุคเดียวกัน ที่มีวัตถุประโยชน์อย่างกว่าหรือไม่มีเทคโนโลยี บางคนอยู่ในปัจจุบัน ก็อาจจะมีความสุขได้เหมือนกัน หรืออาจจะมากกว่าด้วยซ้ำ

ประการที่สอง เป็นเครื่องอธิบายว่า ทำไมคนในประเทศที่เจริญแล้ว พัฒนาแล้ว พอเทคโนโลยีเจริญมากขึ้น กลับมีปัญหาทางจิตใจมากขึ้น ขาดตัวตนมากขึ้น แต่คนในประเทศด้อยพัฒนา ยากจน ขาดแคลน ไม่มีเทคโนโลยีหรือเทคโนโลยีน้อย กลับไม่มีปัญหาจิตใจ แล้วหั้งๆ ที่น่าจะเป็นทุกข์มาก แต่ไม่มีครัวตัวตน อันนี้ก็เป็นเรื่องที่น่าสังเกต

ขอยกตัวอย่าง ๒ ประเทศ อเมริกากับเม็กซิโก อยู่ติดกัน อเมริกาอยู่เหนือขึ้นไป เม็กซิโกอยู่ใต้ลงมา เขตแดนติดกัน สองประเทศนี้ต่างกันมากโดยระดับความเจริญ อเมริกามีเทคโนโลยีมาก เจริญสูงกว่า เป็นประเทศมั่งคั่งร่ำรวย เม็กซิโกเป็นประเทศที่ยากจนมาก ประเทศอเมริกามีสถิติคนจากตัวตนแสวงผล ๑๒.๕ คน เม็กซิโก มีสถิติคนจากตัวตนแสวงผล ๑.๗ คน ต่างกัน ๗ เท่า หมายความว่า เม็กซิโกที่ยากจนนั้นมีคนจากตัวตนน้อยกว่าอเมริกาที่ร่ำรวย ๗ เท่า

ทำไม่จึงเป็นอย่างนั้น ประเทศที่เจริญพัฒนาแล้วมีเทคโนโลยีสูง คนผู้ตัวตายมาก มีความทุกข์มาก มีโรคจิตมาก

ผลไอลัชิดของการใช้เทคโนโลยีแบบนี้ ที่มองเห็นง่ายๆ ไม่ต้องอธิบายเล็กซึ้งก็คือ การที่จะต้องพยายามดันเร้นและหักโหมเทคโนโลยีที่สูงยิ่งขึ้นไป เพื่อสนองความต้องการที่มีความสุขยากนั้น ซึ่งพร้อมกันนั้น ก็หมายถึงการใช้จ่ายเงินทองมากขึ้น เป็นความสูญเสียทางเศรษฐกิจ ทำความเดือดร้อนแก่ต้นเอง และอาจหมายถึงการเบี้ยดเบี้ยนกันที่เพิ่มขึ้นในสังคมอีกด้วย

เมื่อพูดในเชิงเปรียบเทียบ คนสมัยก่อนมีเทคโนโลยีน้อย ไม่ค่อยมีเครื่องนำร่องนำเรืออำนวยความสะดวกสบาย เท่ากับว่ามีโอกาสในการที่จะมีความสุขน้อยกว่าคนสมัยปัจจุบัน แต่การที่เข้าขาดแคลนเครื่องอำนวยความสะดวกสบายนั้น ก็ทำให้คนสมัยก่อนต้องเพียรพยายามต่อสู้ดันเรอนอดทนมาก ใน การสร้างความสุข ก็ทำให้เขามีภูมิต้านทานความทุกข์มากขึ้น และถ้าเขาประสบความสำเร็จ ได้รับสิ่งอำนวยความสะดวกบ้างแม้เพียงเล็กน้อย หรือแม้แต่มีความทุกข์ยากลำบากน้อยลงบ้าง เชาก็จะเกิดมีความสุขได้ทันที เรียกได้ว่า เขายังมีความพร้อมที่จะมีความสุขได้ง่าย

ส่วนคนสมัยปัจจุบันที่มีเทคโนโลยีมาก มีเครื่องอำนวยความสะดวกพรั่งพร้อมบริบูรณ์นั้นตรงกันข้าม ทั้งที่มีโอกาสที่

จะมีความสุขมากกว่า แต่ถ้าเทคโนโลยีที่เคยมีเคยใช้ หรือเครื่องอำนวยความสะดวกทางด้านความสุขอย่างลดน้อยชาดหายไป ทั้งที่เทคโนโลยีเครื่องปรนเปรอที่เหลืออยู่ก็แสนจะมากมาย เขาไม่สามารถมีความสุข แต่กลับเกิดความทุกข์ขึ้นมาอย่างง่ายดาย แทนที่จะเป็นคนซึ่งพร้อมที่จะมีความสุข ก็กลับมีความพร้อมที่จะเป็นทุกข์ และแทบจะไม่มีภูมิต้านทานความทุกข์เลย จึงเห็นได้ว่า คนสมัยก่อน มีโอกาสที่จะเป็นสุขน้อยกว่า แต่มีความพร้อมที่จะเป็นสุขมากกว่า ส่วนคนสมัยนี้มีโอกาสที่จะเป็นสุขมากกว่า แต่มีความพร้อมที่จะเป็นสุขน้อยกว่า

แม้ถึงคนในยุคสมัยเดียวกันที่มีฐานะความเป็นอยู่ มีเทคโนโลยีมากน้อยแตกต่างกัน ก็เป็นเช่นที่ว่ามานี้เหมือนกัน โลกมนุษย์เป็นอย่างนี้ ชีวิตจิตใจของมนุษย์มีลักษณะเช่นนี้ ดังนั้น ทั้งที่ว่าโลกจะริบูนขึ้น เทคโนโลยีก้าวหน้ามากขึ้นอย่างเหลือเกิน ความทุกข์ ก็จังยังเป็นปัญหาที่รังควายชีวิตและสังคมของมนุษย์อยู่ตลอดเวลา เรียกได้ว่าไม่ลดน้อยลงเลย เพียงแต่เปลี่ยนแปลงรูปแบบต่างกันไป บางเท่านั้น

ปัญหาอยู่ที่ว่า ทำอย่างไรจะให้ความพร้อมที่จะมีความสุขไม่ลดน้อยลง ในขณะที่โอกาสที่จะมีความสุขเพิ่มมากขึ้น ลิ่งที่จะปิดช่องว่างนี้ได้มีแต่ภูมิธรรมในตัวคนเองเท่านั้น การพัฒนาคุณภาพสมรรถภาพพร้อมทั้งสุขภาพของจิตใจ พร้อมทั้งพัฒนาปัญญาที่รู้เท่า

ทันโลกและชีวิตตามความเป็นจริงจะทำให้คณมีภูมิต้านทานความทุกข์ และสามารถพัฒนาความพร้อมที่จะมีความสุข ขึ้นมาเป็นคุณสมบัติ ประจำตัว เมื่อมีการพัฒนาเทคโนโลยีก้าวหน้าไปมากขึ้น ความพร้อมที่จะมีความสุขก็คงอยู่ ควบคู่กับการเพิ่มขึ้นของโอกาสที่จะมีความสุข อย่างน้อยก็จะทำให้สามารถดำรงรักษาความพร้อมที่จะมีความสุขได้ ไม่ให้ลดลงไปในขณะที่โอกาสที่จะมีความสุขเพิ่มมากยิ่งขึ้น และยิ่งกว่านั้นจะทำให้พร้อมที่จะมีความสุขได้ เมื่อแต่เมื่อโอกาสที่จะมีความสุขลดน้อยลงหรือหายไป

อีกเรื่องหนึ่ง ที่ควรพูดไว้ด้วย คือ เมื่อมนุษย์ทำการเปลี่ยนแปลงอย่างใดอย่างหนึ่งในธรรมชาติ มนุษย์มักจะมองดูหรือมองเห็นธรรมชาติเฉพาะส่วนนั้นที่ตนเปลี่ยนแปลงได้สำเร็จ แล้วก็พูดว่าเขาชนะธรรมชาติได้แล้ว แต่ความจริงสิ่งทั้งหลายในธรรมชาติอิงอาศัย สัมพันธ์โยงต่อๆ กันไป การเปลี่ยนแปลงของสิ่งหนึ่ง จึงมีผลกระทบส่งทอดไปยังสิ่งอื่นๆ อย่างต่อๆ กันไป ทำให้สิ่งอื่นๆ ต้องปรับตัวเปลี่ยนไปตาม ดังนั้น ถ้ามนุษย์จะทำการเปลี่ยนแปลงเกิดผลดีแก่ตนอย่างแท้จริง เมื่อทำการเปลี่ยนแปลงสิ่งหนึ่งแล้วก็จะต้องปรับเปลี่ยนธรรมชาติส่วนอื่นที่เกี่ยวข้องกับสิ่งนั้น ให้ประสานกลมกลืน กันไปด้วย

ถ้ามนุษย์ทำความเปลี่ยนแปลงแก่สิ่งหนึ่งแล้ว ไม่จัดสรรปรับเปลี่ยนสิ่งที่เนื่องกันให้ประสานกลมกลืนกัน สิ่งที่เกี่ยวเนื่องนั้น

ก็จะต้องเกิดการปรับเปลี่ยนตัวของมันเอง ถ้าการเปลี่ยนแปลงนั้น เป็นไปในทิศทางลักษณะอาการ และทันเวลาที่จะเกือบถูก หรือตรง กับความต้องการของมนุษย์ก็ดีไป แต่ถ้าสิ่งที่เกี่ยวเนื่องนั้นๆ เปลี่ยน แปลงไปในทิศทางโดยลักษณะอาการหรือไม่ทันเวลาที่จะเกือบถูก หรือ สอนความต้องการของมนุษย์ ผลร้ายก็จะเกิดขึ้นแก่มนุษย์

ปัญหาที่เกิดแก่มนุษย์จากเทคโนโลยีเป็นอันมาก เกิดจาก สาเหตุนี้ คือการเปลี่ยนแปลงธรรมชาติเพียงจุดหนึ่งจุดเดียว โดยไม่ ได้จัดสรร ปรับเปลี่ยนธรรมชาติส่วนอื่นท่องacula ยังพัฒน์กันอยู่ ให้ ครบถ้วนหรือทั่วตลอด ปรับส่วนหนึ่ง แต่อีกส่วนหนึ่งไม่ได้ปรับตาม ก็เกิดความขัดแย้ง ระยะทางสั้นๆ กลายเป็นปัญหา

ความขัดแย้ง ความระยะทางสั้นๆ ที่ในธรรมชาตินั้น ว่าที่จริงก็คือความดีนرنที่จะกลับเข้าสู่ดุลยภาพ เป็นธรรมดาว่า ธรรมชาติเมื่อเคลื่อนคลาดออกจากดุลยภาพแล้ว ก็ย่อมดีนرنคือ เคลื่อนไหวปรับตัวเพื่อเข้าสู่ความประسانกลมกลืนและความสงบที่ เป็นดุลยภาพอีก ถ้ามนุษย์เปลี่ยนแปลงสิ่งหนึ่งแล้ว ไม่ปรับเปลี่ยน สิ่งที่เกี่ยวข้องให้ประสานกลมกลืนกัน ก็เท่ากับว่ามนุษย์ทำให้ ธรรมชาติสูญเสียดุลยภาพ เมื่อมนุษย์ไม่จัดสรรปรับเปลี่ยนองค์ ประกอบที่เกี่ยวข้องให้ทั่วถึง องค์ประกอบเหล่านั้นก็จะเปลี่ยนแปลง เพื่อปรับตัวของมันเอง ถ้าการปรับเปลี่ยนนั้นทันเวลาหรือดำเนินไป ในทิศทาง และอาการที่เกือบถูกแก่มนุษย์ ก็ดีไป ดังที่ว่ามาแล้ว แต่ถ้า

ไม่เป็นไปอย่างนั้น ก็อาจจะเกิดสิ่งที่มันุษย์เรียกว่า เป็นความวิปริต ต่างๆ ตลอดจนความพินาศ

แท้จริงแล้ว ความวิปริตหันหลังหรือแม้มแต่ความพินาศ ก็เป็นเพียงอาการปรับตัวที่ธรรมชาติจะกลับเข้าสู่ดุลยภาพใหม่ หรือดุลยภาพในขอบเขตที่กว้างขวางออกไป สำหรับมนุษย์มันอาจจะเป็นความพินาศ แต่สำหรับธรรมชาติมันคือความคืนสู่สมดุล ถึงแม้มนุษย์จะคาดอ้างว่าตนพิชิตธรรมชาติได้แล้ว แต่เมื่อมองในวงกว้าง แท้จริงแล้ว ในขั้นสุดท้าย เท่าที่เป็นมาจนถึงปัจจุบันขณะนี้ ผู้คนที่แท้จริง ก็คือธรรมชาติธรรมชาติยังเป็นผู้พิชิตสูงสุดอยู่ดังเดิม

การพัฒนาตน เพื่อให้เทคโนโลยีเป็นดุณ

ที่ว่ามานี้ เป็นเรื่องของเทคโนโลยีด้านหนึ่งที่เราจะต้องรู้เข้าใจ ส่วนสิ่งที่เราจะต้องทำในเบื้องแรกคือ ทำที่ของการปฏิบัติมีอะไรบ้าง ด้านหนึ่งก็คือการรู้จักพึงตัวเอง จะต้องพร้อมที่จะเป็นอยู่ได้โดยไม่ต้องมีเทคโนโลยี และถ้ามีเทคโนโลยี ก็ให้เทคโนโลยีนั้นเป็นเครื่องเสริมความเป็นอยู่ให้ดียิ่งขึ้น หมายความว่า ถ้าคนในสังคมที่เทคโนโลยีเจริญแล้วกลับกลายเป็นว่าชีวิตต้องขึ้นกับเทคโนโลยี ก็จะมีลักษณะเป็นทาสเทคโนโลยีใน ๒ ประการ คือขาดเทคโนโลยีแล้ว ไม่มีความสุข และขาดเทคโนโลยีแล้วทำงานไม่ได้ แต่ก่อนนี้อยู่ได้โดยไม่ต้องมีเทคโนโลยี แต่เมื่อมีแล้วกลับกลายเป็นคนที่หมด

อิสรภาพไป นี้เป็นท่าที่ที่ผิด

ฉะนั้น จะต้องวางแผนที่ใหม่ ให้เทคโนโลยีไม่เกิดโทษ คือ ไม่ว่าจะมีเทคโนโลยีหรือไม่ก็ตาม เรายังสามารถมีความสุขได้ในระดับหนึ่ง และทำงานได้ด้วย แต่มีอีกเทคโนโลยีแล้ว ก็มีความสุขได้มากขึ้น แล้วก็ทำงานได้มากขึ้น ถ้าอย่างนี้ก็เป็นส่วนที่เสริมให้ดีขึ้น

ปัญหาจากเทคโนโลยีที่ว่ามานี้ เกิดขึ้นตามหลักสำคัญ ๖ อายุang คือ

๑. การสนองคุณค่าเทียม กล่าวคือ เทคโนโลยีที่ใช้ในลักษณะที่กล่าวมาว่า เป็นเครื่องปูรุ่งแต่งปลูกเร้าความต้องการให้เกิดความสุขอよ่างรุนแรงนี้ เป็นไปในด้านสนองความต้องการดูนค่าเทียม เช่น ความเอร็ดอร่อย ความตื่นเต้น ความรู้สึกโกหก ความเลื่อนไหวไปตามภาระแสค่านิยมในสังคม คุณค่าเทียมนี้ไม่ว่าจะทำการสนองความต้องการมากเท่าไร ก็ไม่อ่าจให้เพียงพอได้ ตามหลักที่ว่า ต้นเห็นไม่มีเต็ม ท่านบอกว่า นตถิ ตันหายมา นที แม่น้ำเมืองด้วยต้นเหามีเมื่อยังเต็มได้ แต่ต้นเหามีรู้จักเต็ม

๒. ปัญหาจากการเสียสมดุล หรือเกินพอดี กล่าวคือ ในเมื่อเทคโนโลยีนี้มาปลูกเร้าอารมณ์ความรู้สึก ทำให้เกิดความต้องการอย่างรุนแรง แล้วก็สนองความต้องการอย่างรุนแรง เพื่อให้มีรضاติเต็มที่ เกิดความสุขอよ่างสุดขีด และสุดขีดที่ประสานสัมผัสรับได้ เกินขอบเขตปกติหรือความพอดีที่ระบบสร้างเตรียมไว้รับตาม

ธรรมชาติ ก็เกิดความเสียสมดุล ในระบบชีวิตและแม่กระทั้งในระบบร่างกาย จึงเกิดปัญหาขึ้น นี้เป็นตัวอย่างความเสียสมดุลในวงแอบส่วนในวงกว้างออกไป จุดที่เป็นปัญหามากในปัจจุบัน คือการใช้เทคโนโลยีที่ทำให้เกิดความเสียสมดุลในระบบประสาท และกว้างออกไปอีก คือในระบบความต้องอยู่ร่วมกันของมนุษย์ ธรรมชาติ และสังคม โดยเฉพาะที่เด่นมากคือปัญหาสภาพแวดล้อมเสีย

๗. มิชชานทิกูซี คือความเห็นผิด หรือความไม่เข้าใจตามเป็นจริง ไม่มองสิ่งทั้งหลายตามสภาพของมัน วางใจต่อสิ่งทั้งหลายไม่ถูกต้อง รวมทั้งวางใจต่อชีวิตของตัวเองไม่ถูกต้อง และวางใจแม่ต่อเทคโนโลยีนั้นไม่ถูกต้อง ว่ามันเป็นเพียงสิ่งที่เข้ามาช่วยเสริม อย่าให้ชีวิตของเราไปเป็นทาสต้องขึ้นต่อมัน เมื่อวางท่าทีผิดเข้าใจผิดโดยก็เกิดขึ้นทันที

นอกจากนี้ ความหลงผิดที่ร้ายแรง ก็คือ ความคิดว่า ความสำเร็จความพรั่งพร้อมและความสุขของมนุษย์จะเกิดขึ้นได้ด้วยการเอาชนะพิชิตธรรมชาติ การมองธรรมชาติตัวย่ำท่าทีของความเป็นศัตรูที่จะต้องปราบ และ wanna เป้าสู่การเบี่ยดเบี้ยนทำลายธรรมชาติ กลยุทธ์สำคัญของความทุกข์ยากเดือดร้อนของมนุษย์ ดังที่ปรากฏอยู่ในปัจจุบัน

๘. การปล่อยตัวให้อ่อนแอดงไปตามความสะคลวก สนาย ที่เกิดจากเทคโนโลยี โดยมัวเพลิดเพลิน สำเริงสำราญ ขาด

การฝึกตนให้เข้มแข็งอดทนมีภูมิต้านทานความทุกข์ มนุษย์ในยุคเทคโนโลยีนี้ถ้าขาดการฝึกฝนพัฒนาตนแล้ว ก็มีโอกาสมากที่จะเป็นคนที่มีความสุขยาก และมีทุกข์ได้ง่ายอย่างที่ว่าเมื่อกี้ จะนั่งพร้อมกับความเจริญแบบนี้ ก็ยิ่งมีความจำเป็นที่มนุษย์จะต้องฝึกฝนตนเองให้มีสติ มีความยับยั้งชั่งใจ มีความหนักแน่นอดทน มีภูมิต้านทานต่อความทุกข์มากยิ่งขึ้น อย่าปล่อยให้ความสะดวกสบายนะอิทธิพลการป্রนัรของเทคโนโลยีมาทำลายศักยภาพที่จะมีความสุขที่มีอยู่ในตัวเอง

๕. ความเสื่อมประสิทธิภาพแห่งอินทรีย์ของมนุษย์
 เพราะมัวหวังเพียงประสิทธิภาพที่เพิ่มขึ้นของเทคโนโลยี ซึ่งเป็นปัญหาเกี่ยวกับคุณภาพของคนที่สัมพันธ์โดยตรงกับการใช้เทคโนโลยี นอกจากปัญหานี้ด้านความสุขแล้ว คนก็เสื่อมประสิทธิภาพในด้านความสามารถที่จะดำเนินชีวิตและการทำกิจกรรมด้วยตนเองด้วยแล้วปัญหานี้ก็ส่งผลย้อนกลับมาสู่การใช้เทคโนโลยีนั้นเอง เช่น ทำให้เกิดความผิดพลาดก่ออุบัติเหตุร้ายแรงง่ายขึ้น เนื่องจากความขาดสติรับชอบ ขาดความเอาใจใส่รับผิดชอบ และความประมาท ดังที่กล่าวแล้วว่า ยิ่งเทคโนโลยีที่ป্রนัรให้ความสะดวกเจริญมากขึ้น คนก็มีแนวโน้มที่จะขาดสติ ขาดความรับผิดชอบเผอประมาทมากยิ่งขึ้น และยิ่งเทคโนโลยีชั้นชั้นมีประสิทธิภาพมากขึ้น เมื่อเกิดความพลังแผลผิดพลาด อันตรายที่เกิดขึ้นก็ยิ่งเลวร้ายรุนแรงมาก

ขึ้น ปัญหาเกี่ยวกับคุณภาพของคนในด้านจิตใจหรือคุณธรรม จึงมีความสำคัญยิ่งขึ้นในยุคเทคโนโลยี

๖. ความละเอียดการพัฒนาความเป็นมนุษย์ ข้อนี้เป็นปัญหาที่ลึกซึ้งไปกว่าข้อที่กล่าวมาทั้งหมด ซึ่งพูดได้ว่าเป็นภารกิจของปัญหานี้ในแง่อื่นๆ ทั้งหมด กล่าวคือ แม้ว่ามนุษย์จะได้ประสบความสำเร็จอย่างมากmany ในการพัฒนาศักยภาพทางด้านการขยายวิสัยแห่งอินทรีของตนด้วยเทคโนโลยี แต่มนุษย์ที่พัฒนาเทคโนโลยีนั้น ก็ไม่ได้พัฒนาเนื้อตัวของเขามาก หรือความเป็นมนุษย์ของเขาก็ขึ้นไปด้วยอย่างควบคู่กับการพัฒนาเทคโนโลยี

ในเมื่อความเห็นแก่ตัว ความต้องการอำนาจปราบคนความยิ่งใหญ่ครอบงำผู้อื่น ความคิดเบี่ยดเบียนทำลายกัน และความลุ่มหลงมัวเมายหนาแน่นอยู่ในจิตใจ ไม่ได้รับการขัด格ลา พร้อมกันนั้น ความเมตตากรุณาความเอื้อใส่ผู้อื่น ปัญญาที่แท้จริง และความมีจิตใจเป็นอิสระ ก็ไม่ได้รับการพัฒนาขึ้นมาแทนที่ วิสัยแห่งอินทรีที่ขยายออกไป ก็ยังกล้ายเป็นช่องทางให้เข้าสามารถสนองโลภะ โถสะโนะ และตัณหา มานะ ทิฏฐิ ของตนได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และกล้ายเป็นเครื่องบำรุงส่งเสริมกิเลสเหล่านั้นให้เติบโตแข็งกล้า ยิ่งขึ้น ปัญหาการเบี่ยดเบียนแย่งชิง ความเดือดร้อนวุ่นวายในสังคมมนุษย์ ความเสื่อมโทรมแห่งสภาพแวดล้อม และความทุกข์ในจิตใจของมนุษย์เอง จึงมีได้ลดน้อยลงเลย แต่กลับเพิ่มพูนและรุนแรงยิ่งขึ้น

และเข้าใจสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง เช่น รู้จักคิดให้เข้าใจถูกต้อง ในความสุข ความทุกข์ของมนุษย์ว่าคืออะไร ไม่ใช่จะคอยาความสุขจากการปลูกเร้าความต้องการขึ้น แล้วก็ตามสนองความต้องการนั้นเรื่อยไปอย่างไม่รู้จักสิ้นสุด ไม่ใช่เข้าใจว่า ความสุขมีอยู่เพียงที่การคอยสนองความต้องการที่ปลูกเร้าขึ้น รู้จักและเข้าใจคุณประโยชน์และโทษของเทคโนโลยี เพื่อใช้เทคโนโลยีในทางที่เป็นคุณมองธรรมชาติในฐานะเป็นองค์ประกอบร่วมในการดำรงอยู่ของตน ซึ่งจะต้องเกื้อกูลต่อกัน ไม่มองในฐานะเป็นศัตรูที่จะต้องพิชิตหรือทำลายการเรียนรู้ภูมิปัญญา ในการดำรงอยู่ของเทคโนโลยีให้เป็นไปในทางที่เกื้อกูลต่อกันยิ่งขึ้น ทั้งให้ธรรมชาติเกื้อกูลต่อมนุษย์ และมนุษย์เกื้อกูลต่อธรรมชาติ ไม่ใช่เพื่อเห็นแก่ประโยชน์ของมนุษย์ฝ่ายเดียว อย่างที่เคยผิดพลาดมา ทั้งนี้โดยคำนึงอยู่เสมอ ถึงการรักษาสมดุลและการปรับให้เข้าสู่ความประสานกลมกลืน จนเกิดดุลยภาพที่น่าพอใจอย่างที่กล่าวแล้วในข้อก่อน

๔. เทคโนโลยีของคนที่เป็นไทย คนผู้มีผู้ใช้เทคโนโลยีจะต้องระลึกอยู่เสมอว่า มนุษย์เป็นผู้สร้างเป็นผู้พัฒนาและเป็นผู้ใช้เทคโนโลยี มนุษย์จะต้องเป็นนายเทคโนโลยี ให้เทคโนโลยีเป็นปัจจัยส่งเสริมความดีงามความประเสริฐของมนุษย์ โดยตัวมนุษย์เองจะต้องไม่กล้ายเป็นผู้พึงพา ขึ้นต่otechno หรือเป็นทาสของเทคโนโลยี

จนถึงขั้นที่น่ากลัวว่า มนุษยชาติจะพินาศสูญสิ้นด้วยผลกระทบของคนเอง ดังที่กำลังหาดหวั่นกันอยู่มาก

การแก้ปัญหาดังข้ามกับการเกิดปัญหานั้นเอง คือ

๑. เทคโนโลยีเพื่อคุณค่าแท้ที่เสริมคุณภาพชีวิต โดยรู้จักแยกแยะระหว่างคุณค่าแท้และคุณค่าเทียม คุณค่าแท้คือคุณค่าที่สนองความต้องการให้เกิดคุณภาพชีวิต เช่น กินอาหารเพื่ออะไร ร่างกายของเรายังต้องการอาหาร เพื่อจะนำมาสร้างความเจริญเติบโต ซ้อมแซมตนเอง จึงควรกินอาหารให้มีส่วนประกอบหรือธาตุอาหารต่างๆ อย่างเพียงพอ ถ้าเรา กินอาหารเพื่อสนองความต้องการของชีวิตแท้ๆ ตามความหมายนี้ พอกินไปได้สักบริมาณหนึ่งมันก็จะพอคือ พอกินให้ได้ตามความต้องการของร่างกายที่จะซ้อมแซมตัวมันเอง และสร้างความเจริญเติบโตให้มีสุขภาพดีแข็งแรง พอดีคุณค่าของธาตุอาหารครบถ้วน ก็จะ แต่ถ้าเรา กินอาหารเพื่อสนองคุณค่าเทียม คือ กินเพื่อร้อยโภค สนุกสนาน มัวเมะ วาระฐานะกันแล้วก็ไม่มีที่สิ้นสุด เพราะไม่มีเกณฑ์ที่จะตั้ง คุณค่าแท้เมื่อมีเกณฑ์ที่จะวัดได้ และ เรายังจะรู้สึกอบเชต แต่คุณค่าเทียมไม่มีจุดจบสิ้น

คุณค่าแท้เสริมคุณภาพชีวิต แต่คุณค่าเทียมทำลายคุณภาพชีวิตพร้อมทั้งเบี่ยงเบี้ยนสังคมและอาเบรียบธรรมชาติ เทคโนโลยีนี้ เราจะต้องเปลี่ยนจากการสร้างและใช้เพื่อเศรษฐกิจ ให้มาเป็นเครื่องช่วยในการที่มนุษย์จะได้ประโยชน์จากคุณค่าแท้ ที่ส่งเสริม

คุณภาพชีวิต ไม่ใช่ปล่อยให้เป็นเครื่องส่งเสริมการเสพคุณค่าเทียม

๒. เทคโนโลยีที่เกื้อหนุนระบบความประสานเกื้อกูลแห่งคุณภาพ โดยรู้จักระมาน คือความพอดี หรือภาวะสมดุล แล้วดำเนินชีวิตและปฏิบัติการหั้งหลายโดยคำนึงถึงคุณภาพแห่งระบบ การดำรงอยู่ของสิ่งทั้งหลาย ที่ดำเนินไปด้วยดีด้วยความเป็นองค์ประกอบและเป็นปัจจัยร่วมที่มาประสานเกื้อกูลกันอย่างพอดี เริ่มตั้งแต่ความเป็นอยู่ประจำวัน แม้แต่ในการกินอาหาร เมื่อเอามาคุณค่าแห่งตั้งเป็นหลัก บางทีถึงจะมีคุณค่าเทียมประกอบมากบ้างน้อยบ้าง ก็จะไม่เสียสมดุล เพราะคุณค่าแห่งตั้งไว้เป็นหลักจะเป็นตัวรักษาความพอดีให้คงอยู่ คุณประโยชน์ก็จะเกิดขึ้นได้

ความสัมพันธ์กับเทคโนโลยีจะต้องดำเนินไปพร้อมด้วยการคำนึงถึงหลักคุณภาพนี้อยู่เสมอ ให้เทคโนโลยีเข้ามาเป็นปัจจัยหรือองค์ประกอบในด้านประสานเกื้อกูล ไม่ใช่มา ก่อความแปรปักษ์ รวมทั้งในการปฏิบัติต่อธรรมชาติเ渭เดล้อมทั่วไป เมื่อจะทำการอย่างหนึ่งอย่างใดที่จะก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลง หรือมีผลกระทบต่อธรรมชาติเ渭เดล้อม จะต้องคำนึงถึงการรักษาสมดุลหรือการปรับให้เข้าสู่ภาวะประสานกลมกลืน โดยมีคุณภาพที่น่าพอใจอยู่เสมอ ดังนี้ เป็นต้น

๓. เทคโนโลยีบนฐานของสัมมาทิฎฐิ คือ การผลิตการพัฒนาและการใช้เทคโนโลยีจะต้องประกอบด้วยปัญญาที่มองเห็น

เริ่มแต่จะต้องมีสำนึกในการฝึกฝนพัฒนาตนรู้จักบังคับควบคุมตนเอง เป็นคนเข้มแข็ง มีภูมิต้านทานความทุกข์ และความพร้อมที่จะมีความสุขอยู่เสมอ อย่างที่ว่า แม้ไม่มีเทคโนโลยี ฉันก็อยู่ได้ ฉันก็สามารถมีความสุขได้ รู้จักที่จะเป็นอิสระจากเทคโนโลยี วางแผนเทคโนโลยีไว้ในฐานะที่ถูกต้อง ให้เทคโนโลยีเป็นส่วนเสริมขึ้นจากการที่ตนเองสามารถหาความสุขได้อยู่แล้ว ทำงานได้อยู่แล้ว ให้มีโอกาสที่จะมีความสุขได้มากขึ้น ทำงานได้มากขึ้น

๕. เทคโนโลยีที่ก้าวหน้าคู่กัน ไปกับการพัฒนาคุณภาพของคน โดยฝึกคนให้มีคุณภาพทันกับความก้าวหน้าของเทคโนโลยี ที่มีความละเอียดอ่อนซับซ้อนยิ่งขึ้น เช่นฝึกปรืออินทรีโยที่เลียนบค์ มีประสิทธิภาพที่จะสามารถเป็นอยู่อย่างเป็นอิสระ หรือเป็นไหแก่ตน เองอยู่เสมออย่างที่กล่าวในข้อก่อน ไม่ใช่เทคโนโลยียิ่งละเอียดอ่อน คนกลับยิ่งหายา เทคโนโลยียิ่งซับซ้อน คนกลับมักง่ายมากขึ้น แต่ให้เป็นคนที่มีสติสัมปชัญญะ มีความรับผิดชอบ ละเอียดรอบคอบ ไม่ประมาท นอกจากเป็นนายของเทคโนโลยีแล้ว จะต้องเป็นนายที่สามารถใช้และควบคุมเทคโนโลยี ให้ทำงานสนองวัตถุประสงค์ ในทางสร้างสรรค์ได้อย่างถูกต้องเรียบร้อย เป็นผลดีแท้จริง ให้เทคโนโลยีเป็นทาสที่ชื่อสัตย์ หรือเป็นเมตรที่เกือบถูกของมนุษย์

๖. เทคโนโลยีที่สนองจุดหมายของอารยชน การพัฒนาเทคโนโลยีจะต้องเป็นรองและเป็นเครื่องรับใช้การพัฒนาคนในความ

หมายเหตุจริง ที่ถึงขั้นรากฐาน อย่างเข้าถึงธรรมชาติของความเป็นมนุษย์ คือ พัฒนาตัวมนุษย์เอง หรือ พัฒนาความเป็นมนุษย์ ทำให้เป็นลัตว์ที่พัฒนาตนแล้ว ไม่ใช่เป็นเพียงผู้ที่ได้พัฒนาสิ่งอื่นๆ รวมทั้งพัฒนาเทคโนโลยีแล้ว แต่ตัวเองกลับยังไม่ได้พัฒนา หมายความว่า พัฒนาคนให้พ้นจากภาวะของอันธพาลปุถุชน ที่เป็นอยู่เพียงด้วยการสนองความเห็นแก่ตัว การแสวงหาสิ่งตอบสำรองบำรุงบำรุง การแก่งแย่งผลประโยชน์และความเป็นใหญ่ที่นำไปสู่การเบียดเบี้ยน ทำลายกัน และความลุ่มหลงมัวเมาด้วยความมีดบอดต่อความเป็นจริงของโลกและชีวิต พัฒนาขึ้นมาสู่ความเป็นอารยชน ผู้มีชีวิตที่เป็นอยู่ด้วยปัญญา ซึ่งทำให้รู้ที่จะปฏิบัติได้อย่างถูกต้องต่อชีวิต ต่อสังคม ต่อธรรมชาติที่เวลาล้อมตน และต่อสิ่งทั้งหลายที่มนุษย์เองได้พัฒนาขึ้นมา เช่นต่อเทคโนโลยีนั้นเอง เป็นต้น รวมทั้งเป็นผู้พร้อมที่จะดำเนินการพัฒนาต่างๆ ทุกอย่างไปในทางที่ไร้โทษ เป็นคุณ เกื้อกูล ต่อชีวิต สังคม และธรรมชาติ ทำให้เก็บปัญหาได้ ปลอดพันจากปัญหา ไม่ใช่ก่อปัญหาเพิ่มขึ้น โดยใช้เทคโนโลยีส่งเสริมปัญหาที่จะเข้าถึงสัจธรรม เพิ่มพูนคุณธรรม และนำชีวิต สังคม และธรรมชาติ ให้ดำเนินไปในระบบความสัมพันธ์อันประسانเกื้อกูล ที่ตัวมนุษย์เองจะได้เข้าถึงสุขสันติและอิสรภาพที่แท้จริง

การศึกษาจะต้องเน้นการพัฒนาคนในระดับนี้ ให้เหนือกว่า และนำหน้าการพัฒนาความสามารถในการเทคโนโลยี การพัฒนาขึ้น

นี้คงจะเป็นที่ยอมรับกันว่าเป็นสิ่งที่ทำได้ยาก แต่ก็เป็นสิ่งจำเป็นสูงสุดที่จะต้องทำให้ได้ ถ้าต้องการแก้ปัญหาที่กำลังหาดกลักกันอยู่ให้ได้ผลอย่างแท้จริง อย่างไรก็ตาม แท้ที่จริง สิ่งที่ว่าทำได้ยากนั้น ถ้าทำถูกช่องทางแล้ว ก็อาจลายเป็นสิ่งที่ทำได้ง่าย ปัญหาสำคัญอยู่ที่ว่า มนุษย์ไม่รู้ตระหนักรึงราหังเหวตันตของปัญหานี้ เล็กกลับไปทำในสิ่งที่ตรงข้ามกับการแก้ปัญหา

การศึกษาในยุคเทคโนโลยีนี้ มีภารกิจสำคัญที่จะต้องสร้างทัศนคติและปัญญาอย่างนี้แก่เด็กให้มากเป็นพิเศษ ไม่ว่าจะในโรงเรียน หรือในบ้านเชิงพ่อแม่ก็จะต้องสร้างความเข้าใจนี้แก่ลูก ยิ่งเมื่อโลกเจริญมาถึงยุคข่าวสารข้อมูล และเทคโนโลยีด้านข่าวสารข้อมูลมีบทบาทมากต่อชีวิตของมนุษย์ มืออาชีพมากต่อความเจริญและความเลื่อมของสังคม การศึกษาจะต้องช่วยให้คนเจริญเท่าทันยุคสมัยในความหมายที่ว่า อย่างน้อยจะต้องตื่นตัวรู้เท่าทันต่อความเป็นไปและปัญหาต่างๆ ที่มีผลกระทบต่อคุณภาพชีวิต และความเสื่อมความเจริญของสังคม เมื่อสัดดับข่าวสาร ก็ไม่ติดอยู่แค่ส่วนบุคคล ย่อยที่จะเอามาชูบูรณาต้นแต่นกนไป แต่มองให้เห็นภาพรวมของโลกและสังคม ทั้งในด้านปัญหาที่จะต้องแก้ไขและทางเจริญที่จะดำเนินต่อไป และสามารถแยกแยะวิเคราะห์องค์ประกอบ และเหตุปัจจัยเชื่อมโยงกันขึ้นไป

จะเป็นเรื่องน่าหัวเราะสักเพียงไร ถ้าคนที่อยู่ท่ามกลางความ

พรี่ส์สะพัดของข่าวสารข้อมูล และเป็นผู้ใช้ผู้บุริโภคเทคโนโลยี ประเทาทันน้อยอย่างเต็มที่ แต่ไม่รู้ทันความเป็นไปของสังคม และ สภาพแวดล้อมในโลกที่อยู่รอบตัว โดยเฉพาะในส่วนที่จะส่งผลแก่ ชีวิตของตนและคนข้างเคียง ไม่สำเนียกคุณโทษ และไม่ได้พัฒนา ปัญญาที่จะรู้จักใช้ข่าวสารข้อมูลให้เป็นประโยชน์ ถ้าเป็นอย่างนี้ ก็ ไม่สมควรจะเรียกว่าเป็นผู้ใช้เทคโนโลยี แต่เป็นเพียงผู้ถูกเทคโนโลยี ครอบงำเท่านั้น ถึงเทคโนโลยีจะพัฒนาขึ้นไปเท่าไร ตนเองก็ไม่ได้ พัฒนา และก็ไม่ได้ประโยชน์จากการพัฒนาของเทคโนโลยีนั้นด้วย เทคโนโลยีเท่านั้นทันสมัย แต่คนหาได้ทันต่ออุคสมัยไม่ และ เมื่อไม่สามารถใช้เทคโนโลยีในทางที่เป็นคุณ เทคโนโลยีนั้นก็ไม่ช่วย ในการแก้ปัญหา มีแต่จะสร้างปัญหาให้มากขึ้น เท่ากับว่าความเจริญ ของเทคโนโลยีกล้ายเป็นโทษ ทำให้การพัฒนามีค่าเป็นหายใจ

ในยุคแห่งเทคโนโลยีที่ข่าวสารข้อมูล มีบทบาทเด่นนำหน้า นี้ การศึกษาจะต้องเน้นบทบาทในการทำให้คนรู้จักปฏิบัติต่อเทคโนโลยี และข่าวสารข้อมูลอย่างถูกต้อง ด้วยการพัฒนาคน เพื่อให้เทคโนโลยี เป็นคุณ

มองเทคโนโลยีให้พอดีกับความจริง

เวลาล่วงไปมากแล้ว ขอพูดอีกเรื่องหนึ่งคือ สภาพความ ไฟฟ้านเกี่ยวกับเทคโนโลยี ในสมัยปัจจุบันนี้ เราอาจแยกคนได้เป็น

สุดต่อ ๒ พวກ พวกหนึ่งคือคนที่เพ้อฝันในเรื่องเทคโนโลยีอย่างที่พูดมาแล้ว คือเห็นว่าเทคโนโลยีจะตอบปัญหาของมนุษย์ได้ทุกอย่าง จะสร้างความสมบูรณ์พูนสุขทุกอย่าง และอีกพวกหนึ่งคือคนที่ต่อต้านเทคโนโลยี การต่อต้านเทคโนโลยีเป็นปฏิกริยาที่เพิ่มสูงขึ้นในระยะไม่นานนี้ ในประเทศพัฒนาแล้ว โดยเฉพาะในเมริกา มีคนต่อต้านเทคโนโลยีเกิดขึ้นมาก

อย่างที่ได้บอกเมื่อกี้แล้วว่า มนุษย์เคยไฟฝันว่า เทคโนโลยีที่เจริญขึ้นในยุคอาณาจักรนี้จะทำให้มนุษย์มีทุกอย่างพรั่งพร้อม บริภูรัณ์ และมนุษย์จะมีความสุขเต็มที่ แต่ต่อมาเมื่อไม่นานนี้ ได้ปรากฏปัญหาขึ้นมาที่ละเอียด ปัญหาผุดขึ้นมาๆ เช่น เกิดปัญหาสภาพแวดล้อมเป็นพิษ เกิดปัญหารื่องโรคภัยไข้เจ็บแบลกฯ ใหม่ๆ มีโรคหลายอย่างซึ่งเกิดจากความเป็นอยู่ที่ไม่พอดี ไม่สมดุล ฯลฯ ในช่วง ๒๐ ปีที่ปัญหาเหล่านี้ปรากฏขึ้น ได้ทำให้คนในประเทศพัฒนาตื้นแต้นหัวดกลัวกันมากจนบางพวกรหันไปเป็นปฏิบัติที่ต่อต้านเทคโนโลยี ดังได้มีขบวนการต่างๆ ที่ต่อต้านเทคโนโลยี เกิดขึ้นในประเทศสหรัฐอเมริกา และพร้อมกันนั้นมีกลุ่มที่เพ้อฝันเรื่องเทคโนโลยี กกลุ่มเพ้อฝันนี้อาจเป็นพวกที่หลงเหลือมาจากสภาพความคิดเก่าๆ บ้าง เป็นปฏิกริยาต่อพวกที่ต่อต้านเทคโนโลยีบ้าง

สำหรับคนที่มีความรู้ความเข้าใจเท่าทันในเรื่องเทคโนโลยี อยู่ในวงการที่ต้องความเจริญได้ดี และมองสภาพสิ่งต่างๆ มองสังคม

มองอะไรต่างๆ รอบด้านกว่านั้น ก็จะมีทัศนคติที่กว้างขวางออกไป และจะมีทัศนะที่ต่างจากทั้งพวกรต่อสังคมเทคโนโลยี และต่างจากพวกรที่เพ้อฝันเรื่องเทคโนโลยี

ในเมืองเทคโนโลยีเกิดขึ้นในประเทศที่พัฒนาแล้ว เราก็ควรมองดูว่า ในประเทศไทยนั้นเขามีความรู้สึก ความเข้าใจ และมองปัญหาเทคโนโลยีกันอย่างไร เพราะฉะนั้นอาตามจึงขอนำเอาตัวอย่าง ความคิดเห็นของคนในสังคมที่มีเทคโนโลยีพัฒนาสูงแล้วมาพูดให้ฟังว่า เขายังคงมีความรู้สึกอย่างไร อย่างไรก็ตาม เมื่อจะยกอาคนในประเทศไทยล้วนมาอ้าง ก็ต้องเลือกอาคนที่เชื่อถือได้ ที่คนเขารับฟังกันมาก หรือถือได้ว่าเป็นตัวแทนความคิดใหม่ๆ ซึ่งจะยกตัวอย่าง มาลักษณ์ ๒-๓ คน

คนหนึ่งชื่อนายจอห์น นาสบิท (John Naisbitt) เป็นนักทำนายสังคมและเป็นผู้ให้คำปรึกษา แก่บรรษัทชั้นนำของอเมริกา หลายบริษัท แม้แต่บริษัทที่เจริญมากในด้านเทคโนโลยีอย่าง เอที แอนด์ที บริษัทญี่ปุ่นเต็ดเทคโนโลยี ไอบีเอ็ม ยีอีหรือเยนอรัลอีเลคทริค เป็นที่ยอมรับกันว่า เขายังคงมีความรู้สึกยอดของอเมริกา เกี่ยวกับความเคลื่อนไหวทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และเทคโนโลยี ที่เชื่อถือได้มาก นายคนนี้ได้เขียนไว้ในหนังสือ Megatrends ซึ่งเป็นหนังสือที่ขายดีที่สุดเล่มหนึ่ง อยู่ในบัญชีหนังสือขายดีที่สุดของหนังสือพิมพ์นิวยอร์กไทมส์ ๖๐ สัปดาห์ ตอนหนึ่งในหนังสือนั้น

เขายกเอาบทความของนายจอห์น เฮสต์ (John Hess) เรื่อง “ความบ้าคอมพิวเตอร์” (“Computer Madness”) มาลงไว้ว่า

“ความผิดพลาดอยู่ที่เราคิดว่า เครื่องอุปกรณ์ใหม่ๆ จะแก้ปัญหาได้ อันนี้เป็นความผิดพลาดอย่างร้ายแรง”
แล้วเขาก็เขียนต่อไปว่า

“เมื่อเราคอกลงไปอยู่ในกับดักของความเชื่อ หรือพูดให้ถูกแท้คือความหวังที่ว่าเทคโนโลยีจะแก้ปัญหาของเราราได้ทุกอย่างนั้น แท้จริงก็คือเราจะกำลังสัตดความรับผิดชอบของคนทึ่งไป ความผันเพี้ยนในเรื่องเทคโนโลยีเป็นตัวอย่างของเรื่องนี้ เราฝ่าคอบยชา วิเศษานานใหม่ที่จะทำให้เราสามารถกินอาหารไขมันได้ทุกอย่าง ตามความต้องการ โดยน้ำหนักไม่เพิ่ม เราจะเผาผ้ามันเท่าไร ก็ได้ตามต้องการ โดยไม่ทำให้อาหารเสีย เราจะเป็นอยู่แบบไม่รู้จักประมาณตามชอบใจอย่างไรก็ได้ โดยไม่เป็นมะเร็งหรือโรคหัวใจ

“อย่างน้อยในใจของเราก็รู้สึกเหมือนว่า เทคโนโลยีจะปลดเบื้องเราริ้หพันไปได้ จากความมีวินัยและความรับผิดชอบ แต่ มันไม่เป็นอย่างนั้นดอก และจะไม่มีวันเป็นอย่างนั้นเลย

“ยิ่งเทคโนโลยีระดับสูงมาอยู่รับตัวเรามากเท่าไรก็ยิ่งจำเป็นต้องให้คนเข้าไปเอาธุระมากขึ้นเท่านั้น . . . เราไม่พัฒนาความรู้ด้านใน คือ ปัญญาที่จำเป็นจะต้องใช้เป็นเครื่องนำทาง ในการ

ที่จะบุกเบิกเข้าไปในแคนแท็งเทคโนโลยี . . . เทคโนโลยีระดับสูงควบคู่กับการเข้าไปรับผิดชอบอย่างจริงจังของคน หลักการนี้ เป็นสัญลักษณ์บ่งบอกถึงความจำเป็น ที่จะต้องมีคุณภาพระหว่างของนักกายกับภาวะทางจิตปัญญา”^๙

ทั้งนี้เป็นเครื่องแสดงให้เห็นว่า คนที่มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องเทคโนโลยีดี กลับมีทัศนะที่เห็นความสำคัญของจิตใจมาก

อีกคนหนึ่งซึ่งนายแอลวิน ทอฟเฟลอร์ (Alvin Toffler) เป็นผู้แต่งหนังสือ *Future Shock* ที่ได้ดังมาก เป็นนักวิพากษ์สังคมที่มีชื่อเสียงทั่วโลก เขาได้เขียนไว้ในหนังสือเล่มหลังชื่อ *The Third Wave* ซึ่งเป็นหนังสือ bestseller คือขายดีที่สุดเหมือนกัน เขาระบุว่า

“ปัจจุบันนี้ มีการยอมรับที่แพร่ไปย่างรวดเร็วทั่วโลกว่า ความเจริญก้าวหน้าจะตัดด้วยเทคโนโลยีหรือมาตรฐานการครองชีพทางวัฒนธรรมของอย่างเดียว ไม่ได้อีกด่อไปแล้ว แต่เรายอมรับกันว่า สังคมที่เริ่มทวนทางด้านศีลธรรม ทางด้านสุนทรียภาพ ด้านการเมือง หรือด้านสภาพแวดล้อม ไม่ว่าจะเป็นสังคมที่มั่งคั่ง หรือชาญฉลาดทางด้านเทคนิคเพียงใดก็ตาม ก็ทำให้เป็นสังคมที่เจริญก้าวหน้าไม่ กล่าวโดยย่อคือว่า เรากำลังก้าวเข้าไปสู่ความเข้าใจความหมายของความเจริญก้าวหน้า โดยนัยที่

^๙ John Naisbitt, *Megatrends* (New York: Warner Books, Inc., 1984), p.51

กว้างขวางครอบคลุมยิ่งกว่าเก่าอย่างมากmany^{๙๘}

นี้ก็เป็นทัคหนึ่ง

ขอข้ามเลยไปถึงอีกคนหนึ่งชื่อนายฟริตจ์แคปรา (Fritjof Capra) เป็นนักพิสิกส์และเป็นผู้แต่งหนังสือ *Tao of Physics* ซึ่งเป็นหนังสือที่จัดว่าเป็น international bestseller คือขายดีที่สุดระดับนานาชาติ เขาก็เขียนไว้ในหนังสือเล่มหลังต่อจากนั้น ชื่อ *The Turning Point* ตอนหนึ่งว่า

“ความหลงใหลในเทคโนโลยีระดับสูง ที่แสดงออกนาอย่างลึกซึ้ด ก็คือความเพ้อฝันที่เคลือกันไปอย่างกว้างขวางกว่าว่าปัญหาต่างๆ ในปัจจุบันของเรานามารถแก้ไขได้ด้วยการสร้างถิ่นฐานดินแดนเที่ยมขึ้นในอว拉斯อนอกโลก ข้าพเจ้าไม่ได้ปฏิเสธความเป็นไปได้ ที่ว่าคนจะสร้างอาณาจักรในอว拉斯อนนั้นขึ้นมาได้สักวันหนึ่ง แต่จากแผนการที่มีอยู่ และความคิดที่อยู่ภายในได้แผนการนั้น เท่าที่ข้าพเจ้ามองเห็น ข้าพเจ้าคงจะไม่ต้องการไปอยู่ที่นั้นด้วยอย่างแน่นอน อย่างไรก็ตาม ความผิดพลาดที่พื้นฐานของความคิดทั้งหมดนี้ ไม่ใช่เป็นเรื่องเทคโนโลยี แต่ความผิดพลาดนั้นได้แก่ความเชื่อยั่งไร้เดียงสาว่า เทคโนโลยี อาว拉斯นามารถแก้ปัญหาวิกฤตการณ์ทางสังคมและวัฒนธรรม

^{๙๘} Alvin Toffler, *The Third Wave* (New York: Bantam Books, Inc., 1981), p.294

บันพื้นโลกนี้ได้^{๑๐}

ที่ยกมากล่าวอ้างนี้ เป็นหัวหนาของคนที่รู้ความเคลื่อนไหวของโลกและสังคมรอบด้าน ที่คุณยอมรับและอ่านกันมาก สาระสำคัญของความคิดของหั้งสามคนนี้ก็ตรงกัน คือว่า อย่าให้เราหลงไฟลเพ้อฝันไปกับเทคโนโลยีว่าจะแก้ปัญหาของมนุษย์ได้ทุกอย่าง ว่าจะทำให้มนุษย์อยู่สุขสมบูรณ์ แม้ว่าเทคโนโลยีจะเป็นส่วนหนึ่งของปัจจัยที่จะช่วยแก้ปัญหาบางอย่าง แต่เทคโนโลยีนั้น ก็จะต้องมีสติ ปัญญาของมนุษย์โดยควบคุม เพราะฉะนั้น การพัฒนามนุษย์จึงเป็นงานที่ต้องทำกันต่อไป แม้ว่ามนุษย์จะพัฒนาเทคโนโลยีเจริญไปมาก เท่าไรก็ตาม สิ่งที่จะต้องเจริญคุ้นไปก็คือการที่จะต้องพัฒนามนุษย์ ต้องพัฒนาคน

การพัฒนาคนนั้นไม่ใช่พัฒนาเฉพาะในด้านความรู้และความชำนาญทางด้านเทคโนโลยีเท่านั้น หรือในเรื่องวิทยาการต่างๆ เท่านั้น แต่หมายถึงการพัฒนาคุณภาพในด้านชีวิตจริจิใจ พัฒนาศีลสมาริ ปัญญา โดยเฉพาะในการที่จะใช้เทคโนโลยีที่ซับซ้อนมากขึ้น ก็ยิ่งต้องการความมีสติรอบคอบ ความละเอียดถี่ถ้วน ความไม่ประมาทมากขึ้น อย่างที่อาตามาได้ยกตัวอย่างมาให้ฟังแล้ว และนั่นก็

^{๑๐} Fritjof Capra, *The Turning Point* (London: Fontana Paperbacks, 1985), p.230

เป็นส่วนหนึ่งของชีวิตและสังคมยุคเทคโนโลยี ที่ทำให้พุทธธรรมจะต้องมีความหมายอยู่ต่อไป

เท่าที่ได้พูดมาจนเกินเวลาแล้วนี้ ก็พูดไปได้เฉพาะเรื่องเทคโนโลยีในระดับทั่วไป ส่วนที่จะต้องพูดซึ่งยังเหลืออยู่ ก็คือ เทคโนโลยีที่เกี่ยวกับสังคมไทยโดยเฉพาะ แต่ เพราะเวลาหมดไปนานแล้ว เรื่องเทคโนโลยีกับสังคมไทยโดยเฉพาะนี้ ก็จะต้องยกตัดตอนไป

จุดบรรจบของพุทธธรรมกับวิทยาการและ เทคโนโลยี

เมื่อจบเทคโนโลยีในส่วนที่เกี่ยวกับสังคมไทยโดยเฉพาะแล้ว ก็มาสรุปในแท้ที่เป็นเรื่องของเทคโนโลยีกับพุทธธรรม ขอพูดสั้นๆ ว่า ในที่สุดแล้ว เรื่องเทคโนโลยี โดยเฉพาะเทคโนโลยีที่จริงก้าวหน้าอย่างที่เราเกี่ยวข้องอยู่ในยุคพัฒนาด้วยอุตสาหกรรมนี้ เราจะต้องรู้ว่ามันเกิดมาจากวิทยาศาสตร์ วิทยาศาสตร์นั้นเป็นตัวความรู้ที่เป็นพื้นฐาน ซึ่งก่อให้เกิดเทคโนโลยี วิทยาศาสตร์ก็คือการเรียนรู้เข้าใจเกี่ยวกับธรรมชาติและกฎธรรมชาติ การเรียนรู้เข้าใจกฎของธรรมชาตินั้น ก็คือการเรียนรู้ธรรม เพราความจริงของธรรมชาติ และกฎเกณฑ์ของธรรมชาตินั้น ก็คือสิ่งที่เรียกว่าธรรม ฉะนั้น ความเพียรพยายามของวิทยาศาสตร์ที่ผ่านมา ก็คือการเพียรพยายามที่จะ

เข้าถึงธรรม

อย่างไรก็ตาม เท่าที่ผ่านมาหนึ่ง วิทยาศาสตร์ได้รับเข้าใจธรรม เพียงบางด้านบางส่วน โดยเฉพาะในด้านรูปธรรม และในเมื่อ วิทยาศาสตร์เจริญมาได้เพียงบางแห่งบางส่วน มันก็ทำให้เรายังไม่ สามารถสร้างระบบความประسانกลมกลืน ที่จะให้เกิดผลตามธรรม อย่างแท้จริง เพราะว่าแท้จริงนั้น ถ้าคนเข้าถึงธรรมอย่างแท้จริงแล้ว ผลกระทบจะเกิดขึ้นในแนวทางที่ว่า เมื่อเราชี้ตัวธรรม รู้ความจริง ของธรรมชาติแล้ว ความรู้ คือปัญญาที่รู้ความจริงของธรรมชาตินั้น ก็จะทำให้เราดำเนินชีวิตถูกต้องตามความเป็นจริงของธรรมชาติ หรือถูกต้องสอดคล้องกับกฎของธรรมชาติ นั้นก็คือการดำเนินชีวิต ตามธรรม

เมื่อดำเนินชีวิตตามธรรมแล้ว ความพอดี ความสมดุล และ ประسانกลมกลืนก็เกิดขึ้น ความประسانกลมกลืนเกิดขึ้น ก็คือการ ไม่มีความบีบคั้น ความบีบคั้นนั้นคือความทุกข์ เมื่อไม่มีสิ่งบีบคั้น ก็ คือไม่มีทุกข์ เมื่อเกิดสภาพประسانกลมกลืนพอดี ก็เกิดความคล่อง ตัวเบาสบายเป็นความสุข จะนั่น การรู้ธรรมคือความจริงที่เรียกว่า สัจธรรมด้วยปัญญา ก็จึงนำมาซึ่งการดำเนินชีวิตตามธรรมที่เรียกว่า จริยธรรม และจากการดำเนินชีวิตตามธรรม สอดคล้องกับธรรมชาติ ถูกต้องตามกฎเกณฑ์ เกิดความประسانกลมกลืนพอดี ก็เกิดภาวะ ไร้ทุกข์ที่เรียกว่าความสุข ขึ้น เป็นภาวะคล่อง สาย ปราศจาก

ความเป็นคันขัดข้อง

ดังนั้น ในขั้นสุดท้าย ปัญญา การรู้ธรรมก็ได้ จริยธรรม การดำเนินชีวิตถูกต้องตามธรรมก็ได้ และความสุข ที่เกิดจากการดำเนินชีวิตถูกต้องตามธรรมแล้วเกิดความประسانกลมกลืนกันก็ได้ จึงเป็นองค์ ๓ ที่เชื่อมโยงกันเป็นอันหนึ่งอันเดียว เพราะฉะนั้น ปัญญา ที่ถูกต้อง ก็ทำให้เกิดจริยธรรม คือการดำเนินชีวิตตามธรรม แล้ว ก็ทำให้เกิดความสุข

องค์ทั้ง ๓ นี้ในระดับสุดท้าย ใช้เป็นเครื่องวัดความสมบูรณ์ ของชีวิต ซึ่งจะต้องมาด้วยกัน แต่ในระดับต้นๆ เพราะเหตุที่มันยังไม่สมบูรณ์ ฉะนั้น บางทีปัญญา ก็ไม่มากับคุณธรรม บางทีปัญญา ก็ไม่มากับความสุข บางที่จริยธรรมก็ไม่มากับความสุข ไม่มากับ ปัญญา ยุ่งไปหมด เพราะยังเจริญเป็นส่วนๆ วิทยาศาสตร์ก็เหมือน กัน ได้เข้าถึงความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมเพียงบางส่วน ส่วน จึงยังไม่สามารถทำให้เกิดผลสำเร็จนี้ได้ กล่าวคือ ความเชื่อมโยง เป็นอันเดียว กันระหว่างปัญญา กับคุณธรรม และความสุข

ฉะนั้น จุดหมายของพุทธธรรมก็คือ การเข้าถึงความจริง โดยสมบูรณ์เกี่ยวกับธรรมชาตินี้ด้วยปัญญา แล้วทำให้เกิดคุณธรรม และความสุขขึ้นในขั้นสุดท้าย ผู้ที่เข้าถึงธรรมอย่างแท้จริง เรียกว่า พุทธะ จึงมีองค์คุณ ๓ คือ มีปัญญาคุณ ได้แก่ ปัญญาที่รู้เข้าใจ ธรรมชาติ และกฎธรรมชาติ มีกรุณาคุณ ซึ่งเป็นเครื่องแสดงถึง

ความเต็มบริบูรณ์ของคุณธรรม เพราะเมื่อมีคุณธรรมในตนเองพรั่งพร้อมแล้ว ก็แสดงออกต่อเพื่อนมนุษย์ในรูปที่เรียกว่ากรุณา และมีวิมุตติกุณ คือความหลุดพ้น ซึ่งจะเรียกว่าวิสุทธิก็ได้ เรียกว่าความสุขก็ได้ เรียกว่าสันติ ก็ได้ เรียกว่าอิสรภาพ ก็ได้ หมายถึงความหลุดพ้นจากความทุกข์ เป็นอิสระโดยสมบูรณ์ พระพุทธเจ้าเป็นตัวอย่างของบุคคลที่ได้เข้าถึงธรรม และมีองค์คุณสมบัติ ๓ อย่างนี้อย่างรวมเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

วิทยาศาสตร์จะต้องเจริญต่อไป และจะต้องเจริญให้ถูกทาง เพื่อให้เข้าถึงธรรมคือตัวความจริงโดยสมบูรณ์ ถ้าเข้าถึงความจริงคือตัวธรรมแล้ว ก็จะทำให้ได้ผลอันนี้ ฉะนั้น วิทยาศาสตร์จะต้องเจริญในแนวทางที่จะให้ได้ปัญญา ที่ทำให้เกิดคุณธรรม และนำมาซึ่งความสุขที่เป็นอิสระ จึงจะเป็นวิทยาศาสตร์ที่ถูกต้อง

ส่วนเทคโนโลยีนั้น ก็จะต้องเป็นเครื่องช่วยสนับสนุนความประรานาของวิทยาศาสตร์ในการที่จะเข้าถึงจุดหมายอันนี้ ฉะนั้น เทคโนโลยีที่สร้างและใช้อย่างถูกต้อง ก็คือเทคโนโลยีที่จะมาช่วยให้มนุษย์มีโอกาสในการที่จะพัฒนาคุณภาพชีวิต พัฒนาศักยภาพของตนในการที่จะเข้าถึงธรรมด้วยปัญญา มีคุณธรรม และมีความสุข แห่งสันติในอิสรภาพเป็นที่บรรจบประสาน เมื่อคุณสมบัติที่เป็นองค์ประกอบทั้งสามนี้ประสานกันสมดุลและสมบูรณ์ได้ อันนี้ก็คือจุดบรรจบของพุทธธรรมกับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

ขอจบการปารชุกถาครั้งนี้ไว้ เพราะหมดเวลาามานานแล้ว
เพียงเท่านี้ ขออนุโมทนา และขอความสุขสวัสดิ์จงมีแด่ทุกท่าน